

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincat
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Culoare
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889 ISSN-L 2734 -6889

REVISTA Cetatea Cavalerilor

- de istorie și cultură - Anul II, Nr.2(6) / 25 FEBRUARIE 2021

Acces la articolele Revistei Cetatea Cavalerilor
pe adresa: <https://www.biblioteca-cavalerilor.ro/>

Sfintirea steagului Cavalerilor
NAȚIUNEA ROMÂNĂ

Dr. Gheorghe Constantin NISTOROIU, MIHAI VITEAZUL – unește ...

Prof. univ. dr. Mihai D. DRECIN, Un nou partid național?

George ROCA, Însemnele statului român contemporan

Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT, Mesaje peste ani!

**Lt. col. r. Dr. Nicolae TOBOȘARU, Însemnul Batalionului 119 Cercetare
1859 - PRINCIPATELE ROMÂNE UNITE**

C-dor prof.univ.dr. Jipa ROTARU, Alexandru Ioan Cuza și comisia ...

Dr. Dumitru Preda, (II) Unirea Principatelor române ...

Pr. Dorel Rusu, Nicolae Zigre senior și

ROMÂNIA CENTENAR

Dr. Augustin Țărău, Faptele de profundă evlavie și solidaritate...

Col. (r.) Dr. Dan PRISĂCARU, (II) Emm. de Martonne, un expert ...

Prof. Dr. Vasile LECHINȚAN, (II). Sărbătorirea Marii Uniri în 1929

Prof. univ. Dr. Mircea POPA, Poeta Vioara din Bihor și familia sa

Prof. Dr. Gheorghe Constantin NISTOROIU, Traianii noștri Daci...

SALONUL CAVALERILOR

Istoricul Neculai Moghior și eroul său: Ferdinand I, regele tuturor românilor –

Prof. sculptor Cantemir Moșoiu, Argument –general Traian Moșoiu

Sculptor - Prof. univ. Dr. Cornel T. DURGHEU, Pomul vieții

DOCUMENTE

Valer Pop, Ferdinand ANIVERSARE 60 de ani

Românilor de la granița apuseană!

Micherechiu

Vasile Mangra

Aniversări - Galerie foto

**C-dor. r. prof. univ. emerit Dr. Jipa ROTARU, Mentorului nostru,
profesorului Ioan Scurtu, la 80 de ani de viață**

Dr. Maria VAIDA, Zo te Custe, Magister! Mircea POPA, Repere bihorene

Contact email> biblioteca-cavalerilor@gmail.com
marleco2012@yahoo.ro

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincat
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio,
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

© ISSN 2734-6889 ISSN-L 2734 - 6889

Logo: „Cartea Mea e și a Ta!” (Ajutor Împrumutat)

Colegiul științific:

Prof. univ. Dr. Ioan SCURTU

(membru al Academiei Oamenilor de Știință din România)

Prof. univ. Dr. Viorel FAUR

(Universitatea din Oradea – Președinte de onoare a Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio)

Comandor (r)prof. univ. Dr. Jipa ROTARU

(membru al Academiei Oamenilor de Știință din România)

Profesor univ. Dr. Dumitru PREDA

(membru al Fundației Nicolae Titulescu)

Prof. univ. Dr. Mihai DRECIN

(membru al Academiei Oamenilor de Știință din România)

Colonel r. prof. univ. Dr. Constantin Hlihor

(Cercetător științific gradul I)

Prof. univ. Dr. sculptor Cornel T. DURGHEU

(Fundația Cetate Durgheu)

Colonel r. Dr. Vasile Șt. TUTULA

(Revista Virtus Romana Rediviva)

Redacția:

Colonel. R. Dr. Constantin MOȘINCAT

(Redactor șef)

Jr. Dr. Augustin ȚĂRĂU

(secretar)

Membrii:

Prof. Dr. Maria VAIDA

Lector univ. Dr. Cristina PUȘCAȘ

Prof. Dr. Alin SPÂNU

Dr. Iulian BOȚOGHINĂ

Col. r. Dan POINAR

Col. r. Ioan TĂTAR

Cavaler de Clio

Biserica Militară, cu hramul „Sf. Gheorghe”, din Oradea a găzduit la Praznicul Sfinților trei ierarhi, Vasile, Grigore și Ioan un eveniment emoționant, plin de încărcătură spirituală, unic în felul său: **Sfințirea Steagului**. De la început Dumnezeu ne-a ales pentru mântuire, în sfințirea Duhului și credința adevărului. Iată de ce ne-a chemat El, prin Evanghelie, ca să căpătăm slava Domnului nostru Isus Hristos. Pentru această pas trebuie să avem și un motiv convingător ca să putem primi și să fim parte la sfințire – bazat pe cuvintele din Evrei 12:14: „*Urmăriți pacea cu toți și sfințirea, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul*”. **Sfințirea Steagului** reprezintă în sine o experiență minunată. Semnificația adâncă e dată chiar de sărbătoare Sfinților trei Ierarhi care prin Ioan ne îndeamnă să ne lepădăm de păcat, pentru ca „adevărul să fie în noi iar rodul sfințeniei să crească, sămânța vieții noastre” – voia noastră proprie – trebuie să fie semănată – adică trebuie pusă la treabă, precum grăuntele sub brazdă. „*Adevărat vă spun că dacă grăuntele de grâu care a căzut pe pământ nu moare, rămâne singur; dar dacă moare, aduce mult rod*”. Înțelegând faptul că bunul Dumnezeu este interesat să ne ajute să înaintăm pe această calea dreaptă a sfințeniei am adus în fața Altarului Steagul Asociației pentru Sfințirea sa.

Eveniment în viața și activitatea **Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio** de importanță definitorie, **sfințirea Steagului** reprezintă și identifică în mod distinct, particular, menirea și orizontul creației membrilor săi. Steagul ca simbol, precum odinioară, reprezintă, în relațiile Asociației cu terți, un mod de individualizare strălucit. Sub acest raport elementele heraldice de pe Steag fac o distincție clară și, totodată, detașează și definesc scopurile și acțiunile Cavalerilor de Clio.

Semnificația elementelor heraldice au fost gândite pentru o exprimare clară : Vulturul încoronat, având crucea creștină în cioc, cu aripile desfăcute, între care cuprinde, la orizontul întretăiat de tricolorul României, iar cu ghiarele prinde în zbor sabia cavalerului, iar sub linia orizontului frunzele de stejar îngemănate, proiectate pe cerul azuriu, încadrate într-un oval bordat cu inscripția la partea superioară: **ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ A CAVALERILOR DE CLIO**, iar la partea inferioară: **Oradea- 15 martie -2008** (dată la

care, prin Sentință Civilă, Asociația a dobândit personalitate juridică). Tema centrală, dominantă, a stemei de

pe steagul Cavalerilor, placată pe fond albastru pur de mătase, este personificată într-un oval prin **Vulturul** basarabenilor în zbor, cu aripile desfăcute în care cuprinde unitar tricolorul României, cu tot ceea ce acesta reprezintă. Steagul - de mătase, format dreptunghiular de 90x140 cm -, cu franjuri aurii și ciucuri pe laturile exterioare este sur-montat pe o lance cu vârf ascuțit, iar la colțurile libere - în unghi drept - sunt sur-montate două medalioane rotunde de 12 cm diametru: unul reprezentând *insigna cavalerului*, iar cealaltă *cartea de aur a cavalerului*. Insigna Cavalerului este reprezentată de *Vulturul în zbor*, pe fundalul tricolorului României: roșu, galben, albastru, având la partea inferioară inscripția pe fundă galbenă: „*Cavaler de Clio*”. În celălalt medalion, pe același fond de tricolor, se proiectează o carte deschisă, având la bază o călimară și o pană, care semnifică munca de cercetare pe care *Cavalerii de Clio* o îndeplinesc, ca o tradiție ce coboară de la Cavalerul-dac Aeticus, al cărei experiență ca primul călător în jurul pământului a istorisit-o într-o carte. Lângă lance (hampă) o eșarfă albă pe carea este inscripția: *Filiala Maia „Barbu Catargiu”*, care are la partea inferioară medalionul cu portretul bordat cu cocarda tricoloră a primului prim-ministru al României *Barbu Catargiu*, iar la partea inferioară frunze de lauri. Albastrul pur al fondului Steagului, împrejurul căruia sunt franjurile aurii, dau speranță că scopurile și obiectivele Asociației vor exprima Adevărul, ca țel suprem pentru care orice Cavaler, care este dispus să depună efortul său în activitatea de cercetare, angajat deplin și voluntar, pentru a fi devotat în slujba Cetății Cavalerilor. Inițiatorii proiectului *Steagului* col. r. Dr. Consatntin Moșincat, prof. univ. Dr. Jipa Rotaru, au avut susținerea grafică a sculptorului prof. univ. dr. Cornel T. Durgheu, și financiară din partea col. r. Ioan Tătar și prof. Constantin Vlad.

Festivitatea de sfințirea a Steagului, simplă ca desfășurare, a fost înălțătoare ca manifestare pentru toți cei prezenți, care respiră atmosfera caldă, prietenească formată în cadrul Asociației de către toți cei ce sunt devotați Cavaleri de Clio. Primit cu solemnitate de asistență, Steagul Cavalerilor de Clio, purtat de Andrei Micovschi, a fost răsplătit cu bucuria **Imnului național**, cântat de domnișoara Carla Ioniță (o impresionantă voce de viitor), acompaniată cu însuflețire de întreaga asistență. *Deșteaptă-te române*, a sunat armonios și a încălzit sufletele celor prezenți, astăzi 30 ianuarie 2021, în *Altarul de vară* al Bisericii Militare „Sf. Gheorghe” din Oradea.

A urmat doxologia de sfințire oficiată de pr. capelan Mircea Ioniță, secondat de pr. Ioan Spătaru, care împreună cu toți cavalerii prezenți au cuprins în rugăciuni implorarea forței divine pentru ocrotire, putere de creație, inspirație și spor truditorilor inspirați de Zeița Clio. Procesiunea de sfințire a fost trăită într-o apartă solemnitate, ascultare și îndrumare duhovnicească. Părintele capelan, el însuși membru fondator, alături de alți 34, al Asociației, a amintit în cuvântul de învățătură, că în urmă cu 15 ani Asociația avea să recunoască meritele primilor săi *cavaleri de onoare*: prof. univ. Dr. Viorel Faur și gl. D. r. Mihai Corneliu Lungu, ca președinte, respectiv vicepreședinte de onoare, și să breveteze în timp *Cavaleri de Clio*, și de la Filiala Maia „Barbu Catargiu” (județul Ialomița) prin însemnul distinctiv brevetat cu *Sabia Cavalerului de Clio*, pentru merite culturale, științifice, civice. Festivitățile au constituit momente de înălțare sufletească și de sărbătoare pentru elită cavalerilor reuniți la **Chemarea sub steag!**

Semnificația heraldică a elementelor cuprinse în Steagul Cavalerilor de Clio au fost explicate de președintele executiv al Asociației, col. r. Dr. Constantin Moșincat, organizatorul ceremonialului de sfințire, care a mulțumit apoi gazdei și tuturor celor implicați (inclusiv domnișoarei Alexandrina Chelu, în atelierul căreia s-a imprimat steagul), după care a înmănat diplomele hotărâte de Consiliul Director, pentru *Mecena de Clio* și **Nănaș al Steagului Cavalerilor** următorilor cavaleri de Clio: Col. r. dr. Constantin Moșincat, Prof. univ. dr. Cornel Durgheu, Comandor r. prof. univ. Dr. Jipa Rotaru, Prof. Constantin Vlad, Col. r. Ioan Tătar. În finalul evocării evenimentului președintele executiv a felicitat pe toți Cavalerii de Clio cu prilejul sfințirii Steagului Asociației și a a adresat cu ocazia Praznicului Sfinților trei Ierarhi: Vasile, Grigore, Ioan,

La mulți ani!

În luarea sa de cuvânt prof. dr. Vasile Ioan Micu, dascălul Cavaler de Clio, a făcut referire la cartea „*Se întorc morții acasă*”, semnată de Cornel Constantin Ciomârșgă, cu încărcătură de „miresmă de Evanghelie” pe care n-avem voie s-o ratăm, ea fiind o fereastră „spre tine însuși”, o carte care se citește „cu sufletul!”, din care redăm următorul fragment de **rugăciune**: „*Îndură-Te Doamne, în vremurile acestea grele de neamul nostru românesc și ajută-l să-și afle, în sfârșit, calea cea dreaptă. Coboară Duhul Tău cel Mângâietor peste noi ca să ne curățească de toate întinăciunile și să ne întoarcă inimile la blândețe și la frica de Tine. Luminează, doamne, mințile noastre care, din pricina păcatelor, amărăciunilor și umilințelor, nu mai văd și nu mai disting binele cel bun și calea cea adevărată*”. (Textul integral prezentat [aici](#)).

Steagul cel mare, precum și fanionul de birou, odată sfințite au fost puse în rotunda Altarului de vară, al Bisericii Militare din Oradea, alături de cele deja existente: Praporele bisericesc al „Sfântului Gheorghe”, (hramul bisericii), Steagul Asociației „Avram Inacu”, Copia Drapelului de luptă al Diviziei 11 Mecanizate „Carei”, Steagul Patriarhie Române, Steagul Asociației Cultul Eroilor

„Regina Maria” - Filiala Bihor (galerie foto).

Ioan Chivari, pr. Ioan Spătaru, Andrei Micovschi (port-drapel), Ioan Vasile Micu, Constantin Moșincat, Sâmedru Fârcă, Voichița Moșincat, Ioan Tătar, Alexandru Ungur, Teodor Cotuțiu Pavel Gudea, pr. Mircea Ioniță

~ *Cavaler de Clio* ~

Gheorghe Constantin Nistoroiu
Cavaler de Clio

„Dacă a fost vreodată un principe în lume demn de glorie pentru acțiuni eroice, acesta e signor Mihai, principele Valahiei.”
(Eudoxiu Hurmuzaki)

Mihai Viteazul – Domnul Valahiei s-a confruntat permanent cu agresiunea externă păgână, otomano - tătară, cu cea creștină a polonilor și habsburgilor, dar și a coreligionarilor săi interni, voievozii Moldovei și Transilvaniei. *„Marele Ștefan, a cărui faimă fu recunoscută de toată lumea, și nu numai în perioada cât a domnit, ajunsese la concluzia că sunt mai periculoși creștinii din jur decât imperiul otoman, care măcar nu afișa solidaritatea creștină.”* (Dan Lucinescu, *Voievodul*, Fides, Iași, 1998, p. 148)

În acel sfârșit de veac XVI, Polonia trăia aceleași tendințe expansioniste precum imperiul habsburgic, motivată de orgoliul excesiv de a se dori o mare putere, vanitate care a costat-o de trei ori desființarea ca stat. Mai mult de o jumătate de secol cât au durat domniile lui **Ștefan cel Mare** și ale fiului său **Petru Rareș** plutea asupra lor spectrul rușinii după catastrofa înfrângere de la **Codrul Cosminului** (1497), când leșii au fost înfrânți și înjuțați să are terenul pentru plantarea puieților de stejar din care a odrăslit apoi celebrul Codru **Dumbrava Roșie** sau înfrângerea din 1530, când Voievodul Rareș a cucerit Pocuția.

Valentin Tănase – Mihai Viteazul la Alba Iulia

Tendința de ocupare a tronului Moldovei de către Mihai Viteazul i-a speriat îngrozitor pe polonezi, fapt pentru care l-au declarat dușmanul lor de moarte, sărindu-i în ajutor lui Ieremia Movilă, uneltind permanent și acționând continuu împotriva Valahului care devenise o amenințare deopotrivă pentru păgâni și creștini.

Extinderea Porții Otomane spre centrul Europei după ce transformase în pašalâcuri câteva state creștine, a determinat disperarea habsburgilor să instituie degrabă Liga antiotomană, *Cruciada creștină* al cărei cap se voia împăratul Rudolf al II-lea.

Pe acel fundal geopolitic european a apărut Steaua-Cruce a lui Mihai Viteazul *„ca un astru ceresc pe bolta unei mari culturi, amenințate cu dispariția, spre a fi adusă spre involuția de la începutul omenirii.”* (Dan Lucinescu, *op. cit.*, p. 148)

Dacă, orgoliosul habsburg Rudolf al II-lea l-a acceptat și l-a suportat ca pe un rău necesar, Polonia văzându-se amenințată în interesele ei hegemonice, l-a jucat pe labilul Ieremia Movilă, sugerându-i că fratele lui ar putea ajunge pe tronul Valahiei, astfel că dinastia Movilă s-ar extinde asupra celor două principate române, făcându-l astfel, unealta lor cea mai agresivă împotriva lui Mihai Viteazul. Perfidul Ieremia Movilă s-a îndârjit atât de mult în lașitatea sa încât a pus la cale chiar un complot privind otrăvirea Valahului Voievod.

La rândul său Rudolf al II-lea, eclipsat de steaua Viteazului Domn, îl sfătuia continuu să amâne campania împotriva lui Ieremia, pentru a nu intra în conflict cu polonezii, mai ales că otomanii se aflau la porțile Oradiei și Timișoarei. Adăpostirea însă a lui Sigismund Bathory de către Ieremia Movilă a grăbit campania lui Mihai.

Oastea Valahului, redusă ca mercenari, s-a completat prin corpuri de strânsură. Înainte de a-i veni cu oaste în ajutor cancelarul polon i-a trimis lui Ieremia o epistolă strategică, îndemnându-l, *„Anume să nu dea luptă, ci să se întărească la Suceava cu arme și merinde îndestul și să întârzie acolo înaintarea dușmanului până va putea căpăta ajutor de la oastea mării sale regelui (Poloniei). Dacă la Suceava n-ar fi loc bun de apărare, să se întărească în munți sau în locuri cu ape și copaci. Dacă n-are încredere în moldoveni, să așeze numai poloni în cetatea Sucevei și el cu restul oștirii să stea în alt loc cu arme și provizii pentru apărare, așteptând sosirea oștilor regelui. Ieremia se închise în cetate cu restul oștenilor, cu fratele său, mitropolitul Gheorghe, cu Luca Stroici, Nistor Ureche și alți boieri. Sosit în fața bătrânei cetăți de la Nistru, Mihai Viteazul trimise o somație mitropolitului și boierilor închiși acolo, prin care îi sfătuiește să îndemne pe Ieremia... să predea cetatea, căci va putea să plece unde va voi.”* (P.P. Panaiteșcu, *Mihai Viteazul*, Ed. Corint, București - 2002, p. 63-64)

Moldova s-a întins peste veacuri prin faima marilor ei Voievozi eroi-martiri și ctitori, a culturii religioase, a monahilor, a Vlădicilor deosebiți, a cărturarilor de seamă, dar și prin tradiția vitejească a unor mari cetăți de scaun precum **Neamț** și **Suceava**. *„Dintre toate cetățile evului mediu european, despre puține se poate spune că au fost invincibile precum cetatea de scaun a Sucevei sau nemuritoarea prin glorie cetate a Neamțului.”* (Dan Lucinescu, *op. cit.*, p. 149)

Cetatea Neamț l-a surprins și înfiorat pe regele polon Jan Sobieski (1674-1696) și oastea sa prin lupta, vitejia și eroismul mănunchiului de plăieși, care au apărut-o cu demnitate, stârnindu-i admirația, precum odinioară cei 300 de spartani neînfricați ai regelui Leonida în nemuritoarea bătălie de la Termopile din anul 480 î. d. Hr.

Cealaltă fortăreață, la fel de ilustră **Suceava**, ale cărei ziduri au sfârșit ghiulelele lui Soliman Magnificul și pe cele ale polonezului Albert Jagellon, l-a fascinat poate mai presus de renumita Cetate Alba Iulia, ca o chemare profetică peste veac. Îi simte măreția legendară în care a rămas peste curgerea veacurilor statornicia credinței și a libertății. Simte grandoarea Moldovei. Poate că sângele martirului voievod, celălalt cu nume de viteaz Ioan Vodă este încă proaspăt la Roșcani.

Mihai Viteazul a venit la întâlnirea cu cel mai mare Domn al Moldovei. A îngenuncheat la Mănăstirea Putna, lângă efigia în piatră stând în fața gloriosului Ștefan și a timpului său. S-a rugat îndelung. A îmbrățișat lespede rece simțindu-se apoi, întrepătruns de focul făpturii spirituale a marelui ctitor de Neam și Biserică.

Cele două cetăți inexpugnabile după porunca marelui Ștefan, nu puteau fi cucerite de către străini, decât prin luptă și nici prin luptă, după cum s-a dovedit de-a lungul veacurilor. Dar, când Voievodul român Mihai a venit să refacă Dacia Mare, după ocuparea Bacăului a trimis emisarii săi la pârcălabii Neamțului și Sucevei. Abia, atunci cele două fortărețe și-au deschis larg porțile să-l primească pe marele Domn.

În disperarea sa, Ieremia s-a agățat de o mojiție demnă de el, luând cu forța toți ierarhii săi care l-ar ține pe loc pe Mihai până la venirea leșilor. Lângă satul **Iagcea** în apropiere de Iași, Ieremia fiind înfrânt s-a retras spre cetatea Hotin, în timp ce Viteazul a intrat triumfător în capitala Moldovei. S-a convenit ca până la ungerea lui Marcu Cercel ca noul Vodă al Moldovei să se institue o locotenentă domnească, compusă din: banul Udrea din Băleni, Andronic, Sava și Negrea, iar Radu Buzescu, pârcălab de Suceava. Stroe Buzescu îl suplinea pe marele Domn în Transilvania.

„Moldova.

A adus-o la Cetatea de piatră, Țara Soarelui cu hotarele ei străvechi, cu credința, demnitatea și istoria. Bat clopotele Iașilor. Îl slăvesc clopotele Moldovei. Vede din nou cerul lin și mângâios de un dulce și catifelat albastru alburui. Cer în care rotesc berzele și prin care trec dangătele de aramă, scriind în vreme vrerea lui: Io Mihai voievod, domn al Țării Românești, al Ardealului și Moldovei, marele căpitan al creștinătății și ctitor al Magnae Valachiae!” (Radu Theodoru, *Vulturul*, vol. 3, Ed. Militară, București - 1982, p. 360)

Rapida campanie a Viteazului Domn în Țara lui Ștefan cel Mare și frățeara adeziune a poporului moldav i-au înlesnit biruința, adăugându-i încă o cunună faimei sale care fascina deopotrivă, prieteni, aliați, dușmani; creștini și păgâni totodată.

„Când se vesti coprinderea Moldovei, toată lumea rămase uimită de mirare. Acel căpitan care umblă și izbește cu iuțeala trăznetului, acei minunați ostași care suferă în tăcere marșurile cele mai repezi, osteneala și foamea cumplită, trăind numai de entuziasm și de glorie, bătându-și joc de puterile naturei, ca și de ale oamenilor, buna rânduială, disciplina și jertfirea ce ei păstrară în această campanie, strălucitele triumfuri care încununară strădaniile lor fură slăvite și trâmbițate în toate părțile. Acel veac nu arătase încă în Europa o asemenea armie și un asemenea general. În toate părțile se zicea că Mihai a copleșit Ardealul în 11 zile și Moldova numai în 8.” (Cronica lui Fuchsie)

Mihai Viteazul a convocat sinodul de la Iași, înlocuind ierarhii pro Ieremia cu cei fideli lui, astfel Dionisie Rally a urcat în treapta de mitropolit, Atanasie episcop de Rădăuți și Filotei în scaunul de Roman. A întărit mănăstirile Agapia, Pângărați, Bistrița, Neamț, Sfântul Sava prin danii domnești, neuitând nici de clasa țăranilor.

Valentin Tănase -intrarea triumfală în Alba Iulia

Cronicarul Miron Costin, reiterea momentul de glorie deplină al Marelui Mihai, consemnând că s-a făcut **Crai**, peste cele trei țări, adică rege. „În acest moment Mihai avea planuri și mai mari, el uneltea chiar cucerire Poloniei, o parte din nobilii din această țară și mai ales rutenii ortodocși îl chemau și se svonea că se înțelesese cu țarul Boris Godunov de la Moscova, ca să năvălească împreună în Polonia. Dar curând Mihai fu chemat în Ardeal, unde-l așteptau solii împăratului Rudolf II și se pregătea o răscoală.” (Petre P. Panaitescu, *Istoria Românilor*, Ed. Didactică și Pedagogică, București - 1990, p. 181)

În tabăra polonă peste hărmălaia de sulite, platoșe și coifuri unde deja se instalase teama și frica se vânturau zvonurile intenției învingătorului lui Ieremia Movilă.

„... Prizonierii din partea lui Mihai, cum ni se dă de știre, spun că Mihai va merge de îndată către ținuturile Coroanei...” (Radu Theodoru, *Vulturul*, vol. 3..., p. 315)

Leșii se aflau într-o cumpănă destul de grea din care nu voiau să iasă dezonozați. „Dușmanul poate să năvălească la noi în țară cum a făcut-o în Moldova. Are trei țări mari și bogate unite sub dânsul și le guvernează absolut. Oricât de mare ar fi Polonia, e în primejdie, căci a rămas fără apărare. Ne vine în minte să-i trimitem bani și obiecte scumpe din țări străine, ca să-l ținem pe loc...” (ibid., p. 338)

Polonia aceluia moment nu stătea de loc pe roze. Recza Pospolita era tulburată și sfâșiată de lupta dintre partide. Avea privirile ațintite către Mihai Viteazul, singurul care putea relua Cruciada împotriva otomanilor. Lupta de la Otani a întors țăranimea împotriva panilor. Rutenii îl admirau pe Valah și vroiau să intre sub ocrotirea lui. „În Polonia sunt unii care îl laudă în vorbă și scris pentru vitejia, dărnicia și omenia lui, socotindu-l prieten al regelui și al țării. Poporului de jos îi dă nădejde de viață liberă și fericită prin nimicirea nobilimii... Mihai caută să se facă iubit de țărani și de oamenii de jos, cărora le-a dat voie în Ardeal să se elibereze. Ar fi o mare primejdie dacă ar încerca același lucru în Polonia

Prin aducerea Moldovei sub același sceptru dacic Unirea preconizată de Mihai Viteazul devenea viabilă, reală, sacră, completă, consolidând astfel și frontul românesc romano-german, care permitea apărarea Regatului Dacia în fața presiunilor externe și a planurilor de invadare și de ocupare ale acestora.

Imediat după alipirea Moldovei, *Craiul* Mihai i-a cerut împăratului Rudolf al II-lea să-i respecte dreptul asupra cetăților românești – comitatele apusene din „*Partium*”, pentru a institui o linie strategică și dinspre apus spre apărarea Țărilor sale valahe.

Faima Regatului marelui rege Decebal s-a împlinit și în visul, dar și în pofta marelui Valah, unind Țările române în aproape Vatra cea Mare a vechii Dacii. „*Mihai ajunsese acum – scria marele istoric erou și patriot Nicolae Bălcescu – în culmea slavei și a mărimii ce el voise. Cinci ani abia trecuseră de când el trăsesese sabia spre a apăra țara sa de tirania turcească și după o mulțime de triumfuri eroice, respinse potopul turcesc departe de dânsul și de Europa creștină. Nu numai atât. El voia a-și crea o patrie mare pe cât ține pământ românesc; și norocul ajutându-l, în câteva luni Ardealul, Moldova și o parte din Banat sânt unite cu Țara Românească. Rămăsese numai Timișoara cu ținutul ei ce se afla sub turci și Oradea Mare cu părțile orientale ale Ungariei pe care el le cerea de la împăratul cu dreptul că ele fac parte din Ardeal, precum ținuse și sub Sigismund Bathory. Aceste mici ținuturi dobândite, unitatea națională era completă. Independența absolută ar fi urmat fără îndoială. Mihai realizase acum visarea iubită a voievozilor cei mari ai românilor. Acum românul s-a înfrățit cu românul și cu toți au una și aceeași patrie, una și aceeași cârmuire națională, astfel precum au fost din vremile uitate ale vechimii.*” (Nicolae Bălcescu, *Românii sub Mihai-Voievod Viteazul*, Biblioteca pentru Toți-1985, Ed. Minerva, București, p. 340)

12 Februarie 2021

Mulți concetățeni, care cunosc mai puțin sau superficial istoria națională, se întreabă uneori: cum am rezistat secole de-a rândul exploatărilor și jafurilor străine? Îndrăznesc să înșirui câteva din resorturile adânci, acumulate în timp, care ne-au permis să ne menținem în spațiul nostru geografic și, la momentul oportun, să ne câștigăm, prin sânge și inteligență, dreptul de-a ne făuri un stat unitar și independent. Mă gândesc la următoarele calități: acumulând nedreptăți am fost în stare să ne răzvrătim, să înfrângem sau măcar să punem pe gânduri pe exploataorii interni și externi obligându-i să slăbească lanțul nedreptăților prin care ne supuneau; am muncit din greu și am lăsat urmași mulți încât i-am copleșit demografic pe cei „veniți și aduși peste noi” –vorba economistului și omului politic național-țărănist interbelic Victor Jinga. Apoi, printr-o selecție naturală realizată la nivelul familiei țărănești, am ridicat o elită intelectuală și politică care, în secolele XVIII-XIX, a clădit conștiința națională modernă ce a dus la momentul astral al anului 1918.

Vor spune cârcotașii, care nu acceptă parcursul tragic și glorios al rezistenței naționale: ce-au făcut înaintașii noștri între momentele, uneori mai lungi, ale așa zisei „Istorii tăcute” a românilor? Am știut să depășim momentele de cumpănă prin zicale populare care flagelau slăbiciunile de moment și prevesteau răsturnarea nedreptăților. Ele alimentau speranța de mai bine, fortificau sufletește națiunea pentru o nouă răbufnire socială și națională când acumulările ne aduceau la punctul critic al exploziei.

Mă gândesc, acum la repezeală, la câteva astfel de catrene aruncate sub formă de chiuituri la horele țărănești din anii comunismului, transmise din generație în generație până astăzi. Se zice că în anii 1946-1948 un ansamblu de cântece și dansuri populare românești face un turneu în URSS. În timpul spectacolului dansatorii, pe lângă coregrafia care fascina privitorul, aruncau tot felul de chiuituri, după obiceiul tradițional. Între acestea, una era periculos de frumoasă: „Iaca așa cum ne vedeți, am dat dracului pe nemți. Și acuș, acuș, acuș, vom da dracului pe ruși”. Se zice că spectatorii sovietici aplaudau entuziaști spectacolul, dar nu înțelegeau conținutul chiuiturilor, reținând doar cuvintele „nemți” și „ruși”. În alte ocazii, la horele săptămânale ale locuitorilor din satele Făgărașului și Munților Apuseni, unde în anii '50 rezistau grupuri de partizani anticomuniști, tinerii chiuiuau: „Să trăiască partizanii până vin americanii!”

Transformările politice spectaculoase din vremurile noastre postdecembriste au fost reperate de partea inteligentă și spirituală a conaționalilor noștri apărând bancuri cu o promptitudine dezarmantă. Apropos de succesul politic surprinzător al AUR-ului în recente alegeri parlamentare. Cum explică „gura târgului” nașterea noului partid naționalist? Se zice că partidele parlamentare ale momentului: PSD, PNL, USR-Plus, UDMR atât de mult au săpat la fundamentul intereselor naționale încât au ajuns la... AUR. Un alt banc, care dorește să sugereze că AUR-ul este produsul activității serviciilor secrete ruse, spune cam așa: din tezaurul României evacuat în 1916-1917 în Rusia țaristă, rușii, în sfârșit, ne-au dat îndărăt... AUR-ul.

Lăsând bancurile la o parte, vreau să mă opresc, atât cât înțeleg realitățile politice ale momentului, asupra cauzelor care au lansat, după numai un an de existență, acest partid în sistemul politic național. Apoi, prin ce metamorfoze interne ar trebui să treacă AUR-ul ca să se impună în fața electoratului, să se consolideze,

să aibă un parcurs politic mai lung decât un mandat de patru ani, să spere că va deveni în viitor un partid de guvernământ, să se încadreze în politica europeană și proamericană, dar cu apărarea reală a intereselor naționale. Cu alte cuvinte, pe fondul apărării tradițiilor românești să ne păstrăm locul firesc în Europa, între națiunile ce se opun factorilor negativi aduși de procesul globalizării sau măcar să-l atenuăm și controlăm în favoarea noastră.

Se zice că AUR este un partid antisistem, extremist, legionar, rasist, religios, nihilist, etc, un pericol pentru viitorul României. Desigur, aceste etichete sunt puse de o parte a mass-mediei autohtone care refuză să studieze responsabil complexul de factori interni și externi care au generat acest nou partid. Este mai ușor să acuzi imediat fără să studiezi și meditezi asupra fenomenului. Mai ales dacă dorești să ieși în atenția cititorilor. În aceste cazuri oare tu nu ești un pripit interesat, care faci jocul altor partide și interese străine? (veșnica noastră obsesie și motivație a răului pe care ni-l face străinul!).

12

Noul partid a valorificat gafele făcute de PNL în guvernarea din 2020: hotărâri pripite, declarații care se băteau cap în cap, neprofesionalismul unor miniștri—toate manifestate într-o situație excepțională, de pandemie, prin care trece țara. Apoi propaganda fățișă pe care președintele Iohannis o făcea pentru „partidul meu” și „guvernul meu” în vederea obținerii unei majorități certe în viitoarele alegeri pentru un „parlament al meu”. Repetarea obsedantă a formulei „ciuma roșie” pentru etichetarea PSD îngroșa impresia de aroganță și autoritarism a șefului statului.

Măsurile restrictive luate de PNL în vederea blocării răspândirii corona-virusului, de altfel logice, nu erau explicate îndeajuns și nici bine organizate. Ele au lovit în Biserică și românii din emigrație care doreau să-și revadă părinții și rudele cu ocazia sărbătorilor pascale. Dacă lumea satelor, prin definiție mai conservatoare, a fost marcată de restricționarea participării la sărbătorile religioase tradiționale, orașenii, inclusiv o parte a intelectualilor, mai contabilizează „batista pe țambal” pe care guvernul o pune pe organizarea aniversării unor momente remarcabile din istoria țării, ca bunăoară Centenarul Tratatului de pace de la Trianon. În acest caz, aranjamentul convenit între miniștrii de externe român și maghiar, din mai 2020, ca partea română să nu dea amploare manifestărilor științifice și politice dedicate Centenarului Trianon, în condițiile în care Ungaria, până la urmă, nu va respecta angajamentul, a potențat reacțiile așa zișilor „naționaliști”. Apoi, neglijarea problemei Basarabiei a înclinat voturile tinerilor basarabeni spre AUR, partid care are în conducerea la vârf români basarabeni cu dublă cetățenie, cu studii universitare și trăitori în România. Toate acestea se suprapuneau peste o criză economică în accentuare, marcată de creșterea șomajului și sărăcie în curs de generalizare.

Procentul de aproape 10% obținut de AUR la recente alegeri parlamentare, cred că a surprins chiar conducerea partidului, după ce la alegerile locale rezultatele au fost modeste. Întocmirea de liste complete pentru ambele camere ale Parlamentului a presupus un efort deosebit în aproape toate județele țării. În consecință, în multe din aceste liste avem „oaste de strânsură”, ca să folosesc un termen din istoria medie. În general sunt persoane necunoscute pe plan local, unele chiar controversate, puțini intelectuali veritabili, ca să nu mai vorbim de o minimă experiență politică a acestora. În orice caz, toți membrii partidului merită felicitări pentru idealismul dovedit și implicarea totală în confruntarea electorală.

Îndrăznesc să fac câteva propuneri vis-a-vis de modul în care AUR va trebui să-și organizeze pe viitor activitatea politică atât în teritoriu cât și în Parlament.

Partidul are o doctrină politică ce reiese din volumul „Blocate în labirint” datorat copreședintelui George Simion, publicat în 2019. Aceasta va trebui revăzută și modelată după anumite principii acceptate în UE. Să fim bine înțeleși, nu trebuie să se renunțe la caracterul național al partidului, la apărarea intereselor economice și demnității naționale.

Un Congres național trebuie organizat cât mai repede, aici urmând să se dea partidului o conducere sigură, bine partajată pe responsabilități. Pentru aceasta trebuie organizate conferințe județene care să structureze o conducere locală. În prealabil, conducerile județene interimare vor trebui să declanșeze

constituirea de organizații orășenești, comunale, chiar la nivel de sate. La baza acestei structuri pot fi reactivați foști membri ai PUNR și PRM, de obicei, astăzi, persoane de vârstă a treia. Pe lângă acestea trebuie contactați tineri, apreciați de comunitățile din care fac parte pentru moralitate și profesionalism. Apoi continuarea, fapt remarcabil deja, consolidării legăturilor cu simpatizanții prin internet și alte mijloace moderne de dialog. Ieșirile în mass-media, atât pe plan central cât și local, trebuie bine gândite atât prin ideile transmise cât și în formă, cu calm și argumentat. Șocarea prin dialog dur și intransigent—gen avocat Diana Șoșoacă, poate duce la îndepărtarea simpatizanților, la pierderea credibilității partidului. Altfel doamna avocat poate să ajungă în postura fostei deputate peremiste—gălățeanca Daniela Buruiană-Aprodu, o veritabilă trompetă a PRM, epurată chiar de liderul peremist când îl amenința indirect cu confiscarea popularității, prin ieșirile sale în mass-media a adâncit îngroparea PRM. În sfârșit, luările de cuvânt ale parlamentarilor trebuie bine gândite, aducându-se propuneri de conținut, profesioniste, în formularea legilor și conducerea țării.

Din ultimele ieșiri în mass-media, mai ales la TVR, a liderilor partidului, deja se simte o tendință de acomodare a partidului la cerințele luptei politice la vârf. Criticile adversarilor nu trebuie respinse pe un ton vehement și prin intransigență, ci cu mult calm și, mai ales, argumente, ceea ce cere românul echilibrat și patriot.

AUR are marea șansă ca în următorii doi-trei ani să unească sub sigla sa toate partidele etichetate „naționaliste”, făurind un pol politic realmente național. Mă gândesc la Partidul Neamul Românesc (cu care are doar o înțelegere de colaborare), Partidul România Noastră (Gh. Funar), PRM (Iovici), Partidul Naționalist (Cristinel Șarpe și Paul Sălăjan), Alianța Lege și Ordine (masonul Bartolomeu Săvoiu), Partidul Naționalist „Pentru Patrie” (col. r. Viorel Gligor), Uniunea Democrată Română (Florin Simon—fost vice-președinte PRM), rămășițele Partidului România Unită.

Construcția unui partid național puternic în jurul AUR, presupune multă muncă, tact și intransigență deopotrivă, consolidarea imaginii naționale și internaționale racordată la interesele românilor din țară și din emigrație, la acele principii europene care ne pot apăra interesele și nu ne exclud din UE. Nu va fi ușor, dar este necesar. Avem în acest sens și modelele partidelor „naționaliste” din vestul și centrul Europei, tot mai viguroase și necesare în confruntarea cu un globalism ce dorește ștergerea identității naționale și subjugarea economică a statelor mici și mijlocii prin jocul duplicitar al Germaniei și Franței între UE și Federația Rusă.

În general, simbolistica însemnelor unui stat, este un subiect mai greu accesibil și uneori chiar de neînțeles pentru cei care nu sunt de specialitate, chiar dacă patriotismul, reprezentarea artistică sau coloritul le fac atractive. Subiectul referitor la heraldică, vexilologie, sigilografie și a altor științe care determină însemnele unui stat cu tradiție și istorie bine conturată este în mare parte manipulat, discutat și la îndemâna specialiștilor în materie, rămânând pentru novici un miraj, o enigma sau chiar uneori un secret bine ascuns și păstrat. De aceea multă lume caută să cunoască, să se inițieze și să descifreze obiectele care aparțin acestei tematici.

Consider că fascinația simbolurilor începe odată cu primele desene pe care omul le-a marcat cu mii de ani în urma pe pereții peșterilor, iar mai apoi pe obiecte casnice, unelte, monede, plăcuțe, frontispiciul caselor, obiecte funerare, de cult religios și uneori chiar de vestimentație, un exemplu concludent fiind tartan-urile fustanelor scoțiene, care diferă de la clan la clan. Toate acestea, reprezintă personalitatea, tradiția și apartenența unui individ, iar de cele mai multe ori al unui grup mai larg și mai bine organizat, un exemplu elocvent fiind statul. Aceste semne făceau

dovada specificului și recunoașterii celui care le poseda sau folosea, ajungându-se prin aceasta să-l deosebească de alt individ.

Simbolurile au ocupat istoria civilizației umane un loc deosebit, conturând o grupare, o națiune, sau chiar zonele de influență a acesteia. Materializarea acestora au fost uneori singurele mărturii istorice a existenței unui stat sau națiuni. Toate popoarele au folosit de-a lungul timpului simboluri diverse ca instrument de individualizare, recunoaștere și comunicare, dezvăluind preocupările generațiilor trecute și uneori prefigurând aspirațiile viitorului. Acestea au devenit, mai târziu, însemne naționale, care pot fi definite ca simboluri specifice reprezentative și care se pot corela cu esența națională a acelui popor.

În istoria unui popor, suveranitatea și individualitatea națiunii este reprezentată și marcată, cel mai mult, de însemnele acesteia: steagul, stema, sigiliul și imnul. Aceste simboluri sunt ca o carte deschisă a națiunii, reprezentând nu numai istoria, ci și prezentul și viitorul credinței patriotice. De aceea însemnele statului trebuiesc tratate cu o deosebită venerație.

Rigurozitatea identificării veridice a semnificațiilor diferitelor elemente incluse în compoziția însemnelor statului român și totodată a producerii lor, sunt atribuțiile specialiștilor în materie, începând cu arheologi, istorici, lingviști, cercetători, experți militari, reprezentanți ai puterii statale, numismați, filатели, designeri, muzicologi, și finalizând cu Comisia de Heraldică, Genealogie și Sigilografie de pe lângă Academia Română.

Limbajul, studiile și fenomenul de cercetare a elementelor din compoziția însemnelor României, sunt de un înalt nivel, având o valoare deosebită. De aceea, sunt folosite de specialiști străini ca material de referință și comparație, acțiune prin care, experții români, devin foarte respectați și apreciați chiar și în afara perimetrului național.

Cercetători ca, Maria Dogaru, doctor în științe istorice, specialistă în heraldică, academician Dan Berindei, dr. Paul Cernovodeanu, dr. Adina Berciu-Drăghicescu, dr. G. D. Iscru, Aurel David, Tiberiu Velter, sunt personalități care ne fac cinste atât prin cercetările și studiile pe tărâm național, cât și prin lucrările pe care domniile lor le prezintă specialiștilor străini, la congrese și întâlniri internaționale, iar maselor largi de cititori, prin publicațiile de specialitate și cărțile apărute în acest domeniu.

Cunoașterea însemnelor statului, atât pe tărâm național, cât și în afara hotarelor țării, reprezintă un act de patriotism, de mândrie națională, făcând parte din existența unei națiuni și ajutând în mod substanțial la păstrarea integrității acesteia.

Popularizarea acestora, creează implicit o recunoaștere internațională a statului național. De aceea este recomandabil ca fiecare cetățean român, oriunde s-ar afla, să le trateze cu stima și respect, căci ele reprezintă continuitatea poporului nostru, tradiția, sufletul și simțirea, națiunii noastre, recunoașterea ei, dreptul de aliniere și egalitate cu alte state cu tradiție bine-dezvoltată, cât și pentru păstrarea imaginii poporului român pentru posteritate.

Cine are simțire și respect pentru însemnele naționale, înseamnă că aparține unei nații, înseamnă că nu este singur și la nevoie se poate sprijini și baza pe ajutorul acesteia. Cu cât națiunea este mai omogenă, mai încheată și mai înțelegătoare cu cetățenii săi, cu atât este mai respectată de celelalte națiuni, și implicit devine mai puțin vulnerabilă atacurilor expansioniste și tendințelor de influențare, subjugare, dominare sau chiar dezmembrare a acesteia. Însemnele statului român sunt, deci, instrumentele prin care naționalii români, în orice parte a globului s-ar afla, sunt ajutați să-și păstreze identitatea, independența, continuitate neamului, patriotismul și apartenența lor la națiunea română.

Dincolo de aspectul oficial pe care îl afișează plastic, însemnele statului român, sunt purtate în sufletul majorității românilor ca niște odoare scumpe, pe tot parcursul vieții lor, provocând sentimente puternice. Mulți lăcrimează când se cântă imnul național sau văd arborat drapelul românesc la vreo competiție sportivă.

După cum am amintit, conceperea, studiul și popularizarea prin lucrări a însemnelor oficiale ale unui stat aparține, de obicei, specialiștilor în materie. Istoricii se ocupa cu studiul evoluției unei națiuni, stat, instituție, epocă, sau tot ce aparține trecutului, ajutând la crearea unei imagini asupra unui popor, grupări sau individ. Studiul heraldicii ajută la înțelegerea elementelor componente a acestor însemne, în special stema și sigiliul. Prin studiul pe care îl execută, heraldica facilitează cunoașterea istoriei diferitelor popoare, evoluția curentelor artistice, frumusețea compozițiilor, cromatica vie a reprezentărilor și varietatea formelor de exprimare în limbaj plastic a relațiilor social-politice.

În lucrarea sa „Heraldica, decorațiuni și forme florale”, Herbert Cole, specialist englez în materie, definește noțiunea de heraldică într-un mod foarte interesant: „HERALDICA! Cuvânt ca un sunet de trompetă, scoate la iveală viziunea ilustrațiilor istorice cu privire la diferitele evenimente importante prin care a trecut o persoană sau un grup de persoane, dar mai ales conducătorul statului, reprezentând istoria unei națiuni...”

Etimologia cuvântului „heraldică” derivă din limba franceză, „herault” fiind ofițerul care ținea evidența documentelor casei regale, biroul acestuia numindu-se „heraldique”. Fenomenul heraldic este un fenomen uman permanent, dezvăluind lucruri de esență, caracterul statului și aspirațiile acestuia. Heraldica mai păstrează încă multe secrete care așteaptă să fie descoperite.

În 1992, Senatul și Camera Deputaților au aprobat noile însemne ale statului român. În „Monitorul Oficial al României”, pagina 1, anul IV, nr. 237, din 26 august 1994, este publicată Legea Nr. 75/1994: „Legea privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice”.

Drapelul României

În luna noiembrie 1991 a fost elaborată noua Constituție a României, unde la articolul 12, paragraful 1, se precizează că: „Drapelul României este tricolor, culorile sunt așezate vertical, în ordinea următoare începând de la lance: albastru, galben, roșu”.

Legea Nr. 75/1994 aduce noi reglementări privind arborarea drapelului țării. Acesta până în prezent nu are încă stema aplicată pe suprafața lui. Dimensiunile trebuie să fie corespunzătoare în corelația lățimii cu lungimea. Lățimea este egală cu 2/3 din lungimea acestuia, iar lățimea fâșiilor colorate trebuie să fie egale. Culorile sunt specificate: albastru – cobalt, galben – crom și roșu – vermillon.

Este obligatoriu ca drapelul să fie arborat în mod permanent pe clădirile, construcțiile și edificiile instituțiilor și autorităților publice, la institutele de învățământ și cultură, la sediile sindicatelor și partidelor politice, la aeroporturile și porturile internaționale, la punctele de trecere a frontierei, pe toate navele și ambarcațiunile care navighează sub pavilion românesc, cât și la sediul și reședința șefilor misiunilor diplomatice și oficiilor consulare pe care statul român le are în străinătate; sub formă de fanion, pe mijloacele de transport a oficialităților române aflate în vizite protocolare și de lucru în afara granițelor naționale, cât și ale șefilor misiunilor diplomatice și oficiilor consulare române, în toate deplasările oficiale ale acestora.

Temporar, Drapelul României, se mai arborează cu prilejul Zilei Naționale a României și ale altor sărbători naționale; în locuri publice stabilite de autoritățile locale; cu ocazia festivităților și ceremoniilor oficiale cu caracter local; național și internațional, în locuri unde acestea se desfășoară; cu prilejul vizitelor oficiale întreprinse în România de șefii de state și guvern; precum și de înalte personalități politice reprezentând principalele organisme internaționale, inter-guvernamentale; la aeroporturi, gări, porturi și pe diferite trasee; în cadrul ceremoniilor militare; cu ocazia desfășurării competițiilor sportive; în timpul campaniilor electorale, la sediul birourilor, comisiilor electorale și al secțiilor de votare. În zilele de doliu național, stabilite de Guvernul României, drapelul țării se arborează în bernă.

Steagul este cel mai statornic simbol al unui popor, reprezentând individualitatea și suveranitatea națiunii, simbolul ființei istorice, a prestigiului de care se bucura în rândul celorlalte națiuni, un simbol al mării naționale. Armata, revoluționarii, sportivii și toți cei care manifestează, poartă steagul ca un simbol al victoriei. Pe steag se depune jurământul de credință și tot cu steagul sunt acoperite sicriile eroilor sau ale personalităților politice.

Știința care are drept obiect de studiu, steagurile, drapelele, stindardele, flamurile și prapuri se numește vexilologie. Termenul derivă din limba latină, vexillum, însemnând drapel sau stindard.

Stema României

Stema este un instrument al statului, care prin desen, reprezentare grafică, sau artistică, dezvăluie lucruri de esență, caracterul și aspirațiile acestuia. Ea reconstituie prin culori vii mentalitățile și preocupările generațiilor trecute, are o deosebită valoare în relațiile internaționale și desemnează un stat sau altul. Stemele se afișează pe edificiile statului și a autorităților publice, la ambasade, oficii consulare, misiuni culturale din străinătate, cât și pe actele de legitimare a cetățenilor țării de apartenență.

Stema sau blazonul poate să transmită informații asupra istoriei unei familii, grup social sau politic, putând individualiza diferite comunități sociale și preocupările acestora. Cluburile, societățile literare, artistice, profesionale sau asociațiile sportive, folosesc embleme sau insigne care sunt confundate uneori de novici cu blazonul sau stema.

În „Monitorul Oficial al României”, Nr. 236, anul IV, pagina 1, publicație apărută la data de 24 septembrie 1992, este prezentată „Legea privind stema țării și sigiliului statului”, lege care descrie în amănunțime rolul și compoziția heraldică a noii steme folosită de Statul Român după evenimentele și schimbările politice din decembrie 1989. Reproduc:

STEMA ROMÂNIEI

Articolul 1

Stema României simbolizează statul național, suveran și independent, unitar și indivizibil și se compune din două scuturi suprapuse: scutul mare și scutul mic. Scutul mare, pe albastru, are o acvilă de aur cu capul spre dreapta, cu ciocul și ghearele roșii, cu aripile deschise, ținând în cioc o cruce ortodoxă de aur, în gheara dreaptă o sabie, iar în gheara stângă un buzduhan.

Pe pieptul acvilei se găsește scutul mic sfertuit în inserțiune:

a) În primul cartier este stema Țării Românești: pe albastru, o acvilă de aur cu ciocul și ghearele roșii, ținând în cioc o cruce ortodoxă de aur, însoțită de un soare de aur la dreapta și de o lună nouă de aur la stânga;

b) În cartierul doi este stema Moldovei; pe roșu, cu un cap de bour negru, însoțit de o stea de aur între coarne, cu cinci raze, de o roză cu cinci petale la dreapta și de o lună conturnată la stânga, ambele de argint;

c) În cartierul trei este stema Banatului și Olteniei; pe roșu, peste valuri naturale, un pod de aur cu două deschideri boltite, din care iese un leu de aur ținând un paloș în laba dreaptă din față;

d) În cartierul patru este stema Transilvaniei, cu Maramureșul și Crișana; un scut tăiat de unbrâu roșu îngust; în partea superioară pe albastru, o acvilă neagră cu ciocul de aur, ieșind din brațul despărțitor, însoțită de un soare de aur la dreapta, de o lună de argint la stânga; în partea inferioară, pe aur șapte turnuri roșii, crenelate, dispuse pe două rânduri, patru și trei;

e) În inserțiune sunt reprezentate ținuturile Mării Negre; pe albastru, doi delfini de aur afrondați, cu cozile ridicate.

Știința care se ocupă cu studierea originii, a semnificației, a reprezentărilor artistice și heraldice ale sigiliilor și pecetilor se numește sigilografie. Sigiliul statului este un instrument puternic, de o deosebită valoare în validarea actelor, documentelor, înțelegerilor și tratatelor internaționale. Elementele heraldice ale Sigiliului României se aseamănă cu cele ale Stemei României, fiind de fapt o reprezentare a acesteia, diferențierea fiind de fapt, adăugarea sub scutul mare a înscrisului „ROMÂNIA”.

Istoria ne spune că primele sigilii au aparținut autorităților conducătoare, ca domnii, voievozii, principii, demnitarii religioși și laici. Dreptul de sigiliu a fost un drept general, necontrolat de oficialități, din care cauza a putut fi folosit de toți cei care aveau nevoie și îl puteau confecționa sau procura. Era folosit, în general, de persoanele care manipulau acte oficiale. Așezările mai importante și-au confecționat de asemenea sigilii, care de obicei reprezentau în imagini schematice bogățiile ținutului respectiv sau exprimau plastic ocupațiile locuitorilor.

Imnul României

Cuvântul „imn” a fost împrumutat la noi din limba franceză (hymne) și își trage originea din grecescul „hymnos” însemnând cântec de glorie, sau de biruință. Specie solemnă a genului liric, înrudit cu oda, a fost cunoscut și cultivat încă din antichitate, când a și avut mai mult o invocație religioasă adresată zeilor, altor divinități, sau eroilor legendari. Mai târziu a început să fie dedicat sau consacrat unui eveniment sau unor personalități, sau celebrării unei ocazii deosebite, sau devenind un îndemn la luptă, revoltă sau război, de la „paion-ul” cu care grecii luptau la Salamina și Marathon, până la simbolul „Comunei din Paris”, prea-cunoscutul „La Marseillaise”. Începând cu secolul al XIX-lea, prin imn se înțelegea numai acel cântec care exprima unitatea de voință a unei colectivități naționale sau sociale.

În literatura română, imnul, a fost cultivat în general de poeți. Cele mai de seamă lucrări de acest gen le găsim la Vasile Alecsandri (Imn lui Ștefan cel Mare, Imn religios, Hora Unirii), Iancu Văcărescu (Imne), Andrei Mureșianu (Deșteaptă-te, române!), apoi mai târziu, la Ion Pilat (Imnuri târzii), Ion Alexandru (Imnele bucuriei) și alții. Multe din fostele imnuri ale statului român au avut o valoare deosebită din punct de vedere a textului și a melodicității. Imnul „Trăiască Regele” și mai recent „Trei culori” (compus de Ciprian Porumbescu), au avut un loc special în inimile patrioților români.

Cântece patriotice de valoare ca „Deșteaptă-te, române”, „Hora Unirii”, „Trei culori” (Tricolorul), „Hora Ardealului”, „Hai să-ntindem hora mare”, „Așa-i românul”, „Marșul lui Iancu” fac parte din patrimoniul național, ca potențiale imnuri naționale, multe dintre ele fiind folosite, pe parcursul zbuciumatei noastre istorii revoluționare, în acest scop. „Hora Unirii” a fost scrisă în 1855 de către Vasile Alecsandri (1821-1890). A fost cântată în timpul Unirii Principatelor (1859) și, mai apoi, în toate ocaziile în care românii aspiră la uniune și armonie. „Hora Unirii” este cântată pe ritmul unui dans lent, dar energic, ce reunește întreaga adunare.

Dansul în cerc (hora) este el însuși un vechi ritual, simbolizând comunitatea spirituală, egalitatea și dorința românilor de a trăi laolaltă. După cum se știe, „HaTikvah”, imnul național al statului Israel este tot o horă care își trage originile din folclorul românesc, fiind culeasă și prelucrată de emigrantul Samuel Cohen originar din Moldova. După cum ne informează scriitorul Raoul Șorban, la baza imnului israelian stă cântecul popular românesc „Cucuruz cu fruntea-n sus” cules de tatăl său, Guilelm Șorban și publicat la Viena, încă din 1898 în caietul „Album de compoziții românesce”.

Aș vrea să menționez un fapt care m-a pus pe gânduri. O asemănare extraordinară între „Imnul Maastricht” interpretat de faimosul André Rieu și orchestra sa și „Pe-al nostru steag e scris Unire” - cântec patriotic dedicat unirii Principatelor Române, Moldova și Țara Românească de la 1859. După câte știu, muzica îi aparține lui Ciprian Porumbescu (1853-1883), iar versurile lui Andrei Bârseanu, cu toate că pe site-ul Wikipedia se specifică faptul că îl are compozitor pe olandezul Alphonse Olterdissen (1865-1923) și a fost adoptat ca imn oficial de către municipalitatea orașului Maastricht (Limburg) abia în anul 2002. Celebra melodie a compozitorului român Ciprian Porumbescu a devenit din 1912 și imnul național al Albaniei (Himni Flamurit), dar recunoscându-i-se compozitorul și originea românească. Oricum, asemănarea dintre cele trei variate este notabilă!

Actualul imn național al României este „DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE!”. Versurile aparțin lui Andrei Mureșianu (1816-1863), poet de factură romantică, jurnalist, traducător, orator și tribun al perioadei care marchează „Revoluția română de la 1848”. Poemul „Un răsuneț”, a fost redactat și publicat în timpul revoluției și a fost pus pe note de Anton Pann (Antonie Pantoleon Petroveanu, 1796-1854), poet și etnograf, cântăreț și autor de manuale de muzică. A fost cântat pentru prima dată la Râmnicul

Vâlcea, pe 29 iunie 1848, la aproximativ doua săptămâni după izbucnirea revoluției în Țara Românească. Mai există o variantă asupra paternității muzicii care este atribuită lui Gheorghe Uncescu.

„DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE!” a înlocuit titlul original „Un răsunet”, devenit imn imediat, câștigându-și instantaneu gloria recunoscută, datorită mesajului energetic și mobilizator pe care-l conține:

DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE!

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți alta soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și ca-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
“Viața-n libertate ori moarte !” strigă toți.

Preoți cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertatea și scopul ei preasfânt,
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât sa fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!...

Prima strofă a imnului nostru național are o semnificație deosebită, chiar dacă a fost scrisă cu mai bine de un secol și jumătate în urmă, făcând un puternic apel la conștiința cetățeanului român, care mișcat de schimbările parvenite după evenimentele din decembrie 1989, trebuie să-și construiască un nou ideal, să lupte pentru păstrarea integrității patriei sale, pentru prosperitate, reintegrarea în structurile europene și pentru a preda generațiilor viitoare o țară respectată de străini, un partener demn, egal și admirat de restul statelor lumii, cu o imagine pozitivă a României, așa cum o merităm de fapt.

Imnul de stat al României este alcătuit din unsprezece strofe, din care doar patru se cânta la ocazii festive. Menționez că acestea nu sunt succesive, conform poemului original.

Articolul 9, din „Legea nr.75/1994” prevede că în interpretarea vocală prescurtată, imnul național al României se intonează potrivit textului și partiturii prevăzute la Anexa nr.3, din actuala constituție a României. Imnul în întregimea lui este prevăzut în Anexa nr.2. În interpretarea fanfarelor sau a altor formații instrumentale, muzica imnului național se intonează o singura dată. Există și o versiune destul de reușită în limba engleză, cu toate că legea română nu permite nicio traducere a imnului în alte limbi decât cea românească.

AWAKEN THEE, ROMANIAN
(Romanian anthem)

*Awaken thee, Romanian, shake off the deadly slumber
The scourge of inauspicious barbarian tyrannies
And now or never to a bright horizon clamber
That shall to shame put all your noxious enemies.*

*It's now or never to the world we readily proclaim
In our veins throbs and ancestry of Roman
And in our hearts for ever we glorify a name
Resounding of battle, the name of gallant Trajan.*

*Do look imperial shadows, Michael, Stephen, Corvinus
At the Romanian nation, your mighty progeny*

*With arms like steel and hearts of fire impetuous
It's either free or dead, that's what they all decree.*

*Priests, rise the cross, this Christian army's liberating
The word is freedom, no less sacred is the end
We'd rather die in battle, in elevated glory
Than live again enslaved on our ancestral land.*

În 1998, Parlamentul României a hotărât ca ziua de 29 iulie să devină „Ziua Imnului Național al României”. Acest lucru s-a datorează faptului că la 29 iulie 1998 se împlineau 150 de ani de când s-a cântat pentru prima dată „Deșteaptă-te, române!”. Între anii 1990-1994 „Deșteaptă-te, române” a fost și imnul oficial al Republicii Moldova.

Însemnele statului român, au o semnificație deosebită, atât pe plan intern cât și pe plan internațional, creând românilor acel suflu patriotic absolut necesar supraviețuirii noastre ca națiune și fiind instrumentele de recunoaștere a independenței, integrității și alinierii la alte state cu tradiție bine definită, cu o istorie veche și un viitor prosper. Reintegrarea României în structurile europene, relațiile prietenești cu alte state ale lumii, vor face să stralucească și mai puternic, aurul și argintul acestora.

NOTĂ: Acest studiu, scris în anul 1999, nu a fost actualizat decât parțial până la această dată. Conținutul acestui material nu este oficial și are doar un caracter informativ.

George ROCA
Sydney, 1 Decembrie 1999
(R) 1 Decembrie 2015

BIBLIOGRAFIE

- ALLEN, George, *Living Rules of Mankind*, Ballantyne, Hanson & Co., Edinburgh, Scotland, 1899
- BERCIU-DRAĞĂNESCU, Adina, ISCRU, G., D., VELTER, Tiberiu, DAVID, Aurel, *Tricolorul României*, Editura Sigma, București, România, 1995
- BAYLEY, Harold, *The Lost Language of Symbolism, The Origins of Symbols, Mythologies & Folklore*, Vol. 1, Bracken Books, London, UK, 1996
- CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Dicționar de simboluri*, 3 Vol., Editura Artemis, București, România, 1995
- COLE, Herbert, *Heraldry, Decoration and Floral Forms*, Bracken Books, London, UK, 1988
- COMITETUL ADUNĂRII CONSTITUANTE, *Constituția României*, Editura Lumina Lex, București, România, 1998
- CRANE, Walter, *The Decorative Illustration of Books*, Senate, London, UK, 1988
- DOGARU, Maria, *Din heraldica României*, Editura JIF, București, România, 1994
- FLOREA, Corneliu, *Jurnal de lagăr liber*, Editura Lumina, Oradea, România, 1992, p.130
- HASLER, Charles, *The Royal Arms, Its Graphic and Decorative Development*, Jupiter Books Ltd., London, UK, 1980
- INGLEFIELD, Eric, *Flags*, Kingsfisher Books Ltd., London, UK, 1981
- MÂNDRILĂ Costan, *Interviu cu Raoul Șorban (Imnul Israelului este Cucuruz cu frunza-n sus cules de tata!)* <https://www.youtube.com/watch?v=hBczbwE3xil>
- PANN, Anton, *Povestea vorbei*, Prefață de Virgiliu Ene, Editura Porto-Franco, Galați, România, 1993, p.IX
- ROCA, George, *Simbolurile heraldice ale noii steme a României*, Revista „Mihai Eminescu”, Nr.4, Sydney, Australia, 1992, p.101-105
- ROTHERY, Guy, Cardogan, *Encyclopedia of Heraldry*, Senate, London, UK, 1995
- STEER, Dugald, *Clans & Tartans*, Paragon Book Service Ltd., Surrey, UK, 1996

Mesajele peste ani au reprezentat potrivite ocazii pentru conducătorii statului de a se adresa poporului asupra căruia domneau. Urmărind în timp, de la Unirea Principatelor, această idee constatăm faptul că în calitatea de Șef (Cap) al Oștirii exista obiceiul de a felicita trupa, de-a acorda recompense, distincții, decorații, avansări și înălțări în grad, precum și „grațierea și reducerea unor osânde condamnaților militari” ridicarea pedepselor disciplinare în curs de aplicate. Festivitățile de 1 ianuarie erau legate de Sânt Vasâi, Ajunul Bobotezei și de Sfântul Ioan. La aceste manifestări festive erau prezente „steagurile tuturor unităților din garnizoană”, sfințite de regulă cu asemenea ocazii, și toată trupa neocupată, în acele momente cu frontal (serviciul de gardă, pază, misiuni).

Dacă la început, mesajele veneau de sus spre în josul ierarhiei, obiceiurile s-au și inversat printr-o seamă de telegrame de felicitare ale tuturor ierarhiilor administrative central și locale către Domnitor – Rege, modalitate prin care valoarea mesajelor căpătau aspect și chiar conținut formal. Obiceiurile telegramelor s-a statornicit odată cu dezvoltarea acestor forme de comunicare, la care desigur se și răspundea, din complezență, cu mulțumiri.

Invitațiile la festivități aveau caracter oficial, protocolar, până la detalii organizatorice publice care reveneau, de regulă, garnizoanei armatei. Astfel că pe lângă dispozitivele de dispunere a detașamentelor erau rânduite și „plutoanele” civile de funcționari (care semnau chiar prezenței lor) și elevi pe clase și școli.

Bal la Curtea Regală de la 1 ianuarie 1875¹

La ore 10.30 Domnul și Doamna au intrat în sala Tronului, de unde au trecut prin celelalte saloane și au salutat invitații: miniștri, diplomați, reprezentanți din ambele camere legiuitoare, Înalta Curte și Tribunale, consiliul municipal, înalți funcționari din administrație. Armata, proprietatea și comerțul cu reprezentanți. La orele 11.00 „danțul s-a deschis”, urmând animație. După supeul de la orele 1.00, Domnul și doamna s-au retras la apartamentele lor, dar balul s-a prelungit până la orele 4 dimineața.

Pentru Bobotează programul a început la 10.30, Domnitorul fiind însoțit de adjutantul de serviciu, escortat de un escadron de cavalerie, la biserica *Slătari*, unde înconjurat de Casa Militară și Civilă, în prezența președinților Camerelor, membri ai Adunărilor legiuitoare, înalți funcționari și ofițeri din Garnizoană, din cei care nu erau în front (serviciu). După oficierea Sfintei Liturghii procesiunea urma de la Biserica *Slătari* până la pavilionul de pe Dâmbovița unde s-a săvârșit sfințirea apelor, de pe mal. La punerea sfintei cruci pe apă, tunurile de pe Dealul Spirei au tras obișnuitele salve.

După procesiunea religioasă Domnitorul a primit defilarea trupelor garnizoanei comandate de comandantul Diviziei 2 Teritoriale.

Duminică, 5 ianuarie orele 11.30, în Ajunul Bobotezei, Mitropolitul Primat, conform obiceiului a ajuns la Măriile Lor, Domnul și Doamna cu Sfântul botez, după care a luat dejunul împreună. A doua zi, conform programului expus, procesiunea a fost pusă în mișcare sub escorta unui detașament de jandarmi pedestri având în frunte toate drapelele din Garnizoană, preoți cu icoane, după ierarhia lor, prefectul, adjutanții domnești, mareșalul curții, Domnitorul și Înalț Mitropolit Primat, flancat de-a dreapta și stânga cu câte 6 ofițeri de diferite grade și corpurile din garnizoană, apoi suita. La întonarea „În Iordan botezându-te Tu Doamne” tunurile au azvârlit salvele. La final Măria Sa Carol I a băut din agheasmă și a sărutat Sfânta Cruce.

Încălcând în curtea bisericii s-a îndreptat spre bulevard, avându-l în stânga pe generalul Florescu, ministru de război, și statul major general. Colonelul A. Zefeari după ce a dat onorul s-a așezat în dreapta domnitorului. La orele 6 Domnitorul a primit la prânz 90 de ofițeri superiori din capitală. A doua zi de Sfântul Ioan Botezătorul, la orele 9.30 suita domnească a luat parte la slujba de la Biserica

¹ M.O. nr. 3/sâmbătă 4 ianuarie 1875. La curtea imperială rusă era obiceiul ca de Anul nou, Bobotează, Crăciun și ziua regimentelor să fie mare serbare. Cea mai însemnată era aceea a Paștelor, înaintea cărora toată familia postea 6 săptămâni. În săptămâna Mare, ca la Anul NOU, se oficia tedeum la capela Caterina, cu Țarul în frunte în uniformă de husar, împărăteasa cu diadema pe cap, marile ducese, demnitarii și militarii. Serbările solemne obligau damele să poarte sarafane (hainele naționale rusești) de mătase, cu galoane de aur și argint iar pe cap „cocoșnial”. Împărătesei i se sărută mâna, iar Țarul primea pe miniștri, ambasadori, care-l felicitau. Femeile sărutau ritual de câte trei ori amândoi obraji ai țarinei, iar bărbații îi sărutau mâna. La bobotează băteau tunurile salve înaintea Slujbei. Țarul primea defilarea, fiind îmbrăcat cu uniforma regimentului sărbătorit, soldaților servindu-li-se „masă mai bună”, și se acordau favoruri soldaților, unul de pildă avea cererea soldatului „să se însoare”. Împăratul a încuviințat și s-a oferit de „nănaș, mai mult a botezat și primul copil”. Recompensele se făceau către cei cu nevoi. Odată, un poet i-a trimis „volumul său” iar Țarul i-a trimis bancnote atât de mare cât a fost de gros cel de poezii cu moto: „Ultimele poezii ale lui Nicolae II”.

Sfântul Ioan din Piața Sf. Anton. Pentru onoarea ce li s-a făcut din partea bisericii a vorbit Ștefan Boboc, dascălul bisericii, mulțumind domnului țării că i-a vizitat prima dată biserica, și l-a rugat să preia „patronajul acesteia”². Domnul a promis un ajutor pentru reparații.

„ÎNALT ORDIN DE ZI.

Ostași,

În anul care încetează astăzi, prin disciplina voastră și căldurosul răsunet ce a găsit în voi apelul Țării, ați meritat stima și încrederea Noastră. Vă mulțumesc! Patriotismul vostru este cel mai bun garant, că veți fi totdeauna gata a vă face datoria, dacă Țara vă va încredința apărarea drepturilor sale. Fiți nestrămutați a practica ca în trecut aceleași virtuți militare; astfel numai veți merita înalta onoare de-a fi scutul Patria. Vă urez un an bun și fericit”³.

CAROL I

Dat în București, la 1 ianuarie 1877

10 mai 1906

Cu prilejul aniversării a 40 ani de domnie

21 salve de tun au vestit în zorii dimineții cel de-al 40 -lea an de domnie și 25 de ani de la proclamarea Regatului. La ora 9 toate detașamentele cu gărzile de onoare ale drapelelor. din toată țara, cu o companie de onoare și muzica militară, au ridicat drapelele din sala tronului dimpreună cu steagurile vechi purtate de veterani au fost sfințite la Mitropolie, unde au așteptat pe Regele Carol I.

La 9,30, cele 101 tunuri au vestit plecarea suitei regale de la Palat spre Mitropolie, unde Principele Ferdinand cu statul major al Corpului II Armată și apoi Principesa Elisabeta și Maria, cu toți copii și principii de Habsburg, în patru trăsurile regale, trase de 4 cai, au format cortegiul regal au fost ovaționați pe tot traseul, iar trupele înșirate de-a lungul străzilor prezentau onorul. Spre ei se aruncau flori. Iar de la ferestrele împodobite cu steaguri se auzeau strigăte de ura. Pe platou primarii tuturor comunelor rurale aclamau cu entuziasm. Mitropolitul Primat a întins Crucea și Evanghelia Regelui spre sărutare, apoi cu toți demnitarii au asistat la serviciul divin. La ieșire din biserică, drapelele Batalionului de geniu de asediu și al Regimentelor Școlare, pe care, după sfințire, Regele le-a încredințat comandanților, apoi s-a trecut în revistă toate drapelele de campanie și cele noi, și s-a retras la Mitropolie unde s-a întreținut cu Sfântul Sinod⁴.

Principele Ferdinand cu o numeroasă suită de ofițeri și oaspeți, precedați de drapele, urmați de trăsurile Prințeselor, s-au deplasat pe bulevard la Universitate unde în fața statuii lui Mihai Viteazul a primit defilarea: regimentul de copii școlari, circa 1700, din Ilfov, și Prahova, instructori, ofițeri veterani, apoi școlile din București, meseriași cu drapele, apoi steagurile vechi și noi, ofițerii și trupa, școlile militare de ofițeri, Regimentele și bateriile, Divizionul de jandarmi, apoi vechile steaguri s-au întors la Palat, fiind depuse în sala tronului.

După amiaza la ora 3.00 a fost primit Corpul diplomatic, care au adresat printr-o scrisoare olograf felicitări, la care regele a spus următoarele; „la sărbătoarea noastră națională, bucuria lungii domnii, este o prețioasă mărturie a vii simpatii pe care Suveranii (Europei) au arătat-o, ca expresie a prieteniei lor statornice”⁵.

La 5 dup amiaza în Grădina Cișmigiu s-a ținut ospățul primarilor, circa 3000 din toată țara, în prezența Principelui Ferdinand, principelui de Hohenzollern și Wied, însoțiți de miniștri și doamne în costume populare românești. La Arenele Romane și Filaret ospățul veteranilor au avut peste 600 de comeseni, avându-l prezident pe generalul Manu, ministru de război. La ora 9 seara orașul a fost iluminat feeric, Prințesele preumblându-se cu caleașca pe bulevarde, iar la Palat s-au semnat impresii.

București, 1 ianuarie 1910⁶

INALT ORDIN DE ZI

«Ostași»

² Idem, nr. 5/ joi 9 ianuarie 1875

³ Idem, nr. 1/ sâmbătă 1 ianuarie 1877

⁴ Apud *Serbarea de zece mai*, p. 37. Pe lângă scrisoarea Împăratului Germaniei, și Regele Saxoniei a remis o scrisoare.

⁵ Ibidem, p. 42

⁶ Idem, nr.222/ vineri 1 ianuarie 1910

În cursul anului ce se încheie am avut mulțumirea de a constata cât de mult a crescut prestigiul nostru. Numirea Mea ca general al infanteriei în armata imperială și regală austro-ungară, însemnele de feldmareșal, care Mi-au fost remise de Principele Moștenitor al Germaniei, în numele Augustului Său Părinte, ca vizita ce ne-au făcut-o vitejii noștri tovarăși de luptă din armata imperială rusă, sunt mărturii prețioase de stimă de care ne bucurăm pe lângă armatele mari. Putem fi mândri de aceste rezultate, dobândite prin munca și sânguința noastră și pe care suntem datori a le spori din an în an.

Tot în cursul acestui an, legături noi s-au stabilit între Dinastie și oștire, cu prilejul intrării în rândurile voastre a iubitului Meu strănepot. Sunt adânc convins că tânărul ofițer, călăuzit de pilda Noastră, va ști să îndeplinească speranțele ce punem în El. Fac călduroase urări pentru fericirea voastră a tuturor».

CAROL

Dat în București, la 1 Ianuarie 1910.

ÎNALT ORDIN DE ZI

Ostași,

Puteți privi cu mândrie anul care s-a dus. El va rămânea neșters în amintirea voastră prin însemnătatea faptelor săvârșite. V-ați împlinit datoria mai presus de orice laudă. Simt, dar, o vie mulțumire a vă împărtăși adâncă Mea recunoștință pentru graba cu care ați răspuns la chemarea Tării. Ați arătat că în orice clipă Patria se poate rezema pe voi. Dacă n-au fost lupte sângeroase, totuși ați dovedit adevărate însușiri războinice, răbdând cu bărbăție toate ostenele și neajunsurile. Ați înfruntat boala nemiloasă ca niște voinici. Întipărite pe vecie vor fi în inimile noastre numele acelora care nu s-au mai întors la căminurile lor. Fii pururea însuflețiți de înalte simțăminte care v-au călăuzit în acele vremuri mari și care vor rămâne fala armatei. Medalia Avântului, care vă împodobește pieptul, vă va aminti vouă și viitorimii acțiunea măreață care prin grabnica și hotărâta ei îndeplinire a ridicat și mai sus renumele vostru.

Vă mulțumesc călduros pentru ascultarea și disciplina ce le-ați arătat în aceste zile înălțătoare, fără să dați o clipă înapoi în fața jertfelor și greutăților de tot felul pe care împrejurările le impuneau. Să dea Dumnezeu ca Anul Nou să vă dăruiască fericire și belșug. Din adâncul inimii vă urez mulți ani.

CAROL

Dat în București, la 1 Ianuarie 1914.

În 5 ianuarie 1914 în monitorul Oficial era publicată următoarea informație: „Spre a păstra amintirea anului 1913, atât de glorios pentru M. S. Regele Carol, un grup de doamne române din Paris, sub președinția d-nei general Văcărescu, au oferit Suveranului o medalie gravată de artistul Knock. Această operă de artă reprezintă în față pe M. S., arătând lui Mircea cel Bătrân noile provincii anexate ai care făceau odinioară parte din vechea Românie; partea cealaltă reprezintă pacea din București, care a făcut să înflorească niște câmpii acoperite de morți. Ca inscripție se citește: Plevna 1877- București 1913. Lui Carol I, Marelui Rege războinic pacificator”.

București, 1 ianuarie 1915

ÎNALT ORDIN DE ZI⁷

«Ostași,

La începutul anului nou gândul Meu se îndreaptă cu mulțumire către armată. Sunt aproape 25 de ani de când lucrez din tot sufletul pentru dezvoltarea și îmbunătățirea puterii armate. În acest pătrar de veac în care, prin contact aproape zilnic, strânse legături de încredere s-au format între mine și oștire, am putut urmări cu adânci satisfacțiune progresele însemnate ale armatei, dovedind prin silințele depuse prin rezultatele dobândite, și jertfele ce țara a făcut și dragostea cu care întâiul rege o îmbrățișa, nu au fost zadarnice. În anul ce a trecut, mulțumită concentrărilor mai lungi, instrucția mai cu seamă a regimentelor de rezervă a progresat în mod simțitor. Țara, cu Mine, vă privim cu încredere. Dar aceasta vă impune sfânta datorie de a păstra neatins renumele câștigat și de a lucra mereu cu abnegație și fără preget, astfel că în orice împrejurare, țara să se poată sprijini pe voi, scutul ei cel tare.

Ofițeri, subofițeri și soldați, vă urez la toți ani mulți și fericiți.

FERDINAND

Dat în București, la 1 Ianuarie 1915.

ÎNALT ORDIN DE ZI

Ostași,

⁷ Idem, nr. 220, joi ianuarie 1915

Anul ce s'a încheiat a fost un an de durere și de mare pierdere pentru armată ca și pentru întreaga Tară. Marele, Gloriosul Căpitan, care în fruntea ostașilor Săi viteji, i-a condus cu eroism prin foc și sânge la întregirea poporului român, nu mai este în capul scumpei Sale armate.

Pierderea este, desigur, imensă totuși nu trebuie să ne copleșească și să ne ofilească sufletele. Ea este însă de natură a ne impune și mai mari și mai grele îndatoriri către Țara reîntregită cu jertfe nebănuite. De la soldat până la comandantul de căpetenie, toți, în măsura situațiunii lor, trebuie să fie pătrunși de marea și greaua sarcină ce impune calitatea de ostaș. De aceea facem un călduros apel către elementele de conducere, ca printr-o instrucțiune cât mai desăvârșită a trupei, să caute ca și până acum, pe lângă sporirea cunoștințelor militare, a cultiva, mai ales sufletul ostașului pentru a-i oțeli caracterul a-ș deprinde cu ideea de sacrificiu ce impune nobila misiune de apărător al Patriei. Însuflețiți de cea mai vie dorință de a contribui prin toate mijloacele la progresul neîncetat al scumpei noastre armate și cu speranța ca noul an, sub domnia M. S. Regelui Mihai va însemna, prin rezultatele unei străduințe patriotice generale, un nou însemnat pas în organizarea, educațiunea și înzestrarea țării cu tot ce-i este necesar scopului urmărit, facem cele mai bune urări pentru fiecare ostaș în parte cu ocazia începutului acestui an.

Dat în București, la 1 ianuarie 1928.

În numele Majestății Sale Regelui MIHAI I,
NICOLAE, Principe al României
MIRON, Patriarhul României
GHEORGHE BUZDUGAN⁸.

Însemnul heraldic al Batalionului 119 Cercetare

Lt. col. r. Dr. Nicolae TOBOȘARU⁹

Rolul consacrat al istoricului este de a consemna istoria. Rolul nobil este de a recupera trecutul și, mai mult, de a influența prezentul și a determina viitorul. Demersul distinsului istoric militar Lt. col. r. Constantin Moșincat, inițiator și coordonator al acestei lucrări asumă integral ambele roluri și se dovedește a fi pe cât de necesar și nobil, pe atât de dificil pentru cei invitați să contribuie la înfăptuirea lui. Dificil prin libertatea oferită în alegerea ideilor și temelor, cât și prin efortul de rememorare a unei istorii trăite și asumate.

Acest demers capătă valențe emoționale deosebite în momentul în care istoria se circumscrie unei specializări militare de elită, unei unități militare ce și-a încetat existența și unei garnizoane ce și-a trăit clipele de glorie și se pregătește să intre pe deplin în istoria și muzeele militare. Cu atât mai evidente sunt meritele istoricului militar ce nu lasă necunoașterea, anonimatul, uitarea, derizoriul sau reaua credință să se așternă peste oameni, fapte și istorie.

Recunosc și afirm cu plăcere și mândrie că perioada de carieră construită în Batalionul 119 Cercetare a fost apogeul meu profesional. A fost perioada mea de maturizare și exprimare profesională deplină.

A fost perioada în care nivelul de performanță al unității a determinat eșaloanele superioare să ne acorde niciodată o nerăsplătită și neîndreptătită libertate de exprimare profesională și resurse intelectuale, morale și materiale excepționale.

Am avut onoarea de a fi sub Drapelul Batalionului 119 Cercetare în perioada sa de existență și exprimare cea mai prestigioasă, ca parte a unui nobil și excepțional organism militar - Direcția de Informații a Armatei. Dincolo de necesarul, permanentul, meritoriul și complexul sprijin oferit de întreaga structură a D.11 Mc., au fost eforturile profesionale, intelectuale și emoționale excepționale desfășurate de toți cei care au fost, în fapt, Batalionul 119 Cercetare, adică angajații civili, militarii în termen, militarii angajați pe bază de contract, subofițerii, maiștrii militari și ofițerii unității.

Mândria de a fi consemnat în istoria Batalionului ca *șef de stat major* este cu atât mai mare cu cât, organismul său, și apoi conducerea Ministerului Apărării Naționale, mi-a acceptat modesta contribuție la închegarea valorilor sale militare și spirituale în însemnul său heraldic.

Înființat la 5 Martie 1964, ca element de structură și avangardă valorică a Diviziei 11 Mecanizate "CAREI", unitatea a parcurs un drum lung de eforturi permanente, succese importante și rare neîmpliniri pentru a ajunge și a se menține în postura firească a cercetașului - în avanposturi. A probat capacitatea de a asimila și utiliza pe deplin complexitatea mecanizării, a electronizării și a computerizării tehnicii, metodelor și câmpului de luptă. A probat capacitatea de a strânge în brațele sale militari impecabili și de a fi un incubator prolific de formare a unor puternice personalități umane și militare și a unor importanți demnitari ai Armatei Române.

Importantele și permanentele acumulări de valoare au determinat, după 34 de ani de istorie proprie, necesitatea cuantificării într-o formulă specific nobiliară și militară a prestigiosului statut cucerit. Ideea promovării unui însemn heraldic propriu s-a născut firesc, ca o necesitate deplin justificată. Cu modestie, mândrie și fervoare m-am implicat în acest proiect, cu susținerea permanentă, deplină și încrezătoare a comandantului unității, domnul colonel Constantin Știop.

Însemnul heraldic, dincolo de canoanele specifice, trebuia să exprime valorile perene nu numai ale cercetășiei, ci și pe cele proprii ale Batalionului 119 Cercetare. Trebuia să exprime tăria sa militară și morală, idealurile sale și reperele sale valorice. Însemnul trebuia să dea și să susțină mândria și tăria atât de necesare unui cercetaș, dar trebuia și să-l identifice pe militarul de elită ce lupta sub Drapelul Batalionului.

Alături de Drapelul Național și de Drapelul de Luptă al unității, însemnul heraldic era simbolul ce trebuia să ne identifice luptătorii în marea noastră confrerie a cercetașilor militari. Și mai mult, în luptă,

⁹ Textul conceput pentru lucrarea *Cercetași sub drapel*, coord. col. r. dr. Constantin Moșincat, Oradea, Oradea, Editura Tipo MC, 2005

trebuia să devină pentru dușmani însemnul unei teribile, permanente și de temut forțe: **Batalionul 119 Cercetare**.

Acceptul deplin al comandantului unității și al luptătorilor ei au fost elementele de forță ce ne-au dat puterea de a promova spre aprobare însemnul heraldic, iar recunoașterea și aprobarea lui au venit în mod firesc. La 22 August 1998, prin decizia de aprobare a ministrului Apărării Naționale consemnată pe Raportul Nr. 6231 / 22.08.1998 al Șefului Statului Major General, general de divizie Constantin Degeratu, Batalionul 119 Cercetare al Direcției Informații Militare era una din primele unități militare înzestrate, după 1989, cu un însemn heraldic propriu.

Blazonarea lui este ilustrată de **bufniță**, ca simbol al mobilității, silențiozității, rapidității, puterii și durtății, al înțelepciunii, răbdării, calmului și curajului actului solitar. Mănunchiul de **săgeți din gheare** – fulgerele lui Zeus – sunt simbolul transmisiunilor, specializare specifică cercetașilor în dispozitiv, al siguranței și al capacității unității de a-și proiecta forța la mari distanțe, rapid și punctual. **Roza vânturilor** exprimă disponibilitatea cercetașului de a acționa peste tot, independent și izolat, precum și simbolul excepționalei instituții de securitate euroatlantică, N.A.T.O., organism în a cărui structură suntem integrați. În fine, **culoarea albastră** a fondului reprezintă culoarea cerului, a calmului și a siguranței de sine proprii cercetașului de elită.

Însemnele aplicate pe documentele oficiale ale unității și ecusoanele și insignele pe care comandantul, în baza Regulamentului de acordare, purtare și retragere a insignei și ecusonului cu însemnul heraldic al Batalionului 119 Cercetare, le-a acordat ofițerilor și subofițerilor cercetași, au constituit elemente ce au confirmat, întărit și exprimat cu putere prestigiul și mândria luptătorilor acestei unități de elită a Armatei Române.

Desființarea ulterioară a unității, din rațiuni militare superioare, a fost doar formală, cadrele active și în rezervă formate și afirmate în Batalionul 119 Cercetare continuând să păstreze în inimă, în memorie și pe uniforme profesionalismul și spiritul acestuia, atât de sugestiv ilustrate prin însemnul sau heraldic devenit istorie.

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE

NESECRET
Exemplar unic
ANEXA

22 AUG 1998
17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

STATUL MAJOR GENERAL
Direcția Informații Militare

MINISTRULUI DE STAT,
MINISTRUL APĂRĂRII NAȚIONALE

RAPORT

Raportează: SECRETARUL DE STAT ȘI ȘEF AL STATULUI MAJOR GENERAL

Nr crt	CONȚINUTUL	HOTĂRĂREA
1.	Vă rog să fiți de acord și să avizați favorabil proiectul de însemn heraldic al Batalionului 119 Cercetare ORADEA, unitate aflată în subordinea Direcției Informații Militare. ANEXE: Fișa tehnică a însemnului heraldic al Batalionului 119 Cercetare, 1 exemplar cu o fișă, nesecret. Rog a hotărî.	22.08.98 Aprobat p.m.p.u. Șef Căp

SECRETARUL DE STAT ȘI ȘEF AL STATULUI MAJOR GENERAL
General de divizie dr. Constantin Degeratu

ȘEFUL DIRECȚIEI INFORMAȚII MILITARE
Colonel Mihail Mărgărit

Glorie eroilor, recunoștință înaintașilor și prețuire camarazilor noștri cercetași ai Armatei Române și ai Batalionului 119 Cercetare.

Prețuire și recunoștință istoricului militar lt. col. r. Constantin Moșincat, turn de veghe al memoriei noastre militare în acest colț de țară.

Sunt onorat și bucuros
de prețuirea celui din urmă
superior, general. Va fi o
stăruință permanentă pentru mine
de a-mărtuiască această prețuire.
Nou 11.11.2005-Danoka

Alexandru Ioan Cuza și comisia centrală de la Focșani

C-dor prof.univ.dr. Jipa Rotaru

26

Comemorarea a două sute de ani de la nașterea lui Alexandru Ioan Cuza se constituie într-un fericit prilej de rememorare a marilor transformări modernizatoare ale statului românesc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, unirea Principatelor extracarpătice Moldova și Muntenia sub bagheta și autoritatea domnitorului "unirii celei mici", constituind debutul eforturilor românești pentru restructurarea din temelii a societății, desăvârșirea unității depline și realizarea statului național unitar.

La un asemenea moment comemorativ trebuie să ne îndreptăm atenția cu predilecție asupra celui care, născut la 20 martie 1820, la jumătatea secolului al XIX-lea era tânăr, în deplinătatea facultăților fizice și intelectuale și angajat întru totul alături de elita intelectuală românească la înfăptuirile revoluționare ale anilor 1848-1849. Așadar, Alexandru Ioan Cuza s-a născut la Bârlad, la 20 martie 1820¹⁰ din părinții Ioan și Sultana Cuza, familie de boieri scăpătați apropiată țăranilor. A avut un frate

Dumitriu, mort în accident de călărie și o soră Sultana, căsătorită cum prefectul de Roman, Mihai Jora. Studiile elementare le-a urmat până în anul 1831 alături de M. Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Eugen Alcaz, Matei Millo, Alexandru Mavrocordat, de verii săi primari Nicolae, Ioan și Panaite Docan la pensionul lui Victor Cuonin (Cunin) din Iași, apoi, ca aproape toți fiii de boieri de atunci, este trimis pentru continuarea studiilor la Paris unde și-a luat bacalaureatul în litere în decembrie 1835. S-a înscris la Facultatea de Drept pe care nu a terminat-o, revenind în țară la 15 septembrie 1837 s-a înrolat în armată cu gradul de cadet, unde a funcționat până la 8 februarie 1840, când și-a dat demisia. Prin demisie a plecat în 1845 și de la Judecătoria ținutului Covurluiului, deoarece intrase în mișcarea unionistă. Un moment important în viața Domnitorului l-a constituit căsătoria

CUZA VODĂ - ÎMPROPRIETĂRIREA ȚĂRANILOR
(Ateneul Român)

¹⁰ Conform celor scrise pe piatra funerară de la Ruginoasa și Calendarul de Gotha pentru că în legătură cu locul și data nașterii sale mai există și variant Bârlad <A.D.Xenopol> Galați <I.G.Valentineanu> sau Huși <Lucia Borș>, în detaliu la dr. Luminița și Teodora Giurgiu. Despre Alexandru Ioan Cuza Omul, în *Retrăiri istorice în veacul XXI, vol.XIII*, Editura R.Cart, București, 2019, p.62.

la 30 aprilie 1844 cu Elena Rosetti, fiica postelnicului Iordache și a Ecaterinei Sturdza oficiată la Solești (moșia postelnicului) din județul Vaslui¹¹.

27

Și apoi vine vremea să se implice direct în lupta unionistă. Anul 1848 marchează participarea sala mișcarea revoluționară de la Iași înăbușită după cum se știe, de domnitorul Mihai Sturdza prin arestarea a 13 lideri printre care se afla și Alexandru Ioan Cuza și tatăl său Ioan Cuza¹². După informațiile lui N. Iorga, „doisprezece dintre cei arestați au fost aruncați în fundul unui butoi, legați cot la cot și porniți sub escortă spre Galați pentru a fi predați autorităților turcești de la Măcin”¹³. Printre aceștia se afla și viitorul domn, Al.I. Cuza, care fusese rănit la un picior. Elena Cuza, cu sprijinul consulului englez de la Galați, Cumingam, prieten de familie, a reușit amanetându-și bijuteriile să cumpere pe marinarii greci care trebuiau să-i însoțească pe revoluționarii moldoveni la Istanbul. Și astfel, la Brăila au fost făcuți scăpați de sub escortă, împreună cu Al.I. Cuza, Alecu Moruzi, Vasile Conta, Lascăr Rosetti, Manolache Costache Epureanu și Zaharia Moldoveanu. Îmbarcați pe un vapor austriac, revoluționarii moldoveni se întâlneau la Giurgiu, în drum spre Baziaș cu Costache Negri, Iancu Alecsandri și Alecu Russo care veneau de la Paris. Cu toții intrară în Ardeal și au luat parte la marea adunare a românilor de la Blaj din 15 mai, fiind apoi obligați să se refugieze în Bucovina datorită persecuțiilor ungurilor, unde au luat parte nemijlocită la mișcarea revoluționară de la Cernăuți fiind cooptați în Comitetul Revoluționar Moldovean. După ce Ioan Cuza, tatăl domnitorului moare de holeră în iulie 1848, Alexandru Ioan Cuza pleacă în Apus (Paris, Viena) și apoi la Constantinopol. La Paris, tânărul Cuza se alătură efervescentei luptei tinerilor studenți români pentru unitate iar în primăvara lui 1849, pe același vapor, cu noul domn al Moldovei numit în baza Convenției ruso-turce de la Balta Liman, Grigore Ghica, revin în țară. Între familiile domnitorului Ghica și Ioan Cuza se leagă o prietenie strânsă ce-i va folosi lui Cuza în viitoarea sa carieră administrativă. A fost numit președinte al Judecătoriei Covurlui (1843-1851). Pentru o foarte scurtă perioadă de timp (februarie – octombrie 1851) a deținut funcția de director al Ministerului de Interne la Iași, pentru ca la 7 iunie 1856 Grigore Alexandru Ghica să-i încredințeze funcția de pârcălab¹⁴ al orașului și portului Galați. Practic, prin această numire Cuza intra în înalta societate, acomodându-se cu repeziciune intrigilor și slăbiciunilor specifice acesteia. Așa se face că odată cu instalarea în principate în anul 1856 a căimăcămiilor potrivit Tratatului de la Paris și numirea în Moldova a caimacamului Teodor Balș, adversar al unirii, acesta îl demite pe Cuza din funcția de pârcălab de Galați, pentru ca Nicolae Vogoride, succesorul lui Balș, deși și acesta adversar al unirii celor două principate, îl numește pe Cuza pârcălab de Covurlui (26 februarie 1857), reintegrându-l totodată și în cadrele armatei cu gradul de sublocotenent de stat major. În timpul căimăcămiei lui Vogoride, de altfel, Cuza va beneficia de o avalanșă de avansări într-un timp record. În numai în 10 zile el va fi înaintat de la gradul de locotenent (24 aprilie) la căpitan (28 aprilie), la maior (3 mai). Prin aceasta Vogoride spera să-i obțină loialitatea. Gurile rele spuneau că ar fi contribuit serios la aceste avansări și nurii Cocuței Vogoride care de dragul lui Cuza făcu un gest ce-l costă pe soțul său tronul – publică corespondența secretă a lui Vogoride cu Poarta, ca răspuns la demisia plină de revoltă contra ilegalităților săvârșite de caimacam și falsificarea alegerilor pentru adunările ad-hoc din Moldova. Pe perioada acestor alegeri Cuza a fost îndepărtat din Galați și mutat în districtul Cahul și Ismail.

Drept consecință a răsunătoarei demisii a pârcălabului de Galați și intensificării activității Comitetului Central al Unirii și comitetelor unioniste locale, puterile garante au decis anularea alegerilor falsificate și reluarea consultărilor electorale, soldate cu victoria categorică a unioniștilor¹⁵.

¹¹ Dan Berindei, *Epoca Unirii*, Editura Academiei RSR, București, 1979, p. 82

¹² Se mai aflau printre cei arestați și maltratați : Manolache Costache Epureanu, Grigore Romalo, Vasile Conta, Dumitru Filipescu, Alecu Moruzi, Dumitru Raducanu Rosetti.

¹³ Nicolae Iorga, *Comemorarea lui Cuza -Vodă*. Cuvântarea ținută la Ateneul Român în ziua de 2 aprilie 1920, București, Tipografia "Cultul Neamului Românesc", nr. 12/1920.

¹⁴ Dr. Luminița și dr. Teodora Giurgiu, *op. cit.* p. 63 (pârcălab= persoană însărcinată cu conducerea unui județ, a unei cetăți cu atribuții militare, administrative și judecătorești).

¹⁵ N. Iorga, *op.cit.*

În celălalt principat românesc, Muntenia, caimacamul numit de Poarta otomană, fostul domn regulamentar Alexandru Ghica, care râvnea la tronul Principatelor Unite, mișcarea unionistă s-a dezvoltat mult mai lesne. Au fost reeditate ziarul *Timpul* și gazeta *Concordia* care își propuneau să unească în lupta pentru unitatea națională toate clasele pe baza unor reforme burgheze moderate și la București s-a constituit un Comitet Central al Unirii sub președinția lui Constantin A. Crețulescu, iar la reședințele județene comitete unioniste¹⁶ care au desfășurat o puternică propagandă în rândul populației provinciei. S-au întesit legăturile cu Comitetul Unirii din Iași iar reprezentanți marcanți ai forțelor progresiste românești, unioniști, s-au angajat într-o stăruitoare împotrivire față de cei ce nu doreau unirea considerând-o dăunătoare pentru poporul român, în general reprezentanții ultraconservatori ai marii boierimi, așa cum a fost marele logofăt Alecu Balș care pretindea că unirea ascunde în ea un "viitor necunoscut"¹⁷ și că „o asemenea unire nu ar produce decât elemente de discordii, lupte, vrăjmășii și neprevăzute amenințătoare intervenții de-a pururi vătămătoare”)¹⁸. În realitate, Balș se temea că unirea va primejdi privilegiile și predominarea în continuare a clasei conducătoare boierești. Acestuia i-a răspuns prompt marele luptător unionist M. Kogălniceanu, care îi atrăgea atenția că trebuie să se curme odată în Moldova cu nămolul de nenorociri și de abuzuri care formează trista istorie /.../ a sosit timpul ca să fie unită Moldova cu Muntenia”¹⁹. Mihail Kogălniceanu încheia cu îndemnul: „Să ascultăm, fraților, inima poporului nostru. Să ascultăm glasul și interesul nației noastre care ne strigă neîncetat < Unire și unire>.”²⁰

Al.I. Cuza va fi din nou ales deputat al orașului Galați iar caimacamul Vogoride, împăcat cu noua situație, îl va avansa la gradul de colonel, numindu-l ajutor al hatmanului miliției la 12 septembrie 1858, iar căimăcămia de trei (Stefan Catargiu, Vasile Sturdza și Anastase Panu)impusă de puterile europene în octombrie 1858 îl va numi pe Cuza locotenent de hatman, deci comandant al armatei moldovene, demnitate în care l-a găsit momentul alegerilor ca domnitor al Moldovei la 5 ianuarie și apoi Munteniei la 24 ianuarie 1859.

Dubla alegere a colonelului Al.I. Cuza a avut un larg ecou în epocă, atât în Principate cât și în ansamblul European, mai ales la Puterile garante. În acele zile de ianuarie și început de februarie, tânărul demnitar era asaltat de telegrame și mesaje de felicitare din toate colțurile Principatelor dar și din unele țări europene²¹. În plan intern, dubla alegere nu a reprezentat doar un simplu act al Unirii celor două Principate ci a marcat momentul de început al constituirii statului român modern.

După Congresul de Pace de la Paris din 1856 care pune capăt războiului Crimeii,activitatea unionistă capătă noi valențe.

În ambele Principate, sub controlul unei comisii de informare alcătuită din reprezentanți ai puterilor europene, se desfășoară adunările ad-hoc menite să statornicească poziția și doleanțele românilor în legătură cu viitoarea lor organizare. Rezoluțiile elaborate de aceste forumuri naționale, adevărate programe de acțiune a unioniștilor și dezbătute de majoritatea claselor și categoriilor sociale și adoptate aproape cu unanimitatea voturilor exprimate cuprindeau: autonomia, unirea Țării Românești și Moldovei într-un singur stat, prinț străin, ales dintr-o dinastie europeană, guvern constituțional reprezentativ, o singură adunare obștească reprezentativă întemeiată pe o largă bază electorală²².

¹⁶ Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, *Comisia Centrală de la Focșani 10 mai 1859-12 februarie 1862*, Editura Pallas Focșani, 2015, p. 24-25.

¹⁷ *Ibidem*, p. 94.

¹⁸ Dimitrie A. Sturdza, *Însemnătatea divanurilor ad-hoc din Iași și București în Istoria renașterii României*, în *Analele Academiei Române*, seria II, tom xxxlv, *Memoriile secțiunii istorice*, Institutul de arte grafice "Carol Gobl", București, 1912, p. 353.

¹⁹ *Ibidem*, p. 356-357.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, *op.cit.* p.110-111.

²² Dan Berindei, *op.cit.* p.71.

Aceste rezoluții au fost înaintate comisarilor europeni care, după ample dezbateri le-au prelucrat într-o convenție devenită în concepția semnatarilor (reprezentanții puterilor garante-n.n.) o adevărată Constituție pentru Principatele Române, stabilind viitorul statut al lor din punct de vedere politic, social, instituțional și administrativ. De fapt, acest document reprezenta expresia intereselor geopolitice și geostrategice ale puterilor europene în zona noastră geografică.

Conform Tratatului de la Paris semnat la 18/30 martie 1856, între 10/22 mai - 7/19 august 1858, tot la Paris au fost convocate lucrările Conferinței puterilor europene garante²³ cu scopul de a analiza hotărârile adoptate de cele două divanuri ad-hoc și a elabora statutul de organizare a Principatelor. În documentul final, încheiat la conferință, cererea expresă de unire a Moldovei cu Muntenia într-un singur stat nu era satisfăcută, stipulându-se doar formarea unei uniuni a celor două principate sub numele de Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei (art. 1)²⁴ și recunoașterea deplinei lor autonomii, garantată de cele șapte puteri semnatare. Se menține suzeranitatea Porții Otomane, căreia Moldova trebuie să-i plătească anual un tribut de 1.500.000 de piaștri, iar Țara Românească 2.500.000, Poarta nemaiavăd dreptul însă să trimită trupe aici decât în caz de "tulburări" și numai cu acordul colectiv al tuturor puterilor semnatare; dispune de aplicare în principate a tratatelor încheiate de Imperiul Otoman cu alte state *"în tot ce nu va aduce vreo atingere imunității lor"*; în fiecare principat conducerea să aparțină unui domn și unei adunări electivă; să funcționeze la Focșani o Comisie Centrală cu sarcina de a alcătui proiectele de legi de interes comun, care nu puteau deveni însă legi decât după aprobarea lor de ambele adunări electivă; alegerea de către fiecare adunare electivă, cu prezența a 2/3 din deputați, a câte unui domn, pe viață, fiu al unui tată moldovean sau muntean și având un venit financiar de 3.000 de galbeni ; să fie îndeplinit 10 ani funcții politice sau să facă parte din Adunare; toată legislația, cu excepția legilor de interes local, trebuia să fie comună ambelor Principate care aveau o singură Înalță Curte de Justiție și Casație și o organizare identică a armatei care, atunci când se întrunea, comandantul unic era numit alternativ de fiecare dintre domni; o banderolă albastră se adăuga drapelului tricolor al celor două armate.

Organizată politic, pe principiul modern european al separației puterilor, se stipula în art. 3, că puterile publice vor fi încredințate în fiecare principat unui domnitor (hospodar – n.n.) și unei Adunări Elective , acționând în spiritul Convenției cu concursul unei Comisii Centrale Comune celor două principate²⁵. Puterea executivă era asigurată de domnitor iar puterea judecătorească se va exercita de magistrații numiți de acesta și în numele lui.

Cât privește puterea legislativă, în convenție se stipula încă din art. 5, că aceasta va fi exercitată, în mod colectiv de către Hospodar, Adunare și Comisia Centrală. Legile, prezentând un interes special pentru fiecare principat, vor fi pregătite de către domnitor și votate de Adunări iar cele prezentând un interes comun pentru ambele principate vor fi pregătite de către Comisia Centrală și supuse votării de către domnitor (art. 6).

Până la urmă, Convenția de la Paris reprezenta un compromis admis de puterile europene protectoare. Ea întărea prescripțiile din Tratatul din 1856 referitoare la Muntenia și Moldova, cuprinzând totodată acele noi stipulații rezultate din constatările comisiilor europene de informare de la Iași și București sau impuse chiar de exprimarea propriilor dorințe ale românilor din cele două principate. Prin cele 50 de articole de bază ale sale la care se adaugă 23 de articole cuprinzând stipulațiile electorale preconizate în Convenția de la Paris, crea pentru Principatele Române acele instituții noi menite a asigura dezvoltarea capitalistă a societății românești.

²³ Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, *op.cit.* p.101-102.

²⁴ *Ibidem*, p.100.

²⁵ *Ibidem*, p.101.

Instituția fundamentală menită a pune în practica legislativă principiile instituționale cuprinse în convenție au fost acea Comisie Centrală de la Focșani și Curtea de Casație stabilită tot în orașul de pe Milcov. Îngrădită în activitatea ei curentă de o anexă la Convenție care cuprindea stipulațiile discriminatorii electorale axate pe menținerea vechiului principiu censitar, la care se adăuga caracterul votului împărțind alegătorii în direcți și indirecti, Comisia Centrală de la Focșani s-a constituit totuși, după părerea noastră, în cel de-al doilea pilon al înfăptuirii unirii principatelor, după aceea dublă alegere a domnitorului. Pornind și de la componența comisiei, în care au predominat conservatorii sau ultraconservatorii munteni și moldoveni, vom înțelege mai bine eforturile deosebite pe care le depunea domnul de orientare moderată, așa cum de altfel le cereau și înseși misiunile sale de unificator și mediator al societății.

Alexandru Ioan Cuza în primii ani de domnie, pe lângă problemele curente deosebit de complicate, a trebuit să se aplece cu prioritate asupra nunei intense activități diplomatice pentru consfințirea și recunoașterea de către puterea suzerană și puterile protectoare a desăvârșirii unirii Principatelor. În această direcție i-au fost de un real sprijin acei patrioți luminați care încadrați în Comisia Centrală de la Focșani, s-au zbatut pentru legiferarea unor acte normative cât mai realiste pentru aplicarea prevederilor Convenției de la Paris. Primită de majoritatea românească ca "o monstruoasă impracticabilă", Convenția de la Paris a instaurat o serie întreagă de principii moderne, liberale: responsabilitatea miniștrilor, inamovibilitatea magistraților, dreptul fiecărui cetățean cu un venit de 3000 de galbeni de a ocupa tronul, adoptarea oricărui impozit numai în temeiul votului favorabil al Adunării, egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii și a impozitelor și accesul egal la funcțiile publice, etc.

În plan extern, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a trebuit să se folosească cu iscusință de cei mai buni diplomați pentru a determina Poarta și puterile europene să accepte desăvârșirea unirii și făurirea unui singur stat cu denumirea de ROMÂNIA. În acest context au fost trimiși delegați dintre cei mai înfocați susținători ai Domnului și patrioți în marile capitale, au fost înaintate memorii la Înalta Poartă iar în septembrie 1860, în sfârșit, Domnitorul român se hotărăște să întreprindă vizita de investitură la Sultan. Toate aceste acțiuni diplomatice la care adăugăm o sesiune comună extraordinară la București a celor două adunări electivă în vara anului 1861 precum și o întâlnire din ultima zi a lunii august 1861 a domnitorului cu agentul diplomatic austriac la București, baronul Karl von Eder (Austria rămăsese singura putere europeană care până la acea dată nu acceptase unirea deplină a principatelor), căruia Cuza îi spunea: „Ne trebuie unirea; dacă nu ne-o vor acorda puterile, vom fi siliți să ne-o dobândim singuri”²⁶, l-au impulsionat pe domn să pună iar Europa în fața faptului împlinit, ca și în ianuarie 1859. El trimite o circulară către toți agenții diplomatici români în statele europene și către Înalta Poartă prevenindu-i să nu mai insiste asupra reformei electorale, căci, în condițiile date, urgența este „Unirea”. Apreciez nefolositoare pentru moment schimbarea legii electorale; sunt hotărât să convoc la București cele două adunări ale Moldovei și Țării Românești alese după prevederile electorale anexate Convenției din 19 august și voi aștepta rezultatul acestei încercări, pentru a aprecia dacă modificările solicitate de mine în memoriu rămân tot atât de urgente după unire”²⁷, scria Cuza Marelui Vizir.

De un real sprijin, în eforturile Domnitorului pentru desăvârșirea și recunoașterea Unirii celor două principate a fost și acea Comisie Centrală de la Focșani acceptată de puterea suzerană și statele europene prin Convenția de la Paris din 1858 ca o stare de embrionară unire a celor două țări românești. Rezultată din propunerea contelui Walewski, șeful diplomației franceze la Conferința de la Paris, Comisia Centrală de la Focșani se înfățișa ca expresie a unificării legislative și a garanției puterilor²⁸. Pe lângă

²⁶ Apud Dan Berindei, *Lupta diplomatică a Principatelor Unite pentru desăvârșirea Unirii* (24 ianuarie 1859 – 24 ianuarie 1862) în Studii privind Unirea Principatelor , Editura Academiei Române, București, 1960, p.441-442.

²⁷ A.D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, Ediția a III-a, revăzută de autor, vol.I, doc.nr.XXII, p.297.

²⁸ Jipa Rotaru, Horia F. Dumitrescu, *Op.cit.* p. 122.

domnitorii separați și adunări electiv separate, această comisie urma să reprezinte un al treilea element al puterii legislative, având menirea de a dezbate și aproba legile de interes comun ambelor principate.

După ce a fost completată cu unele amendamente cerute de puterile opozante ale unirii precum Austria, Turcia și Anglia, Convenția de la Paris referitoare la viitoarea organizare a principatelor a fost votată la 7/19 august 1858. Prin cele 50 de articole ale sale, Convenția de la Paris detalia componența, locația, misiunile, algoritmul de lucru al comisiei precum și raporturile acesteia cu celelalte instituții din fiecare principat.²⁹ Articolul 27 stipula: Comisia Centrală își va avea sediul la Focșani. Ea va fi alcătuită din 16 membri, opt moldoveni și opt valahi: patru vor fi aleși de fiecare domnitor dintre membrii Adunării ori dintre persoane care au îndeplinit funcții înalte în stat și patru de către fiecare Adunare din sânul său.³⁰ În Convenția de la Paris erau cuprinse toate condițiile tehnice și de procedură privind desfășurarea lucrărilor acesteia, chestiuni care vor fi detaliate într-un regulament propriu al Comisiei ce se va întocmi, cu claritate, imediat după începerea lucrărilor. Urma, de asemenea, ca în Regulamentul de funcționare să fie înglobate toate dispozițiile privind relaționarea activității comisiei cu instituțiile politice din celelalte două principate. Spre finele Convenției, în câteva articole, se reglementa funcționarea, tot la Focșani, a celeilalte instituții fundamentale comună a statului, Înalta Curte de Casație și Justiție³¹. Se preconiza ca această ICCJ să devină un veritabil arbitru al bunei desfășurări a activității Curților de Apel și tribunalelor, dar și a ministerelor din cele două principate.

În concepția puterilor europene atât de amplu detaliată prin Convenție, Comisia Centrală de la Focșani, trebuia să creeze impresia că unitatea legislativă s-a realizat, urmează apoi unitatea administrativă.

În concepția românilor însă, năzuința spre unire era mult mai certă, așa încât prin realizarea la numai câteva luni de la elaborarea convenției, a dublei alegeri a Domnitorului, puterile europene au fost puse în fața faptului împlinit cel puțin la cel mai înalt nivel, instituția domniei, unirea, fiind îndeplinită.

O viață politică agitată determinată în principal de contradicțiile dintre conservatori și liberali și o criză economică financiară profundă la care putem adăuga criza în activitatea administrativ-funcțională și lipsa de loialitate a puterilor europene sau chiar conciliatorismul unora în raport cu cele care se opuneau recunoașterii și desăvârșirii unirii îl determină pe Domnitor, imediat după dubla alegere să grăbească constituirea Comisiei Centrale de la Focșani, nevoia unei legislații noi pentru Principatele Unite devenind stringentă. De altfel, în această idee, în scopul remedierii gravei situații economice și financiare Alexandru Ioan Cuza a fost nevoit să accepte chiar înainte de constituirea Comisiei Centrale de la Focșani, principalul legiuitor pentru principate, adoptarea de către Adunările Elective ale celor două principate separat a unor acte normative, urmând ca acestea să fie supuse dezbaterii în Comisia Centrală după instalarea ei. Și astfel, începea destul de devreme (nici nu se constituise încă instituția legislativă de la Focșani –n.n.) colaborarea dintre domnitor și aceasta.

După o febrilă și meritorie căutare de către prefectura județului Putna și Slom Râmnic (Râmnicul Sărat) ambele cu sediul în orașul Focșani, a fost găsită, reamenajată și închiriată o locație corespunzătoare, casa căminarului Scarlat Bontaș³² pentru Comisia Centrală și, de asemenea, a fost închiriată o parte a hotelului Cimbru pentru cazarea membrilor comisiei. Unii membri ai comisiei au preferat să închirieze case private.

Odată amenajările încheiate din București, domnitorul semna, la 10 aprilie 1853, Ordonanța nr. 84 privind începerea lucrărilor Comisiei Centrale și întrunirea în acest scop, la Focșani, a președinților consiliilor de miniștri din cele două principate. Premergător Ordonanței de constituire a comisiei în

²⁹ Ibidem, p.123.

³⁰ Alexandru Tomciuc, *Orașul Focșani, sediul Comisiei Centrale*, în *Milcovul*, duminică, 24 ianuarie 1971, p.2-3.

³¹ Jipa Roitaru, Horia Dumitrescu, op.cit, p.124.

³² Alexandru Tomciuc, op.cit. p.3.

lunile februarie, aprilie 1859, avuseseră loc ample dezbateri organizate de Domnitorul Cuza – separat cu deputații munteni și cei moldoveni, după care, în sfârșit, atât Adunările Elective cât apoi Domnitorul au desemnat reprezentanții pentru Comisia Centrală de la Focșani. În prima sa formă Comisia Centrală de la Focșani se compunea din moldovenii Petrache (Petre) Bălănescu Rosetti, Grigore M. Sturdza, Răducanu Rosetti, Alecu Grigoriu (Văsescu) Mihail Kogălniceanu, Vasile Mălinescu, Ludovic Steege și Ioan Sturdza, iar pentru Muntenia: Grigore Arghiropol, Constantin Filipescu, Ioan Emilian Florescu, Stefan Golescu, Christian Tell, Apostol Arsache și Eugen Predescu³³. În prima ei alcătuire ca orientare politică, deși nu se creaseră încă partidele politice. Comisia era dominată de aripa conservatoare. Din cei 16 membri, 8 erau conservatori, 6 erau liberali, iar 2 nici conservatori nici liberali, votând când cu unii când cu ceilalți.

Solemnitatea deschiderii primei sesiuni a Comisiei Centrale, desfășurată la 10 mai 1859 în Biserica Catedrală *Sf. Ioan*, a fost prefăcută de un serviciu religios și s-a desfășurat în prezența majorității membrilor săi³⁴: cei doi prim-miniștri însărcinați de Domn să fie prezenți, respectiv Constantin Al. Cotulescu pentru Muntenia și Manolache Costache Epureanu pentru Moldova, preoți și autoritățile publice din Focșani în casa lui Scarlat Bontaș unde fuseseră amenajate sala de Conferințe și birourile comisiei. Aici din însărcinarea Domnului, primul-ministru al Munteniei a dat citire Mesajului Domnesc, încheiat prin rostirea de către toți cei prezenți: „Să trăiască România! Să trăiască Alessandru Ioan I !”.

Prin mesajul său, Cuza accentua rolul Comisiei Centrale de ”laborator al legilor comune celor două principate” și mediator între cele două țări românești și veghea la constituționalitatea legilor conform ”dispozițiilor noii organizări” (înțelegem, în spiritul Convenției de la Paris din 1858 – n.n)³⁵.

Cuza era convins că odată intrată pe deplin în activitate, Comisia Centrală își va asuma marea răspundere de a realiza Unirea iar el personal va sprijini din toate puterile activitatea comisiei pe tărâmul desăvârșirii și recunoașterii de către puterile europene a actului săvârșit. Încheindu-și mesajul, domnitorul ura ca „Spiritul Unirii și al dreptății să călăuzească în activitatea lor pe membrii Comisiei Centrale”³⁶.

Cu mesajul prezentării mesajului tronului, cei doi prim-miniștri se retrag și comisia intră în prima sa ședință. Este ales Arsache Apostol ca președinte de vârstă iar Mihail Kogălniceanu și Grigore Arghiropol, aleși să formeze Biroul provizoriu. Apostol Arsache declară deschisă Comisia Centrală de la Focșani și stabilește următoarea ședință pentru ziua de marți 12 mai 1859.

În continuare, ședințele Comisiei Centrale s-au desfășurat regulat, cam din două în două zile. Comisia de la Focșani a funcționat aproape trei ani, între 10/22 mai 1859 și 12/24 februarie 1862, când, încheindu-se procesul de desăvârșire a Unirii și recunoașterea acesteia de către Poartă, prin firmanul de investitură, dar numai în perioada domniei lui Cuza, s-a constituit o singură Adunare Electivă a României, un singur guvern și o singură capitală a Principatelor Unite, la București.

După aprobarea unui comitet care să se ocupe cu redactarea unui Regulament al Comisiei Centrale, în prima sa ședință de lucru comisarii au rezolvat un set de probleme organizatorice trecând apoi la abordarea problemelor de fond ale activității sale legislative.

Activitatea Comisiei s-a desfășurat în trei sesiuni anuale. După cum rezultă din protocoalele (procese-verbale – n.n.) ședințelor Comisiei de la Focșani, dezbaterile în plenul și pe comitetele de lucru constituite au fost axate pe marginea unor importante proiecte de legi, fiind votate, într-un final, 10

³³ Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, *op. cit.* 127.

³⁴ Au fost prezenți: Apostol Arsache, Arghiropol Grigore, Brăiloiu Costache, Filipescu Costache, Florescu Ioan, Kogălniceanu Mihail, Predescu Eugenie, Mălinescu Vasile, Steege Ludovic, Grigore Sturdza, Tell Christian. Au lipsit din diferite motive în special de sănătate, Cuza Grigorie, Stefan Golescu, Grigorie Alexandru Rosetti, Bălănescu Petru și Rosetti Răducanu (v. Comisia Centrală a Principatelor Unite, sesiunea I, protocolul nr. 1, ședința din 10 mai 1859, p. 1).

³⁵ Ibidem, Comisia Centrală...sesiunea a I-a.

³⁶ Ibidem.

astfel de documente în prima sesiune, 22 în cea de-a doua și 6 în a treia sesiune. În afara ordinii de zi, Comisia de la Focșani a mai avut pe ordinea de zi, o serie de probleme stringente emane de la Domnitor, Adunările electivă, Consiliile de Miniștri sau propunerile unora dintre membrii săi. În consens și cu poziția lui Vodă Cuza, pe baza unor ample și îndelungate dezbateri, cele mai importante proiecte dezbătute în comisie, unele dintre ele fiind într-un final adoptate prin votul majoritar al deputaților, au fost Constituția, Legea electorală, problema rurală, reforma puterii judecătorești, înființarea Curții de Casație și Justiție, reorganizarea finanțelor, a comerțului și a transporturilor, organizarea administrativă, organizarea armatei și organizarea învățământului³⁷.

Asemenea probleme, majoritatea dintre ele stringente, aflându-se ca priorități și pe agenda lui Cuza, au fost luate în dezbateri, consacându-li-se valoroase proiecte legislative. Pe ansamblu, în toate cele trei sesiuni cât a funcționat Comisia Centrală a luat în dezbateri și a adoptat un număr de 18 proiecte de legi. În prima sesiune (10/22 mai 1859 - 18 decembrie 1859) sub președinția lui Radu Rosetti, Comisia pe parcursul a 88 de ședințe a luat în dezbateri 10 proiecte de legi, în cea de-a doua sesiune (21 aprilie 1860 - 18 martie 1861) cea mai productivă, de altfel, sub președinția lui Ștefan Golescu, s-au desfășurat 90 de ședințe și au fost discutate 10 proiecte, iar în cea de a treia și ultima sesiune (25 mai 1861 - 12 februarie 1862 sub președinția generalului Nicolae Golescu, au fost ținute 48 de ședințe, luându-se în discuție doar 6 proiecte de legi³⁸.

Dintre proiectele de legi dezbătute și supuse în cadrul Comisiei de la Focșani, cele mai importante au fost cele referitoare la : înființarea Curții de Control (12 iunie 1859), proiectul de lege pentru Serviciul și contabilitatea legislativă a finanțelor Statului în Principatele unite (30 noiembrie 1860); proiectul de lege pentru contribuția personală, pentru contribuția funciară; pentru impozite asupra patentelor; pentru darea de spirtoase; pentru modificarea legii timbrului; pentru transformarea zilelor de drumuri în bani; pentru introducerea Codului de Comerț al Țării Românești și în Moldova; pentru pensii, pentru aziluri, cei săraci și invalizi, pentru înființarea monedei naționale; pentru înființarea postului de comisar în Comisia riverană a Dunării, pentru unificarea autorităților orașului; pentru reorganizarea administrativă a ministerelor; pentru organizarea poștelor; telegrafului și serviciul diligențelor; unificarea școlilor și înființarea unei universități la București.

Progrese majore s-au înregistrat în privința legiferării domeniului militar prin legea recrutării și cea referitoare la instrucția armatei în Principatele Unite, votată și adoptată printre primele legi unificatoare chiar pe timpul celor trei ani de funcționare și desăvârșirea Unirii Principatelor. Multe dintre proiectele discutate au putut fi aplicate doar după desăvârșirea unirii, iar unele chiar după abdicarea domnitorului Cuza, stând la baza Constituției României elaborată în 1866 după aducerea pe tronul țării a principelui străin în persoana lui Carol I de Hohenzolern Sigmaringen.

În încheiere, analizând activitatea legislativă a Comisiei Centrale, se impune a preciza că aceasta nu și-a putut îndeplini în totalitate menirea, datorită încorsetării activității ei prin prevederile Convenției de la Paris, imaturității clasei politice românești la începutul procesului de formare a acesteia precum și confruntării din ce în ce mai acerbe dintre dreapta conservatoare și stânga liberală și de ce nu, o oarecare rețineră manifestată de comisari față de domnitorul Cuza, care cu toate neîmplinirile din activitatea curentă dar mai ales din viața privată, rămâne cea mai reprezentativă personalitate politică a românilor din secolul al XIX-lea.

Se poate totuși sublinia că sub imboldul dublei alegeri a domnitorului Unirii și al activității fructuoase a unor membri ai Comisiei Centrale de la Focșani de o certă competență politică și valoare intelectuală precum au fost Mihail Kogălniceanu, Ștefan Golescu, Nicolae Golescu, Ioan Emanoil Florescu, Christian Tell, Ludovic Steege, Grigore Sturdza, Petru Rosetti, Costache Negri, Iancu și Vasile Alecsandri

³⁷ Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, *op.cit.* p. 130.

³⁸ *Ibidem*.

ș.a., Comisia a depășit prevederile Convenției de la Paris care-i îngrădeau activitatea și, prin legislația elaborată a contribuit efectiv la consolidarea și desăvârșirea Statului Național Român Unitar iar atunci când puterile europene nu s-au mai putut opune dorinței legitime a poporului român, grabnica unire deplină și definitivă, socotindu-și menirea încheiată, Comisia Centrală de la Focșani a intrat în istorie (12 februarie 1862).

Valentin Tănase –Efigiile Unirii

CUZA VODĂ - ÎMPROPRIETĂRIREA ȚĂRANILOR
(Ateneul Român)

În urmă cu 162 de ani, în circumstanțe internaționale complexe în care consecințele Războiului Crimeii (1853-1856) între cele mai puternice state ale Europei au modificat sensibil echilibrul geopolitic al regiunii, afectând direct și evoluția Principatelor dunărene autonome Moldova și Muntenia (Valahia) – aflate încă sub suzeranitatea Imperiului otoman, românii au înscris definitiv în conștiința contemporanilor, ca și a generațiilor care s-au perindat de atunci și până în prezent, ziua de 24 ianuarie 1859 ca expresie a voinței lor politice de libertate și unitate.

O voință pe care nici ocupațiile străine, nici ingerințele frecvente ale Marilor Puteri în afacerile interne ale principatelor, ca și înăsprirea opresiunii sociale și naționale în provinciile ce continuau să fie sub stăpânirea directă a Imperiilor vecine (Habsburgic – Transilvania, Banatul, Bihorul, Maramureșul, Bucovina, Rus – Basarabia și Otoman – Dobrogea), precum și acțiunile forțelor conservatoare interne de a abate cursul înnoitor al istoriei, nu a putut fi oprită. Sintetizând gândirea politică din acea epocă, Nicolae Bălcescu subliniașe încă în 1850, într-o misivă către Alexandru G. Golescu, camaradul său de idealuri și de luptă, că poporul român trebuia realizeze „o revoluție pentru unitatea națională și, mai târziu, pentru independență națională, pentru ca în acest fel să facem ca națiunea să reîntre în posesia tuturor drepturilor sale legitime”.

Idealul Unirii Românilor, propulsat pe primul plan luptei revoluționarilor de la 1848, ca o condiție de bază a rezolvării celorlalte probleme fundamentale ale propășirii lor, a fost forjat pe măsura trecerii anilor, iar în deceniul care a urmat s-a transformat într-un veritabil program politic, clar și curajos exprimat, prin toate mijloacele și formele posibile, atât în țară, cât și în străinătate. Unirea, arăta un alt fruntaș al mișcării naționale, Ion Ghica, reprezenta „simbolul dorinței de a fi, garanția cea mai puternică și mai temeinică în contra tendințelor și ambițiunilor din afară”. Din exil, C.A. Rosetti, membru marcant al emigrației românești ce continua în Occident lupta pentru emanciparea politică, mărturisea, într-o scrisoare adresată domnitorului muntean Barbu Dimitrie Știrbei (1849-1856), crezul revoluționarilor români: „*Noi vrem să nu mai fie moldoveni, munteni, transilvăneni, basarabeni [...] ci numi o singură națiune de români, liberi și egali, fără protectori și suzerani*”.

Această aspirație fusese exprimată fără echivoc în fața opiniei publice europene de patrioții grupați în jurul revistei „Republica română”, editată la Paris, în toamna anului 1851: „*Vrem ca ei, românii, să aibă o patrie independentă și liberă, patria a zece milioane de români*”.

Revoluționarii români aveau să demonstreze, cu argumente convingătoare, că **Unirea** cerută cu ardoare era o **necesitate obiectivă**, izvorând din îndelungatul proces istoric care a condus la formarea și consolidarea poporului român în spațiul lui de trăire dintotdeauna, carpato-danubiano-pontic, proces caracterizat nu numai de unitatea etno-lingvistică a locuitorilor săi, ci și prin legăturile politice, economice, spirituale-culturale și militare, care, în pofida unor împrejurări vitrege care au impus divizarea lor politică, s-au manifestat neconținut. „Unirea României într-un singur stat – afirma cu deplină îndreptățire în 1853 Cezar Bolliac, poet, arheolog și publicist radical – nu este o idee numai în capetele a câtorva români prea înaintați, nu este o idee ieșită din desbaterile de la '48 încoace; ea a fost sentimentul național în toate părțile României de când istoria a început a ne spune câte ceva despre Dacia”.

Așa cum am evidențiat, acțiunile întreprinse în favoarea înfăptuirii statului național unitar s-au desfășurat în țară, dar și la Paris, Londra, Viena, Frankfurt sau Constantinopol. Scrieri și memorii au contribuit substanțial la mai buna cunoaștere a cauzei naționale românești, la clarificarea opiniei publice europene. Numele de Român și de România au apărut tot mai frecvent în cabinetele și parlamentele occidentale, în care și-a făcut loc ideea unui Stat românesc ca factor de echilibru și stabilitate în centrul și estul Europei.

Eforturile din afară au fost conjugate cu fortificarea nucleului mișcării naționale în interiorul spațiului românesc. Prin diverse căi și mijloace au pătruns în principatele române extracarpatiche, ca și dincolo de munții Carpați, în Transilvania mai ales, numeroase apeluri și manifeste chemând la luptă pentru „O Românie, una și nedespărțită, liberă și independentă, democratică și socială”. Relevând starea de spirit și legăturile de solidaritate existente între fiii neamului românesc, aceste acțiuni aveau să fie privite cu o tot mai vădită îngrijorare și ostilitate de autoritățile imperiilor vecine; în capitalele respective se considera că realizarea unui puternic stat al românilor constituia un pericol pentru interesele lor de dominație și control în regiune.

În planurile vizând făurirea statului român modern nu a fost omisă nici Dobrogea, străvechiul pământ românesc dintre Dunăre și Marea Neagră. Ambiția românilor de aici – nota în acea vreme economistul Ion Ionescu de la Brad, trimis în misiune în ținuturile dobrogene – „de a-și susține naționalitatea lor este fără margini”.

Animați de idealul înfăptuirii României întregite, libere și neatârinate, patrioții români au privit, în același timp, acțiunea lor în contextul mai larg al luptei popoarelor din regiune pentru existența lor statală națională, ca o condiție determinantă pentru dezvoltarea acestora. Strădaniile și sacrificiile lor entuziaste au fost prețuite și tot mai mult sprijinite de numeroase personalități progresiste din toate regiunile continentului european. Semnificativ în acest sens este Apelul Comitetului Democratic European adresat poporului român și difuzat, în 1851, aproape în toate ziarele franceze, precum și în alte țări.

Împrejurările istorice obiective din acei ani de la jumătatea veacului al XIX-lea, în primul rând politica Marilor Puteri, fiecare cu interese proprii care se ciocneau puternic în spațiul central-sud-est european, nu au îngăduit făurirea statului român în hotarele sale firești. Din această cauză, mișcarea națională de emancipare a românilor a schimbat strategia luptei sale: revoluționarii români au militat și au activat tot mai energic, pe de o parte, pentru unirea principatelor dunărene Moldova și Muntenia, considerată drept o primă etapă a acestui proces, „cheia boltei edificiului național” (Mihail Kogălniceanu), iar pe de altă parte au intensificat acțiunile în Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina pentru recunoașterea națiunii române ca națiune egală în drepturi cu celelalte națiuni din Imperiul Habsburgic, câștigarea autonomiei acestor provincii fiind apreciată ca un pas serios spre realizarea unirii celei mari.

Mișcarea națională, în pofida presiunilor exercitate de forțele de ocupație străine pe timpul Războiului Crimeei și al negocierilor de pace, ocupație prelungită până în 1857, și-a diversificat continuu mijloacele și formele de organizare și promovare a idealului național, un rol activ în pregătirea Unirii jucându-l presa („Timpul” – 1854, „Patria” – 1855, „România literară” – 1855, „Steaua Dunării” – 1855), condusă de personalități remarcabile și având colaborări din toate provinciile românești. Mișcarea avea să cuprindă, în scurt timp, practic, toate straturile societății românești, care – de la boierimea conservatoare până la masele țărănești resimțeau nevoia unor prefaceri structurale în organizarea unui Stat capabil să ridice forța și tăria românilor, îndeosebi în fața amenințărilor externe și pentru stimularea participării la circuitul economic european. Referindu-se la amplul efort desfășurat pentru Unire, istoricul și profesorul nord-american T.W. Riker avea să scrie cu îndreptățire, aproape un veac mai târziu: **„Niciun popor, însă, nu a luptat mai mult ca românii pentru susținerea țelurilor lor naționale”** (*Cum s-a înfăptuit România. Studiul unei probleme internaționale 1856-1866*, Londra, 1931).

În contextul preliminarilor păcii de la Viena și Constantinopol (1855-1856) și apoi al încheierii Tratatului de Pace de la Paris (18/30 martie 1856), problema românească a dobândit caracteristici și dimensiuni europene. Karl Marx, care a apreciat tenacitatea luptei poporului român, a evidențiat această trăsătură: **„Ciocnirea de interes dintre Marile Puteri în această parte a Europei a făcut ca niciuna dintre ele să nu fie indiferentă față de problema unirii țărilor române”** (*Însemnări despre români. Manuscrise inedite*, București, 1964). Într-adevăr, chestiunea românească avea să constituie una din problemele principale dezbătute de Congresul de la Paris, grupând, practic Marile Puteri în două tabere opuse: Franța, susținută de Rusia, Prusia și Sardinia, inițial și de Marea Britanie, s-au pronunțat pentru unirea Moldovei și Munteniei într-un singur stat, în timp ce Poarta Otomană și Imperiul Habsburgic au fost împotriva, declarând că nu e dorită de populația principatelor. În consecință, s-a decis ca statutul definitiv al Principatelor Române să fie stabilit după consultarea locuitorilor acestora prin intermediul unor adunări alese, care să exprime dezideratele românilor.

Cu toate că, prin procedeul admis, era amânată rezolvarea problemei unirii celor două țări române, Tratatul de Pace de la Paris a confirmat și a întărit autonomia deplină a Munteniei și a Moldovei, sub garanția colectivă a puterilor semnatare. Înlăturarea protectoratului rus instituit prin pacea de la Adrianopol era însoțită de o altă măsură menită a bara expansiunea țarismului în Balcani: înființarea unei Comisii europene a Dunării maritime, cu sediul la Galați; în plus, Rusia retroceda județele Cahul, Bolgrad și Ismail din sudul Basarabiei, ce fuseseră anexate în 1812 împreună cu întregul teritoriu dintre Prut și Nistru.

În perioada care a urmat Congresului de Pace de la Paris, centrul de greutate al luptei pentru unitatea națională a fost definitiv transferat în țară. Aici, până la jumătatea anului 1857, s-au întors toți fruntașii revoluționari exilați și emigrați peste hotare: frații Golescu și Brătianu, I. Maiorescu, C.A. Rosetti, I.I. Filipescu, C. Bolliac, Gh. Magheru, A. Florian ș.a. Convinsă că „nicio dată o nație nu se poate mântui decât prin sine însăși”, partida națională din ambele principate, „în strânsă înțelegere”, a dat dimensiuni ample mișcării unioniste: în februarie și martie 1857, la Iași și la București, s-au creat Comitete centrale ale Unirii, care au îndrumat comitetele și cluburile unioniste înființate în județe; prin presă, broșuri și foi volante, prin întruniri și manifestații publice s-a întreprins o largă acțiune de mobilizare a populației de la orașe și sate.

Programele elaborate și puse în circulație în primăvara anului 1857 aveau drept coordonată fundamentală Unirea. „Numai prin unire putem ajunge la stabilitate, putere și tărie, și astfel vom putea face a se respecta drepturile din afară și din întru ale țării” – se arăta, de exemplu, în Programul CC Unirii din București.

Încercările Marilor Puteri ostile Unirii – Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic – de a combate și deturna acest curs ascendent al voinței naționale prin diverse manevre și presiuni, recurgând chiar la falsificarea alegerilor pentru Adunarea ad-hoc de la Iași, au eșuat, însă au provocat o tensiune ridicată în

relațiile internaționale. Pentru a se evita alte complicații de ordin extern, Puterile garante au ajuns la un compromis având la bază înțelegerea anglo-franceză de la Osborne (august 1857), și anume: se accepta ținerea de noi alegeri, în schimbul renunțării de către Franța la principiul deplinei uniri a celor două principate românești sub un prinț străin.

Alegerile organizate în toamna aceluiași an au înregistrat o largă participare a locuitorilor, în ambele țări victoria mișcării unioniste fiind completă: „un mare și măreț triumf – așa cum se aprecia în rapoartele diplomatice ale vremii – cu atât mai strălucit cu cât totul s-a petrecut în cea mai perfectă legalitate”.

Dezbaterile Adunărilor ad-hoc, deschise la sfârșitul lunii septembrie 1857, deopotrivă la Iași și București – organisme larg reprezentative pentru acele timpuri, reunind deputați din toate stările sociale – au fost o expresie concludentă a voinței de unitate națională. „Unirea Principatelor – declara la 7/19 octombrie Constantin Hurmuzaki în adunarea moldoveană – este dorința tuturor claselor [...] Unirea este înscrisă în inimile tuturor românilor”. Cele două adunări, ale căror lucrări au avut un larg ecou internațional, aveau să rostească „cu vrednicie voința națiunii române” la 7/19 octombrie la Iași și respectiv la 9/21 octombrie 1857 la București, voință care dădea expresie „celor dintâi, celor mai mari, mai generale și mai naționale dorințe ale țării”, în primul rând Unirea „firească, legitimă și neapărată” într-un singur stat sub numele de România.

Convenția de la Paris din 7/19 august 1858, aprobată de reprezentanții celor 7 Puteri garante, după examinarea raportului informativ al Comisiei europene înaintat în aprilie același an, precum și a cererilor formulate de români, a fixat un nou statut internațional al Principatelor Române, ca și principii de organizare internă a lor. Soluția de compromis adoptată pe fondul continuării divergențelor acute dintre Marile Puteri, deși nu a admis ideea unei uniri depline, ci numai a unei uniuni sub denumirea de „Principatele Unite ale Moldovei și Munteniei”, fiecare cu un domnitor, cu guverne și adunări separate, dar cu forțe armate cu o organizare asemănătoare, cu o Comisie centrală la Focșani pentru elaborarea proiectelor de legi comune, ca și o Înalță Curte de Justiție și Casație, a constituit, totuși, un important pas înainte spre consolidarea autonomiei lor în conformitate cu vechile tratate încheiate cu Poarta Otomană; singura obligație față de aceasta rămânea plata unei sume fixe ca tribut. Armata otomană nu mai era autorizată să intervină în principate decât cu acordul colectiv al celorlalte Puteri, și doar în cazuri socotite de extremă gravitate.

Convenția a proclamat ca principii de bază egalitatea în fața legilor a tuturor locuitorilor Principatelor Unite, admisibilitatea lor la funcțiile publice, desființarea privilegiilor feudale; în plus, se mai preconiza luarea în dezbatere a raporturilor între marii proprietari de pământ și țărani, clasa cea mai numeroasă, în vederea îmbunătățirii situației acestora. Prevederile electorale anexate documentului de la Paris, alcătuite în baza sistemului modern al censului, datorită nivelului ridicat, restrângeau însă considerabil participarea maselor populare la viața publică, favorizând clasele și păturile sociale avute.

„Puterile europene ne-au dat garanția lor, certitudinea că noi vom exista în viitor” sublinia fruntașul național Vasile Boerescu într-un editorial din 14/26 august 1858 al „Naționalului” (ziar unionist fondat de el în 1857). Și adăuga: „restul nu depinde decât de noi [...] dacă vom ști să înfăptuim Unirea”. Într-adevăr, așa cum faptele din perioada imediat următoare au dovedit, partida națională, poporul român, într-o solidaritate impresionantă, folosindu-se cu inteligență de contradicțiile dintre Marile Puteri și acționând cu perseverență, dinamism și mult curaj, aveau să impună Europei, în ianuarie 1859, un fapt împlinit cu valoare de simbol: **făurirea Statului național român modern**.

Ultima parte a anului 1858 s-a caracterizat, atât în timpul pregătirilor, cât și al alegerilor pentru Adunările electivă, printr-o luptă acerbă pentru concretizarea efectivă a Unirii. Soluția îndrăznească și originală adoptată în final, cea a dublei alegeri, în unanimitate, a Colonelului Alexandru Ioan Cuza ca Domn al Moldovei (5/17 ianuarie) și al Munteniei (24 ianuarie/5 februarie 1859), întemeiată pe aspirația profundă spre deplina unitate a poporului român, a demonstrat convingător în fața unei Europe uimite de capacitatea revoluționară și maturitatea sa politică, voința dâră a românilor, ferm hotărâți să-și croiască propriul lor viitor. **„Dubla alegere echivalează cu Unirea Principatelor, Unirea Principatelor este Independența lor”** – transmiteau agenții diplomatici străini, consemnând pe lângă uimitorul entuziasm popular diversele consecințe ale istoricului act românesc pentru situația din regiune și de pe continent.

După cum a afirmat Mihai Kogălniceanu, marele cărturar și om de stat al țării, în calitate de Prim Ministru în Parlament, în 1863, „Unirea e actul energic al întregii națiuni române”, care s-a arătat la înălțimea imperativului istoric, în care a crezut și pentru care a luptat cu toată ființa ei. Alegerea Domnitorului din rândul corpului de ofițeri patrioți a fost primită cu multă însuflețire și de oștire, care, la București, s-a „amestecat cu poporul triumfător”, cântând *Hora Unirii*. Unul dintre participanții la

evenimente, viitorul general Enric Herkt, avea să noteze: „entuziasmul fu general, cu deosebire între noi, militarii, care vedeau apropiindu-se visul nostru – transformarea oștirii într-o armată națională”. Ca și în alte momente de răscruce ale istoriei noastre, armata română s-a situat și de data aceasta de partea năzuințelor fundamentale ale poporului, contribuind prin atitudinea ei activă la promovarea și afirmarea principiului unității naționale.

Actul de la 24 ianuarie 1859 a fost primit în provinciile românești aflate sub dominație străină cu bucurie și speranțe. „*Dumnezeule, ce popor este poporul român*”, exclama corespondentul „Foi pentru minte, inimă și literatură”, suplimentul „Gazetei de Transilvania”: „*Când se inspiră de vreo idee [...] uită toate interesele private și se consacră numai pentru triumful cauzei române*”. Alexandru Papiu-Ilarian, liderul revoluționar ardelean care avea să fie cooptat în guvernul Kogălniceanu din 1863, avea să constate, pe bună dreptate: „românii din Transilvania numai la Principate privesc”, subliniind că la alegerea lui Cuza entuziasmul lor „era poate mai mare decât în Principate”, iar bărbați și femei, bătrâni și tineri, toți ar fi gata a muri pentru Domnul Cuza”.

Sinodul Bisericii Ortodoxe române desfășurat la Sibiu în 1860, hotărâ să solicite Împăratului Francisc Iosif I drepturi pentru națiunea română, un congres național al românilor și să nu aprobe, cu niciun preț, încercarea maghiarilor de uniune a Transilvaniei cu Ungaria, organizarea provinciei urmând să se facă doar pe baza dreptului istoric. La rândul lor, românii bănățeni, în Adunarea națională de la Timișoara, tot în 1860, aveau să ceară autonomia provinciei și constituirea unui „căpitănat românesc”, condus de un fruntaș român sau cel puțin ca Banatul să formeze cu Transilvania o singură unitate politico-administrativă.

De altfel, din acel an 1860 – sub impulsul Unirii și al alegerii lui Cuza – pentru românii din Imperiul Habsburgic a început o scurtă, dar densă perioadă, bogată în realizări culturale și politice naționale. O perioadă în care Dieta de la Sibiu a votat legea privind egala îndreptățire a națiunii române și a confesiunilor sale cu celelalte națiuni și culte din Transilvania, iar limba română a fost recunoscută ca limbă oficială alături de cea maghiară și germană. În acele împrejurări, idealul Unirii românilor era clar exprimat de Timotei Cipariu în programul ASTREI, înființată în 1861: „*tot una să fim, o națiune, o limbă o literatură*”.

Domnul Unirii și-a manifestat constant interesul și intenția de întregire a Unirii cu celelalte provincii locuite de români. Acest sens l-au avut cuvintele lui când s-a adresat oștirii din tabăra organizată la Florești în primăvara și vara anului 1859: „*Vă stă în mână ca într-o zi Țara noastră să vă poată datora mărirea*” sau când scria unui diplomat apusean că el urmărește „perspectiva unei măririi a teritoriului și să asigure bunăstarea și libertatea a tot ce poartă numele de români”. Această perspectivă s-a înfăptuit în 1918, prin Marea Unire, iar armata română a știut să apere voința liber exprimată a națiunii.

Anii de domnie ai lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) reprezintă una din cele mai fecunde pagini din istoria României și a românilor. Este o perioadă dinamică și complexă, când se realizează o adevărată revoluție de dimensiuni și importanță covârșitoare în ansamblul societății românești. În numai șapte ani, România a pășit cu fermitate pe drumul edificării statului național modern, reformele înfăptuite având o însemnătate la fel de mare ca și actul propriu-zis al Unirii.

Dubla alegere a lui Cuza, unirea politică, a constituit doar un început și ea nu putea fi fructificată decât printr-o acțiune substanțială, perseverentă și curajoasă de organizare și înnoire internă, de consolidare a statutului politic pe plan internațional.

Contextul european a favorizat parțială realizarea reformelor modernizatoare din România. Prusia și Sardinia desfășurau cu succes procesul de constituire a unității Germaniei și respectiv a Italiei, înscriindu-se ca subiecte prioritare în politica de pe continent. Imperiile limitrofe erau și ele angrenate într-o operă reformatoare, căutând să se adapteze pentru a supraviețui: Imperiul Habsburgic a inaugurat etapa liberală; Imperiul Rus va întreprinde o reformă agrară, iar în Imperiul Otoman se va institui „epoca tanzimatului”. Dar interesele celor trei mari vecini privind România le dictau să nu îngăduie aici transformări profunde de natură să le primejduiască interesele și pozițiile din regiune. În aceste condiții, Domnitorul și ceilalți factori responsabili au fost nevoiți să aibă în vedere implicațiile și repercusiunile fiecărui act politic, căutând să folosească divergențele acestora pentru a promova interesele naționale, a extinde autonomia și a menține demnitatea țării.

Greutățile și adversitățile nu au lipsit nici pe plan intern. Opera transformatoare desfășurată de Cuza se producea într-o societate divizată, în care aveau să se dezvolte frământări sociale și aprige lupte politice. Aplicarea uniformă și energică a unui program de reforme a fost inițial împiedicată și de caracterul incomplet al Unirii realizate la 24 ianuarie 1859. Iar dispozițiile restrictive ale Convenției de la Paris limitau acțiunile partizanilor înnoirilor sociale și politice.

De aceea, în acțiunea de desăvârșire a Unirii, Domnitorul s-a arătat prevăzător, preferând să consolideze pozițiile câștigate și să aștepte recunoașterea dublei alegeri de către toate Puterile garante. Prin misiuni diplomatice speciale, trimise în principalele capitale europene, s-a străduit să explice evenimentele, purtând tratative cu Marile Puteri. Franța, Rusia, Sardinia și Prusia au acceptat de la început dubla alegere, iar Marea Britanie a manifestat o rezervă prudentă, recunoscând-o în cele din urmă. Austria s-a dovedit potrivnică, în timp ce Poarta Otomană avea să aștepte deschiderea unei noi conferințe internaționale convocată pentru a se examina problema dublei alegeri. Între timp, izbucnirea războiului franco-sardo-austriac (aprilie-iulie 1859) a determinat Austria să reia legăturile cu guvernul român și astfel să recunoască „de facto” alegerea lui Cuza. În fața ostilității și a amenințării armate a Puterii suzerane, Domnitorul a hotărât să își concentreze forțele militare în tabăra de la Florești (Prahova), la jumătatea distanței dintre Carpați și Dunăre, pentru a preveni o invazie otomană și a exercita, totodată, presiuni asupra trupelor habsburgice. Constrânsă să facă concesii, Poarta avea să se declare de acord cu dubla alegere, recunoscându-l pe Cuza (octombrie 1859).

În amplul proces de consolidare a actului Unirii de la 24 ianuarie, ca o direcție prioritară se înscrie, fără îndoială unificarea trainică și reorganizarea pe baze moderne a instituției militare, considerată drept „întâiul pas către unirea definitivă a țărilor surori”, cheazășie a dezvoltării generale a României libere. Tabăra de la Florești a contribuit de altfel la fortificarea spiritului ostășesc, a coeziunii armatei unice. Procesul de unificare s-a concretizat în constituirea unui singur Minister de Război, pentru ca în noiembrie 1859 Alexandru Ioan Cuza să devină comandant suprem al forțelor armate românești. În toamna anului 1860 au fost reunite serviciile de administrație și intendență, apoi în decembrie și cel sanitar sub conducerea generalului Carol Davila. Până în 1863 s-au înființat comandamente superioare la Iași, București și Craiova și s-au creat unități militare pe întreaga țară, inclusiv forțe navale pe Dunăre. În vara anului 1861 școlile militare au fost întrunite la București, iar Școala națională de medicină și farmacie a fost extinsă la nivelul întregii țări (cu sediul tot la București). A fost introdus un sistem unic de recrutare și de instruire, au fost adoptate noi uniforme pentru toată armata, s-au dat noi regulamente de serviciu și s-au înmănat trupelor drapele tricolore, simbol al unității României (1863). *Legea de organizare a puterii armate* din 1864 a pus bazele sistemului național de apărare, iar apariția presei militare („Monitorul oastei” – 1860 și „România militară” – 1864), ca și dezvoltarea publicisticii de profil aveau să întărească spiritul patriotic al cadrelor și ostașilor români.

Armata română, prezentă pe primul plan al efortului pentru consolidarea și afirmarea statului național, prin „atitudinea sa demnă și hotărâtoare – avea să sublinieze Domnitorul Cuza – a contribuit mult la înălțarea unei singure Românii”.

În primii ani, Unirea continua, totuși, să păstreze un regim hibrid, statornicit prin aceeași Convenție de la Paris, cu două guverne, două Adunări și două capitale. Forțele naționale considerau dubla alegere în persoana lui Cuza drept un punct de plecare spre deplinătatea unirii administrative, economice și politice, pe când Marile Puteri își afirmau intenția de a nu mai îngădui încălcarea Convenției. Dar, printr-o acțiune abilă a Domnitorului și a principalilor săi colaboratori, activitatea politică internă avea să capete în scurt timp un caracter comun. Cele două guverne, de la București și Iași, au acționat în același sens, aparatul de stat fiind rapid unificat, serviciile de vamă au fost contopite, la fel și cursul monedelor și cele două administrații ale poștei și telegrafului; Comisia centrală de la Focșani primea, în toamna lui 1861, însărcinarea de a unifica legile și regulamentele administrative.

La sfârșitul anului 1861 unirea administrativă și legislativă a devenit un fapt împlinit. „*Unirea este îndeplinită, naționalitatea română este întemeiată*”, declara Alexandru Ioan Cuza într-o *Proclamație* adresată națiunii în decembrie. Etapa care s-a încheiat cu desăvârșirea Unirii prin formarea primului guvern unic (ianuarie 1862) a creat o bază mai largă, pe care aveau să se clădească instituțiile României moderne.

În noua etapă care a urmat, cea a marilor reforme, responsabilitatea principală, de inițiativă și decizie, a revenit, încă o dată, Domnitorului. Acesta a trebuit să învingă rezistența unei părți a moșierimii conservatoare și să tempereze, în același timp, tendințele burgheziei radicale, privite cu suspiciune chiar și de Puterile care acordau sprijin politic și diplomatic României. Domnitorul Cuza a manifestat continuu o deosebită prudență, absolut indispensabilă, tact politic, abilitate de negociere și multă răbdare, calități ale unui adevărat conducător de Țară.

Prima dintre reformele mari a fost secularizarea averilor mănăstirești, realizată prin legea din 13/25 decembrie 1863. Suprafața secularizată cuprindea 25,26% din teritoriul statului român la acea dată. Legea a avut importante consecințe sociale și politice și a constituit o puternică dovadă de afirmare a voinței de independență națională.

În anii 1863-1864 au fost adoptate legi de organizare a diferitelor sectoare ale vieții sociale: legile asupra pensiilor, contabilității, a consiliilor județene, legea judecătorească și cea asupra instrucțiunii publice, Codul Penal, unificarea serviciilor poștale și telegrafice. Practic, se poate afirma că nu a existat domeniu de activitate în care să nu se producă reforme înnoitoare. Printre acestea trebuie să amintim atenția specială acordată culturii și învățământului universitar ale cărui baze solide s-au așezat în 1860 (Iași) și 1864 (București).

Prin lovitura de stat produsă în ziua de 2/14 mai 1864, când Adunarea legiuitoare dominată de gruparea conservatoare a fost dizolvată, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a căutat să întărească autoritatea regimului său și, de asemenea, să-și consolideze poziția pe plan internațional. Vizita efectuată în iulie 1864 la Constantinopol și primirea deosebită ce i-a fost rezervată a reprezentat o materializare a acestei poziții cvasi-independente.

Odată cu promulgarea Statutului dezvoltator al Convenției de la Paris (practic o nouă Constituție – 1864), puterea legislativă a fost atribuită Adunării Elective și Senatului, însă singur Domnitorul avea inițiativa legilor elaborate de un Consiliu de Stat. Tot atunci s-a adoptat o nouă Lege electorală, care a împărțit alegătorii în două categorii – direcți și primari, sporindu-se ponderea categoriilor burgheze.

În august 1864 a fost promulgată Legea rurală, prin care țăranii au fost eliberați de sarcinile feudale, iar peste jumătate de milion au fost împroprietăriți cu aproape două milioane de hectare. Vechii proprietari urmau să fie despăgubiți, suma acestora reprezentând o importantă sursă de acumulare de capital.

Ca o reacție la toate aceste măsuri reformatoare, acuzat, totodată, de instituirea unei guvernări personale, în țară avea să se constituie o opoziție activă formată din conservatori și gruparea liberalilor radicali (denumită de partizanii Domnitorului „monstruoasa coalitie”), a cărei acțiune a condus la îndepărtarea lui Cuza de la domnie (11/23 februarie 1866) și apoi la plecarea lui într-un exil fără întoarcere.

Expresie a voinței națiunii române, Unirea de la 24 ianuarie 1859 a constituit o convingătoare demonstrație a transpunerii în practică a principiului fundamental al dreptului la autodeterminare, de afirmare a identității românilor și a dorinței lor de a trăi liberi într-un stat propriu. Ea a fost un exemplu demn de urmat și un sprijin real pentru celelalte popoare din sud-estul și centrul continentului european aflate încă sub dominație străină în lupta pentru independență.

Meritul principal al lui Alexandru Ioan Cuza, cel dintâi Domnitor al României moderne, constă în opera sa nepieritoare de întărire a Țării sub steagul Unirii, operă deschizătoare de noi orizonturi favorabile dobândirii Independenței (1877-1878) și înfăptuirii deplinei unități naționale a tuturor românilor (1918).

Atunci în 1859, ca și la 1918, ca și în prezent, Românii au construit și construiesc propria Istorie în cadrul și într-o strânsă corelație cu statele și națiunile din Europa. Românii au simțit mereu că aparțin nemijlocit valorilor fundamentale de cultură și civilizație ale comunității europene. Azi, într-o lume în permanentă schimbare, România – așa cum au dorit Cuza și ceilalți înaintași – se manifestă în regiunea ei geografică și politică ca un factor activ de stabilitate și de cooperare.

Păstrarea memoriei și cinstirea faptelor acestor înaintași, printre care Alexandru Ioan Cuza, constituie o îndatorire permanentă și un element fundamental în educația generațiilor de azi și de mâine, în întărirea demnității și încrederii în viitorul Neamului și al Țării.

Dincolo de faptele de vitejie, de dăruire și de eroism ale românilor ardeleni aflați pe front sau rămași acasă, războiul a scos la lumină incredibile și minunate pilde de credință și de omenie săvârșite sau trăite de transilvăneni, ori la care aceștia au fost martori. În iarna anului 1914, o povestioară de pe frontul Poloniei rusești se va bucura de o ne mai așteptată popularitate în rândul opiniei publice din monarhia dualistă, grație unei întâmplări immortalizate pe peliculă de fotografii transilvănean Adler Friederik, din Orăștie. Cu toate că demersul fotoreporterului se înscrie în gama acțiunilor de propagandă gândite să susțină spiritul de sacrificiu în rândurile combatanților armatei austro-ungare și, totodată, să cultive sentimentele patriotice în sânul populației civile de-acasă, în

subsidiar el surprinde drama unei familii românești din Ardeal, obligată să contribuie din plin la cerințele de forță umană solicitate de front. Este un caz emblematic pentru soarta românilor ardeleni, pentru că mii de familii s-au văzut puse în fața implacabilei situații de-a li se răpi din mijlocul lor doi, trei sau chiar mai mulți bărbați, spre a îngrășa cu propriul sânge câmpurile de bătălie³⁹. Nici măcar titlul optimist ce însoțea materialul fotografic, „Două generații: Tată și fiu, victorioși pe frontul ruso-polonez”⁴⁰, nu putea curma durerea în jurul cărora a fost țesută întâmplarea care i-a adus laolaltă pe cei doi soldați, tată și fiu, Avram și Ioan Cherecheș din satul hunedorean Zăvoi. Tatăl, de meserie zidar, a fost mobilizat la o campanie de pe frontul galițian în primele două săptămâni de la declanșarea războiului, cu gradul de „strajameșter” (plutonier), deși era trecut de cincizeci de ani. Fiul, Ioan, ucenic la „Tipografia Nouă” a fruntașului român Ioan Moța din Orăștie, s-a înrolat voluntar după vreo două luni, mânat, la fel ca alți mulți români ardeleni, de credința datoriei față de „bunul împărat”⁴¹. În ajunul Crăciunului anului 1914, spre seară, tânărul ajunge cu unitatea sa în raionul controlat de Regimentul 64 din Orăștie și se alătură unui grup de veterani strânși în jurul unui foc, unde fiecare-și depăna întâmplările trăite în bătăliile recente. Deodată-l aude pe unul dintre ostași pomenind numele tatălui său și mulțumindu-i că i-a salvat viața. „Dumnezeu să-i deie sănătate și viață lungă domnului *strajameșter* Cherecheș că, de nu era el, mă prăpădeam. Dar el m-a scăpat!” – mărturisea soldatul. La auzul acestora, tânărul se apropie de grup și cere detalii despre amintitul Cherecheș și i se confirmă că era vorba despre una și aceeași persoană, adică tatăl său. I s-a înmuiat inima și l-au podidit lacrimile, iar a doua zi a urcat în primele linii ale frontului spre a-și revedea părintele. „Și acolo, în iadul acela, am dat fața cu tata – povestește tânărul Ioan – și căzând unul în brațele celuilalt, am început a plânge amândoi, nefiind nici unul a zice ceva”⁴².

*

O tristă poveste ar fi și cea a tânărului Ioan Boeriu, înrolat la început în trupele milițiilor, apoi detașat la Regimentul 31 din Sibiu, unde a și fost avansat sergent, și apoi la Regimentul de Artilerie Honvezi din Lugoj, cu care a luptat pe frontul galițian, unde a fost distins cu medaliile de argint clasa I-a și a II-a. El a fost răpus pe 4 aprilie 1915, în seara ajunului Paștelui, și a fost înmormântat acolo pe front. Înduieșătoare este râvna părintelui acestui soldat ardelean de a nu se fi dat bătut până nu-și va aduce acasă trupul fiului sfâșiat de gloanțe și a-l îngropa în pământul strămoșesc. „Am umblat mult și n-am cruțat nici o jertfă materială, nici oboseală numai să-mi ajung scopul, să-l văd acasă – avea să se destăinuiească bătrânul George Boeriu jurnaliștilor de la ziarul local „Olteanul” din Făgăraș – de șase luni nu mai aveam stare nici ziua, nici noaptea, scris-am la toți câți mi-ar fi putut da deslușiri despre împrejurările între cari a murit și unde s-ar putea afla înmormântat băietul meu, e dar foarte puține date

* * Augustin Țărău, muzeograf în cadrul Muzeului Orașului Oradea - Complex Cultural. E-mail: gustav_arhive@yahoo.com

³⁹ *Primul Război Mondial. Povestea emoționantă din spatele unei fotografii*, în „Cultura BZI”, din 25 aprilie 2014

⁴⁰ „*Pozașul Adler din Orăștie în însoțea pe un corespondent de război. Aici ne-a fotografiat pe mine cu tata, iar poza a fost publicată într-o revistă, care a circulat pe tot frontul*” – avea să scrie mai târziu Ioan Cherecheș pe dosul fotografiei, făcând referire la momentul și copul în care fotoreporterul a immortalizat întâmplarea și a însoțit-o cu textul: „*hazardul războiului creează situații neprevăzute; în parcul castelului Oronsk, din Polonia rusească, s-au întâlnit tatăl și fiul, intrați voluntar în armată*”. *Primul Război Mondial. Povestea emoționantă din spatele unei fotografii*, în „Cultura BZI”, din 25 aprilie 2014

⁴¹ *Ibidem*

⁴² *Ibidem*

am putut afla, așa încât îmi vinea a crede că nici nu e mort”⁴³. Dezamăgit de rezultatele demersurilor sale, bătrânul Boeriu reface drumul străbătut de feciorul său până pe front. Ajunge la Lugoj, la comandamentul regimentului la care a fost detașat ultima oară, de aici pleacă la Mezölaborcza⁴⁴, la sud de Cracovia, în sectorul în care armatele austro-ungare aflate sub comanda generalului Svetozar Boroevic luptaseră pentru blocarea înaintării rușilor către teritoriul Ungariei⁴⁵, iar de acolo la Kassa⁴⁶, centrul administrativ cel mai apropiat de linia frontului din primăvara lui 1915. Prim-pretorele de acolo îi confirmă crunta realitate a morții băiatului său, înscrisă într-un catastif oficial, însă nu-i poate indica locul în care a fost înmormântat. „Cui era însă să mă adresez și să-mi înțeleagă limba, ca să-mi deie îndrumări? – continuă nefericitul părinte – O întâmplare fericită mă făcu să mă întâlnesc cu un preot militar, care știa românește. Acest preot a fost atât de bun a-mi da unele îndrumări”. Pe baza indiciilor culese, George Boeriu ajunge în satul Oroszkaja, unde primarul și preotul rutean l-au îndrumat către o evreică, în a cărei casă funcționase spitalul de campanie. Femeia l-a recunoscut pe fecior, după ce tatăl i-a arătat o fotografie, și tot ea l-a condus până la locul unde era îngropat, dar n-a putut să-i spună mai multe căci nu știa o iotă românește. „Sunt în șir cinci morminte deosebite. În două sunt doi husari, după aceea într-altul un german, în al patrulea un rutean și apoi feciorul meu” – continuă Boeriu, fără a realiza că alcătuirea micii necropole descrise de el ilustra tocmai compoziția pestriță a imperiului pentru care se sacrificau miile de soldați pe front⁴⁷. A obținut apoi decizia de exhumare de la comandamentul local, a mai întreprins o ultimă identificare a defunctului pe baza unor semne particulare știute doar de părinte, după care trupul neînsuflețit a fost băgat într-un coșciug metalic, sigilat, imbarcat pe tren și expedit spre Ohaba natală. „Acum puteam pleca liniștit spre casă, că după o alergare în dreapta și în stânga de două săptămâni, ajungându-mi scopul, puteam pleca acasă cu inima mahnită și copleșită de o jale și mai mare” – își încheie nefericitul tată povestea. Familia Boeriu va fi fost dintre puținele familii românești avute, fiindcă un asemenea periplu, ca cel întreprins de capul acesteia, nu era la îndemâna oricui. O dovedește și ceremonia de reînhumare a rămășițelor pământești ale fiului, eveniment la care au fost prezente 2.500 de persoane, oficialitățile locale, iar slujba de înmormântare au oficiat-o doi preoți ortodocși, parohul Ioan Crișianu din Ohaba și parohul Ioan Fulicea din Șinca, și un preot greco-catolic, parohul Valeriu Crișianu din Mărgineni⁴⁸.

*

O altă tristă întâmplare este povestită de căpitanul dr. Ioan Coltore într-o scrisoare trimisă gazetei teologice „Cultura Creștină” din Blaj. Marcat de evenimentul tragic la care a fost părtaș, ofițerul român îi mărturisește mitropolitului unit, precum într-o spovedanie, că de când cu războiul sufletul său s-a îndepărtat de la cele sfinte și că numai moartea stegarului batalionului comandat de el, Ioan Bunea, i-a reaprins focul credinței în suflet. „Nu m-au întors, Sfinția Ta, nici grozăviile războiului, nici frica de moarte. În fața tuturor năcazurilor îndurate de zece luni încoace, sufletul meu a rămas de piatră, de pe buzele mele nu s-a furișat nici o vorbă care să fi adus a rugăciune. Jarul credinței mi l-a aprins în piept moartea stegarului Ioan Bunea, cantorul din alte vremi al Sfinției Tale”⁴⁹ – se destăinuia ofițerul. Dar ce s-a putut întâmpla oare într-atât de grozav încât să răscolească până în profunzime simțămintele unui om? Deși nu localizează în epistolă frontul pe care se afla și nici nu nominalizează unitatea în care lupta, căpitanul Ioan Coltore precizează doar că evenimentul s-a petrecut în duminica de 2 mai 1915 pe la ora trei a după amiezii. De dimineață pe sectorul său a fost liniște și părea că natura va reintra în rosturile ei firești, „în înălțimi plutea în unde câte o rândunică pribeagă și apoi se lăsa săgeată, sfâșiind zarea, în tufișurile de lângă noi să-și caute cuibul, ce nu mai era”, iar „în ochiul fermecat al unui tău (...) se scăldau câteva rațe sălbatic, înmlădiind luciul de sticlă în cercuri largi de vălurele transparente și moi”⁵⁰ sunau doar câteva dintre descrierile plastice pe care căpitanul le însera pentru a ilustra atmosfera tihnită ce se așternuse vremelnic asupra frontului.

Deodată liniștea a fost tulburată brutal de tirul artileriei inamice, urmat în scurt timp de răpăitul mitralierelor, semn că se pregătea un asalt uman asupra pozițiilor ocupate de ostașii săi. Artileria

⁴³ *Eroii și drama familiilor din Ardeal*, în „Monitorul de Făgăraș”, din 26 noiembrie 2013

⁴⁴ *Medzilaborce* (în ucraineană *Міжлаторці*, în ruteană *Меджлаторці*), azi oraș în nord-estul Slovaciei, în regiunea Laborec, la granița cu Polonia, în vecinătatea orașelor Sanok și Bukowsko. În februarie 1915 a fost ocupat de trupele rusești, care l-au părăsit în luna mai a aceluiași an – n.n. A.Ț.

⁴⁵ *Svetovna vojna. Boji v Karpatin*, în „Slovenski Narod”, din 4 ianuarie 1915, Liubljeni, p. 1

⁴⁶ *Košice* – n.n. A.Ț.

⁴⁷ *Eroii și drama familiilor din Ardeal*, în „Monitorul de Făgăraș”, din 26 noiembrie 2013

⁴⁸ *Eroii și drama familiilor din Ardeal*, în „Monitorul de Făgăraș”, din 26 noiembrie 2013

⁴⁹ *Dintr-o scrisoare de pe câmpul de luptă*, în „Cultura Creștină”, nr. 12, din 25 iunie 1915, pp. 353-354

⁵⁰ *Ibidem*

austro-ungară a răspuns prompt și în curând sectorul s-a transformat într-un adevărat iad. „Ce a urmat nu pot să-ți tălmăcesc în cuvinte. Oțelele fulgerau în scânteii de diamante sub bătaia razelor de soare, gloanțele ciuruiău ca grindina în amiaza de vară, granatele, șrapnelele, bombele de tunuri se împleteau prin văzduhul învolburat, ducând moartea în rândurile ostașilor. Țipete, vaiete, rugăciuni se amestecau într-un șuierat ascuțit de voci omeneste răgușite” – descrie mai departe el scenele infernului – „Feciorii trecură peste întâiul val de pământ dușman. Mulți inși își găsiră moartea în fața plutoanelor străine. Pământul se umezi de sânge și morții, unii cu fața zdrobită de o schijă de șrapnel, alții cu pieptul despicat de bombe, alții adormiți cu fruntea senină, umpleau cuprinsurile câmpului de bătaie”⁵¹. Pe stegarul Ioan Bunea l-a văzut mereu în fruntea trupelor, alergând, oprindu-se pentru o clipă să-și șteargă sudoarea de pe față, făcându-și cruce și rostind un „Doamne ajută”, pornind din nou, până când l-a mai zărit odată ducându-și brusc mâna dreaptă sub inimă, apoi cum și-a făcut iarăși cruce și cum s-a prăvălit secerat. După două ceasuri, după ce grindina de foc s-a potolit, căpitanul l-a găsit sub un stejar, asistat de doi sanitari, dar care nu mai puteau face nimic pentru el. Fusese lovit de trei gloanțe-n piept și rănilor erau mortale. La vederea superiorului său a încercat să se ridice, dar nu putu. Atunci îl rugă să-i scrie părintelui său duhovnicesc să-și caute un alt cântăreț în strănă, că pe el nu se mai putea bizui, și să slujească un parastas pentru sufletul său, care se pregătea să urce la ceruri. Apoi urmă teribila scenă care l-a cutremurat pe ofițer și care a repus în mișcare roțițele mecanismului credinței în sufletul lui. Neavând un preot la căpătâi, muribundul începu să-și săvârșească sieși slujba prohodului, abia îngemănând versurile. „Viu va fi sufletul meu și te va lăuda și judecățile tale vor ajuta mie” – făcu o pauză, apoi continuă – „Cu sfinții odihnește Hristoase sufletul robului tău, unde nu este durere, nici întristare, nici suspinare, ci viață fără de sfârșit” – după care închise ochii, cu ultimele cuvinte pe buze – „unde nu este durere, nici întristare, nici suspinare, ci viață fără de sfârșit”⁵².

*

Românii ardeleni aflați pe front n-au uitat nici de necazurile și neajunsurile semenilor de-acasă și ori de câte ori li s-a solicitat vreun sprijin bănesc, ei au răspuns bucuroși cu sume de bani, în limitele soldelor primite. În iunie 1915, militarii Regimentului 50 Infanterie din Alba Iulia au trimis 250 de coroane pentru zidirea bisericii din comuna Oiejdea (Alba)⁵³. Profesorul Nicolae Pop, cadet la același regiment, a colectat în septembrie suma de 150 de coroane pentru fondul de întraajutorare a camarazilor săi răniți și a orfanilor celor căzuți pe front⁵⁴. Sergentul-major Vasile Juncan, de la Regimentul 64 Infanterie din Orăștie, a inițiat și el o colectă de fonduri pentru întraajutorarea familiilor celor năpăstuiți de front. El a strâns de la soldați suma de 1.220 de coroane, pe care a încredințat-o co-fondatorului băncii „Ardeleana”, din Orăștie, avocatul Ioan Mihu, spre a o depozita cu dobândă. La primirea banilor, Mihu a mai adăugat din buzunarul său alte 500 de coroane, spre a oferi exemplu și altor români cu dare de mână. „Gândul soldaților noștri din front sboară neconținut la cei de acasă și-i chinuie în căutarea mijloacelor de ajutor. Năpasta războiului zi de zi scoate din front un număr de voinici ologi și ciungi și orbi, pe unii îi face incapabili de muncă pentru susținere, iar unora le ia viața, de le rămân văduvele și orfanii fără puțința unui traiu omenesc. Și soldații se înduioșează de gânduri de aceste, pun ban lângă ban, trimit suma adunată acasă, ajutor, iar când cred că nu-i suficient darul lor, apelează la inimile bune de aici să jertfească și ele și să înlesniască salvarea năpăstuiților”⁵⁵ – își motivează avocatul apelul lansat concetățenilor săi de a contribui fiecare, după putință, cu câte ceva la alinarea suferințelor celor loviți de soartă. Sergentul Gheorghe Todea a inițiat și el o chetă printre soldații Regimentului 63 Infanterie din Bistrița și a reușit să strângă 500 de coroane. Banii i-a trimis fruntașului român Gheorghe Tripon pentru a-i depune la fondul destinat orfelinatului⁵⁶. Filialele „Reuniunii Femeilor Române” din Ardeal, Arad, Bihor, Someș și Sătmar s-au implicat și ele activ în strângerea fondurilor necesare zidirii orfelinatului ortodox din Sibiu și au inițiat acțiuni în acest sens, sub lozinca „Totul pentru orfanii noștri, pentru odraslele copiilor cari și-au vărsat sângele pentru noi”⁵⁷. Familia colonelului Anchidim Șioldea, eroul de la Tuchów, a contribuit și ea cu bani pentru acest nobil scop, apoi familia părintelui Emil Patachi, din Stoiana (Cluj), chiar dacă erau de confesiune greco-catolică, și i-au îndemnat și pe alți coreligionari de-ai

⁵¹ *Ibidem*

⁵² *Ibidem*

⁵³ *Biserica luptătorilor*, în „Unirea”, nr. 61, din 22 iunie 1915, p. 4

⁵⁴ *Soldații Regimentului 50*, în „Unirea”, nr. 90, din 14 septembrie 1915, p. 4

⁵⁵ *Apel la colecta caritativă a Regimentului de infanterie nr. 64 din Orăștie, inițiată de sergentul-major Vasile Juncan*, în „Românul”, nr. 225, din 29 octombrie 1915, p. 4

⁵⁶ *Pentru orfanii Regimentului 63*, în „Calendarul Asociațiunii, pe anul visect 1916”, nr. 45 din 1916, pp. 112-114

⁵⁷ *Femeia română și orfelinatul nostru...*, în „Românul”, nr. 8, din 26 ianuarie 1916, p. 2

lor să facă la fel⁵⁸. Participarea greco-catolicilor la fondul pentru ridicarea orfelinatului de la Sibiu n-a prea fost văzută cu ochi buni la Mitropolia Unită din Blaj, ierarhia de aici temându-se că pe această cale copiii, viitorii beneficiari ai așezământului, ar putea fi îndepărtați de confesiunea în care au fost botezați. Primele reacții au venit însă chiar din partea unor preoți uniți, care au acuzat Blajul că dă dovadă de confesionalism și de imobilitate în asemenea timpuri grele și că trebuia să fi avut la rândul său o inițiativă similară. „Blajul, deci, să nu fie supărat, căci poate avea încă un rol foarte însemnat în această acțiune, stând pe deplin alături de Sibiu sau alte centre culturale ale noastre. Nu numai poate avea acest rol, dar chiar *e dator să-l aibă*. Căci – fie spus fără nici o supărare – noi, preoțimea unită din arhidieceza Blajului, de câțiva ani încoace (să zicem: 10-20) am avut ocaziunea de a vedea cum celelalte centre ale bisericii noastre, Lugojul, Oradea-mare și Gherla au realizat progrese uriașe față de trecut”⁵⁹ – scria un preot unit, ilustrându-și revolta cu exemplele pozitive ale altor dieceze greco-catolice din Transilvania, care s-au implicat activ în viața socială a credincioșilor. Până la urmă de la Oradea va veni soluția împăciuitoare. În martie 1916, episcopul unit Demetrie Radu, va deschide un fond pentru construirea unui orfelinat greco-catolic la Blaj și, cu titlu de exemplu personal, își va dona salariul pe un an, însumând 40.000 de coroane, la care s-au adăugat de 3.000 de coroane donate de un „mic preot”⁶⁰.

Dar în ciuda acestui diferend, donațiile au continuat să curgă înspre viitorul orfelinat de la Sibiu. Românii din Chișineu-Criș⁶¹ (Arad) au trimis 128 de coroane, cei din Coșteiu Mare⁶² (Timiș) 26 de coroane și 30 de fileri, școlarii din Deta 12 coroane, răniții din spitalul militar de la Gmunden⁶³ (Austria) 19 coroane și cei din spitalul timișorean „Franz Joseph” 9 coroane și 30 de fileri⁶⁴. Mai avuți, românii din Pecica (Arad) au trimis 12.573, 32 coroane⁶⁵. Deosebit de emoționantă este scrisoarea care însoțea banii colectați de soldatul Ioan Mocanu de la răniții unui spital militar de linie, în care se afla și el internat. „Optsprezece luni de când suntem pe câmpul de luptă, unde pe toate căile am căutat să ne facem datoria cât mai conștient față de patrie și semenii noștri suferinzi, în acest timp noi soldații am avut ocaziunea să constatăm că atât muribunzii, cât și greu răniții, înainte de a-și da ultima suflare și înainte de a cădea în letargie, au un singur suspin, o singură durere, un singur chin, din cauza nesiguranței în care ei știu copiii lor, fiecare își dă sufletul în mâinile Domnului cu suspinul «*sărmanii, sărmanii mei orfani*» sau «*ghieții mei copchii*» sau «*ajută Doamne pruncilor mei*» – se destăinuia bravul ostaș – „Fiind des martorul ocular al acestor scene, de multe ori m-am preocupat cu ideea că ce bine ar fi dacă cineva s-ar gândi la acești nenorociți, cari sunt cei mai demni de sprijin. Cu deosebită plăcere am luat deci cunoștință despre colecta deschisă de domniile voastre, la care și eu cu camarazii mei ne asociem trimițându-vă suma de 101 coroane”⁶⁶. Profesorul Dănilă Laitin, internat în spitalul militar din Rann⁶⁷ (Slovenia) a strâns de la răniții de aici 209 coroane, învățătorul Alexandru Gurbădan, din Darvaș (Bihor), aflat pe frontul din Tirol, a strâns de la camarazii săi bănățeni și bihoreni suma de 162,42 coroane, preotul Ioan Crăciun, din Șpring⁶⁸ (Alba), a strâns 30 de coroane de la credincioșii ambelor confesiuni românești din sat și a mai primit alte 36 de coroane de la ostașii Regimentului 64 Infanterie din Orăștie, aflați pe front, bănățenii din Mehadia⁶⁹ (Caraș) au trimis, prin Ioan Țepeneag, 25,20 coroane. Suma ajunsă la redacția jurnalului arădean „Românul” se ridica 15.356,09 coroane. Alte donații bănești s-au îndreptat direct către Mitropolia Ortodoxă din Sibiu. „Banca Agricolă” a dăruit 7.000 de coroane, Banca „Lumina” 5.000, aceleași militari ai Regimentului 64 Infanterie din Orăștie au mai trimis 6.200 de coroane, prin preotul

⁵⁸ Pentru orfelinatul românesc din Sibiu, în „Românul”, nr. 8, din 26 ianuarie 1916, p. 5

⁵⁹ La chestia orfelinatului. Articolul „Unirei”, în „Românul”, nr. 24, din 15 februarie, pp. 1-2

⁶⁰ Un arhiereu și un preot de inimă pentru orfelinatul nostru, în „Cultura Creștină”, nr. 5, din 10 martie 1916, p. 156

⁶¹ Chișineu-Criș (în ungurește *Kisjenő*) orașel în județul Arad, pe frontiera cu Ungaria – n.n. A.Ț.

⁶² Coșteiu, reședința comunei omonime, din județul Timiș, alcătuită prin fuziunea, în 1924, a satelor *Coșteiu Mare* (în ungurește *Nagykastély*), *Coșteiu Mic* (în ungurește *Kiskastély*) și *Sálha* (în ungurește *Szilha*). De comună aparțin astăzi satele: *Hezeriș*, *Păru*, *Țipari* și *Valea Lungă Română* – n.n. A.Ț.

⁶³ Gmunden, stațiune climaterică în provincia *Salzkammergut*, în *Austria Superioară*, pe malul lacului *Traun*. Din septembrie 1914 orașul a fost transformat într-un complex spitalicesc de recuperare medicală a soldaților răniți și traumatizați pe front. Condițiile de tratament s-au deteriorat începând cu anul 1916, pe fondul crizei alimentare ce a cuprins Austria – n.n. A.Ț.

⁶⁴ Pentru orfelinatul românesc din Sibiu, în „Românul”, nr. 32, din 25 februarie 1916, p. 5

⁶⁵ *Ibidem*, p. 7

⁶⁶ Pentru orfelinatul românesc din Sibiu, în „Românul”, nr. 37, din 2 martie 1916, p. 3-4

⁶⁷ Rann (azi *Brežice*) oraș în districtul *Posavje*, Slovenia, la granița cu Croația. Până în 1918 a aparținut ducatului *Styriei*, din Austria de Jos – n.n. A.Ț.

⁶⁸ Șpring (în ungurește *Spring*, în germană *Gespreng*), comună în județul Alba, alcătuită azi din satele *Șpring*, *Carpeni*, *Carpenii de Sus*, *Cunța*, *Drașov* și *Vingard* – n.n. A.Ț.

⁶⁹ Mehadia, comună în județul Caraș-Severin, alcătuită azi din satele *Mehadia*, *Globurău*, *Plugova* și *Valea Bolvașnița* – n.n. A.Ț.

militar Petrișor, doamna Alexandrina Cantacuzino a donat 5.000 de coroane, iar avuții români din Săliștea Sibiului 30.000 de coroane⁷⁰. O întâmplare tulburătoare, ce justifica încă o dată necesitatea ridicării unui orfelinat, s-a petrecut la începutul lui februarie 1916, când primarul comunei Jina (Sibiu) a făcut apel la milostenie tuturor românilor ardeleni pentru izbăvirea celor patru minori ai familiei Budrală, anume „Vasile de 1 jumătate ani, Nicolae de 7 ani, Dumitru de 11 ani și Pamfilie de 14 ani, ajunși cersitori, și să-i ia în creștere și în îngrijire”, pentru că tatăl lor se afla pe front, iar mama le murise de câteva zile. Mulțimea ofertelor venite pe adresa ziarului arădean „Românul”, unul dintre vectorii de difuzare a acestui apel umanitar, a ilustrat din plin calitatea umană și conștiința creștină de care erau pătrunși românii ardeleni. Cu toții se ofereau să le asigure nu numai subzistența, ci și pregătirea școlară și calificare în vreo meserie. Alții au trimis bani pe adresa primăriei din Jina pentru a-i ajuta până la rezolvarea situației lor⁷¹. După o statistică întocmită de autorități, la momentul respectiv erau înregistrați în întreaga Ungarie 36.379 de orfani, din care doar un procent de 0,57% erau instituționalizați în așezăminte orfanale⁷².

După inițiativa episcopului unit al Oradiei, Demetrie Radu, au început să curgă donații și înspre viitorul orfelinat greco-catolic din Blaj. De pe frontul rusesc, caporalul Dumitru Pescariu a strâns 200 de coroane de la camarazii săi și i-a trimis gazetei „Unirea” însoțiți de o sinceră și emoționantă scrisoare. „Mi-a fost dat în mai multe rânduri să fiu martor ocular la moartea tovarășilor mei, și cei mai bătrâni înțeleg, aceia cari aveau copii acasă, înainte de ași da sufletul în mâinile Domnului, exclamau plin de durere: „*Vai săraci copiii mei*”. În exclamarea această ultimă era atâta jale, de totdeauna ochii mi se umpleau de lacrimi, și murind tatăl într-o apărare a țării, făcându-și datoria cea mai mare, noi știm ce se cere de la fiecare cetățean onest. În acelea puține cuvinte: „*Vai săraci copiii mei*” e atâta durere, de condeiul nu e în stare să o așeze pe hârtie, și parcă cineva nevăzut încontinuu ne zice: „*Grijiți de copiii tovarășilor voștri căzuți, căci nu știți ce aduce ziua de mâine*”⁷³ – erau cuvintele prin care ostașul făcea apel la solidaritatea creștină și de neam a ardelenilor de pe front. Tot de pe frontul rusesc, stegarul Aurel Pop a trimis 500 de coroane pentru așezământul din Blaj, amintindu-și că și el a crescut ca orfan⁷⁴. Din Bihor, domnișoarele românce din orașul Beiuș au adunat și trimis la Blaj 1.000 de coroane, ocazie cu care au lansat un apel și la concursul altor asemenea societăți⁷⁵. Credincioșii greco-catolici din Oradea au răspuns imediat și au strâns suma de 10.140 coroane⁷⁶. În aprilie 1916, episcopul Demetrie Radu va emite o circulară în scopul impulsivării acțiunii de strângere a fondurilor pentru orfelinat⁷⁷. De la izvoarele Crișului Repede, credincioșii din satele Ciucea, Morlaca, Fild, Mărgău, Hodiș și Săcuieu au trimis la Blaj 3.700 de coroane, iar româncele de aici necesarul de „pânză și pănură” trebuincios orfelinatului⁷⁸.

*

Intensificarea trăirii religioase în rândul soldaților a fost monitorizată, fără să-și fi propus acest lucru, de către protosincelul Roman Ciorogariu încă de la începutul războiului. El a fost impresionat de scrisorile primite în toamna trecută de pe frontul galițian de la profesorul Avram Sădean, coleg de-al său la Seminarul arădean. Acesta îi povestea cum soldații se rugau neconținut și cum își puneau nădejdea numai în Dumnezeu. L-au mișcat apoi cuvintele „*Toți sunt în războiu pătrunși de o deosebită religiositate; atâtea cruci și atâtea evlavie, amestecată cu vitejie*”, prin care profesorul încerca să însușească într-o formulă tot ce văzuse legat de modalitățile prin care fiecare dintre ostași își exprima credința. Dar cu mintea celui rămas acasă, nici părintele Ciorogariu n-a putut atunci pătrunde esența mesajului transmis de confratele său de pe front, care nici nu se va mai întoarce acasă. I-a fost dat să citească apoi despre soldații slovaci, care înaintea oricărui atac își scoteau cărțile de rugăciuni din buzunare și se rugau, în vreme ce ungurii își aprindeau pipa, și a fost cuprins de sentimente contradictorii, că doar și unii și alții erau creștini. Vexat a fost și când, după o izbândă strălucită a Regimentului 33 Infanterie din Arad, unul dintre soldații români i-ar fi spus comandantului său maghiar „*Vezi domnule locotenent, că și Dumnezeu ține cu noi!*”, la care ofițerul i-ar fi răspuns „*Suflete naive, căci doar noi știm, că atotputernica*

⁷⁰ Pentru orfelinatul românesc din Sibiiu, în „Românul”, nr. 37, din 2 martie 1916, pp. 3-4

⁷¹ Orfanii din Jina, în „Românul”, nr. 19, din 8 februarie 1916, p. 5

⁷² 36.379 de orfani de război în Ungaria, în „Unirea”, nr. 18, din 24 februarie 1916, p. 4

⁷³ „Vai săraci copiii mei!”, în „Unirea”, nr. 36, din 6 aprilie 1916, p. 4

⁷⁴ Ofertele soldaților noștri pentru orfelinat, în „Cultura Creștină”, nr. 7 din 10 aprilie 1916, p. 222

⁷⁵ Apel către domnișoarele române!, în „Unirea”, nr. 37, din 11 aprilie 1916, p. 1

⁷⁶ Orădanii pentru orfelinat, în „Unirea”, nr. 37, din 11 aprilie 1916, pp. 3-4

⁷⁷ Oradea-mare pentru orfelinat, în „Unirea”, nr. 41, din 22 aprilie 1916, pp. 1-2

⁷⁸ De la izvoarele Crișului-repede, în „Unirea”, nr. 57, din 6 iunie 1916, p. 2

strategie învinge, iar nu Dumnezeu”⁷⁹, după cum relatea zeflemitor gazeta locală „Aradi Közlöny”. La vremea respectivă, acest soi de oameni se autointitulau „intelectuali liberi cugetători” și vor deveni dușmanii de moarte ai „naivilor” doar peste câțiva ani, când vor prelua puterea în Rusia și apoi în Ungaria. Anticipativ, Ciorogariu atrăgea atenția asupra vechii și nerezolvatei metehne a insuficienței prezențe duhovnicești pe front, în spitalele militare și în cazărmi. El începe să pătrundă tainele credinței cuibărite în sufletele soldaților numai după ce se va implica direct în campaniile de spovedire și împărtășire a celor care urmau să plece pe front. „În Arad am mărturisit cu colegii preoți mii de soldați. Suflete mai smerite decât a acestor soldați n-am mai văzut. Când sună comanda de plecare pe piața Tököly, oamenii își făceau cruce, cum e obiceiul lor când pleacă la drum – se confesa părintele – „Un învățător, soldat și el, ne spunea că oamenii din batalionul său s-au schimbat cu totul după mărturisire. Mai înainte erau neliniștiți, turmentați de soarta ce-i așteaptă, după mărturisire au devenit liniștiți, împăcați cu soarta lor”⁸⁰. Iată cum credința reușea să învingă spaima morții ce-i încercau pe ostași, precum în învățătura creștină, și cum aceeași liniște și împăcare cu sine o împărtășeau și răniții internați în spitalul militar improvizat în clădirea Seminarului arădean. „La Seminarul nostru diecezan, cel mai mare spital din Arad, vin toate neamurile. I-am studiat care cum vine sufletește. Oameni cari au săvârșit minunile vitejiei pe câmpul de războiu, când au văzut chipul Domnului Isus Hristos la intrarea mare, apoi în sale chipul Domnului și al Preacuratei, ca fermecați începură a se închină. Scoaseră din buzunare cărțile de rugăciuni, și rugăciunile de dimineață, amiază și seara le făceau în genunchi pe coridor înaintea chipului Domnului Hristos”⁸¹ – povestește părintele protosinel. Dintre răniți, cei mai rutinați în ale rugăciunilor erau slovaci și apoi românii bucovineni, ei puteau fi întâlniți în rugându-se în fața icoanelor la orice oră din zi și din noapte. Ardelenii nu erau deprinși cu rugăciunile, mai citeau și ei din cărțile de rugăciuni, dar preferau lectura cărților mistice și să participe la slujbele religioase. „Ai noștri cetiau toată ziua cărțile de rugăciuni, dar prefereau «*Visul Maichi Preceștii*» și peste tot cărți mistice, înaintea chipului Domnului, însă nu se știau rugă, decât se cereau la sfânta biserică, că acolo să roagă preotul pentru ei și mai ales să audă cântările bisericești, cântăreții de strană, păreau a avea un singur dor, să cânte în strană”⁸² – își completează Ciorogariu observațiile analitice, de unde ajunge la concluzia că Biserica Ortodoxă transilvăneană a neglijat cu totul această latură a educației religioase și că pe viitor ar fi necesară remedierea cu prioritate a acestui neajuns. „Profetismul și apostolia în timpuri grele au înflorit”⁸³ – încheia el. Și Biserica Greco-Catolică se făcea vinovată uneori de neglijarea nevoilor spirituale ale ostașilor. În septembrie 1915, un grup de 120 de recruți uniți, chemați la Alba Iulia pentru instructaj în arma genului, au ajuns să se plângă presei din pricina că autoritățile bisericești n-au intervenit pe lângă conducerea militară pentru a le îngădui să participe la slujbele religioase, deși militarii au solicitat acest lucru de mai multe ori⁸⁴.

Într-adevăr, noua lume ce avea să se nască odată cu reinstaurarea păcii trebuia primenită spiritual. Era așadar nevoie mare de profeți și apostoli creștini și pentru că între timp au început să răsară tot felul de alți „profeți”, cum a fost ostașul bihorean Teodor P. pe frontul galițian. Prorociile făcute de el, în transă auto-indusă, i-au atras printre soldați supranumele de „*der famose Mann*”⁸⁵, „*unser prophet in Schützengraben*”⁸⁶, dar și atenția conducerii militare. „De câțva timp a fost dus din tranșee la comanda militară, unde Teodor, după afirmațiile unanime ale ofițerilor, a prezis precis ziua în care se va recuceri Przemsyslul, Lembergul, când va cădea Varșovia, Novogeorgievsk și Kovno și alte multe, pe cari ofițerii nu le comunică”⁸⁷ – se afirma într-o știre de presă. Bihooreanul n-a nimerit-o însă cu prezicerea taberei învingătoare în marele război, fiindcă a indicat alianța Puterilor Centrale, ori va fi făcut pe placul superiorilor săi pentru a nu-și atrage consecințele vreunei învinuiri de instigare la defetism. Un „proroc” aveau și ungurii, în persoana avocatului dr. Kalmár Antal, un activ colaborator al ziarului clujean „Újság”⁸⁸, care a visat încheierea războiului și noua ordine ce se va instaura apoi în imperiul dualist. În articolul „Álmodtam”...⁸⁹, el vedea, desigur, câștigătoare tabăra Puterilor Centrale, mai vedea descentralizarea Austriei, dispariția dietelor locale ale țărilor ei componente, precum Boemia,

⁷⁹ *Învățăturile războiului*, în „Biserica și Școala”, nr. 35, din 12 septembrie 1915, pp. 256-258

⁸⁰ *Ibidem*

⁸¹ *Ibidem*

⁸² *Ibidem*

⁸³ *Ibidem*

⁸⁴ *Plângere împotriva preoților noștri din Alba Iulia*, în „Unirea”, nr. 90, din 14 septembrie 1915, p. 4

⁸⁵ „*der famose Mann*” = Faimosul om – n.n. A.Ț.

⁸⁶ „*unser prophet im Schützengraben*” = Profetul nostru din șanț – n.n. A.Ț.

⁸⁷ *Profetul Teodor P.*, în „Unirea”, nr. 90, din 14 septembrie 1915, p. 4

⁸⁸ „*Știrea*” – n.n. A.Ț.

⁸⁹ „*Am visat*” – n.n. A.Ț.

Moravia sau Carintia, și instaurarea sistemului de administrare comitatensă, precum în Ungaria, cu alte cuvinte desființarea autonomiilor locale. „Har Domnului, au luat ceva de la noi și austriecii!”⁹⁰ – exclama satisfăcut avocatul. În ce privește Ungaria, el o vedea crescută teritorial până la nivelul de imperiu, își va recăpăta comitatele Szerem, Veröcze și Pozsega, preluate de austrieci după 1848, apoi Slavonia și comitatele Heves și Csongrád, alipite Austriei în 1868. Alături de Croația, care va îngloba și Dalmația, Ungaria va mai avea două state asociate, anume Bosnia-Herțegovina și reînființatul banat de Macsó, „așa cum l-a creat Bela al IV-lea, de la Drina la Morava”⁹¹, adică o bună parte din teritoriul Serbiei. În felul acesta, noua Ungarie ar fi atins o suprafață de 420 de mii de kilometri pătrați. Interesante erau și „profețiile” privitoare la organizarea internă a țării, pentru că ele coincideau cu obiectivele stipulate în teza „națiunii maghiare unitare”, respectiv desființarea celor 7.000 de școli ale naționalităților și încorporarea recruților de vârstă militară din toată țara, nu numai din bazinele de recrutare ale comitatelor din jurul fiecărui regiment, adică un proces de omogenizare a populației. „La acestea m-am deșteptat: ce-a fost, vis sau realitate?”⁹² – se întreba retoric așa zisul prezicător. Mai grav era însă faptul că un astfel de profet, Grigori Rasputin, pătrunsese în intimitatea familiei țarului Nicolae al II-lea și devenise principalul consilier pe care-l consulta împăratul rus înaintea luării unor decizii cruciale pentru țara sa⁹³.

În spatele tuturor acestor „prorocii”, care mai de care mai fanteziste”, frontul continua să furnizeze noi și noi pilde de solidaritate umană. Un sanitar român, aflat în Rusia în slujba regimentului neromânesc la care a fost repartizat, povestea într-o scrisoare trimisă acasă durerea pe care a resimțit-o după ce a avut de înmormântat un cazac basarabean. După finalizarea unui atac de cavalerie rusească, el a pornit pe câmpul de bătălie pentru a depista răniții, după cum îi era datoria, și într-o zonă cu tufe a dat peste doi cazaci căzuți în toiul confruntărilor. Unul era deja mort, dar celălalt, când l-a văzut, s-a tânguit în românește cu vorbele: „*Mamă dragă, eu mor pe pământ străin*”⁹⁴. Sanitarul și-a scos mantaua și l-a acoperit, fiindcă ploua și era frig afară, apoi a încercat să-i dea o gură de ceai, dar muribundul și-a dat duhul între timp. I-a săpat o groapă cu sabia, fiindcă nu avea lopată de infanterie, i-a așternut un pat de frunze pe fundul gropii, l-a așezat în mormânt și l-a acoperit din nou cu frunze. Apoi a rostit rugăciunea „Tată-l nostru” și l-a înhumat. „Cu mâinile am pus pământ pe el. După aceea i-am făcut o cruce de brad și am împlântat pe mormânt niște crengi de brad în loc de flori. L-am îngropat, săracul, omenește, căci mi-a fost milă de el căci a fost Român”⁹⁵ – mărturisește el. Tot pe frontul rusească, soldatul Vasile Ban, din Regimentul 31 Infanterie din Sibiu, a fost recompensat cu distincția „Crucea de Aur” pentru spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă într-o acțiune de cercetare a pozițiilor inamice. Patrula în care se afla a fost depistată de ruși și asupra ei a fost deschis un intens foc de mitraliere, care a și secerat o parte din soldații ce o alcătuiau. Ban și-a săpat un adăpost cu lopata de infanterie și a stat acolo vreme de șase ore, după care a luat-o la fugă înspre propriile tranșee, urmărit fiind de patru soldați ruși. Pe drum și-a găsit doi colegi loviți de gloanțele inamicilor, iar pe cel care mai era în viață l-a luat în spinare și l-a adus în adăpost. Apoi, cu alți trei camarazi, a părăsit iarăși tranșeea pentru a recupera trupul neînsuflețit al comandantului patrulei și ale altor tovarăși rămași între linii, pentru a-i putea înmormânta creștinește.

⁹⁰ *Post Pacem...*, în „Românul”, nr. 249, din 27 noiembrie 1915, p. 2

⁹¹ *Ibidem*

⁹² *Ibidem*

⁹³ *Rasputin*, în „Românul”, nr. 32, din 25 februarie 1916, p. 7

⁹⁴ *Înmormântarea unui cazac român printr-un sanitar român*, în „Calendarul Asociațiunii, pe anul visect 1916”, nr. 45 din 1916, p. 116-119

⁹⁵ *Ibidem*

Ceremonia de la Mărășești

49

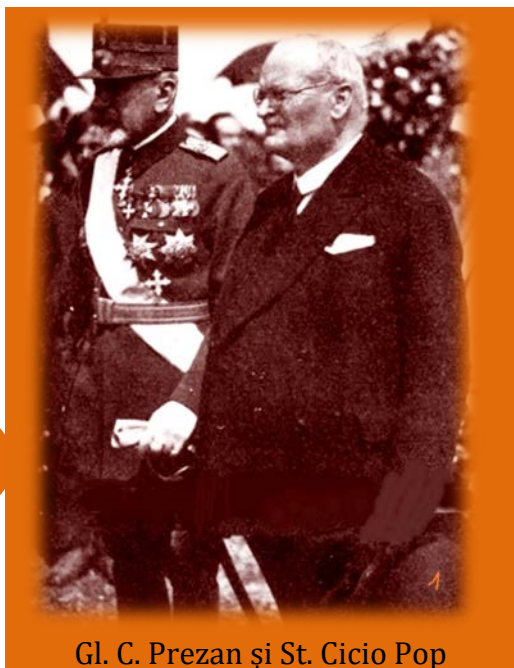

Legionari romani

După primirea românilor americani la Ateneul Român și depunerea unei coroane de flori la Mormântul Eroului Necunoscut din București din partea oaspeților, a urmat o altă etapă din programul sărbătoririi Marii Uniri, și anume ceremonia de pomenire a eroilor de la Mărășești. În Gara de Nord s-au format trei trenuri speciale, împodobite cu drapele tricolore: unul regal (fără familia regală, doar cei doi înalți regenți Miron Cristea și Gh. Buzdugan și membrii guvernului, corpul diplomatic și atașații militari), unul parlamentar și al treilea pentru românii americani (în frunte cu prof. Adam A. Prie, președintele Uniunii și al Ligii societăților române americane). Până la Mărășești, toate stațiile erau împodobite cu ghirlande de flori și drapele. La Mărășești, trenurile speciale au fost întâmpinate de oficialități civile și eclesiastice, un consilier municipal a expus pe o pernă „Legiunea de onoare conferită orașului Mărășești” (de fapt, mareșalul francez Joffre a înmănat medalia „Crucea de război” orașului Mărășești, la 22 august 1920). Au mai întâmpinat trenurile speciale și „călăreți cu steaguri, văduve, orfani, rude ale eroilor morți pe câmpul de onoare, veterani și invalizi din război, cu muzica regimentului 10 infanterie, școlile corporațiilor de lucrători” și altă mulțime de oameni. S-au îndreptat toți spre “mănăstirea neamului, unde se află cripta osemintelor eroilor morți la Mărășești”, într-un cortegiu în frunte cu înalții regenți, cu ambasadorii străini, membrii guvernului, parlamentari, ofițeri superiori.

Înaltul regent Gh. Buzdugan a spus: “am simțit o scumpă datorie să venim la Mărășești, pe câmpul de luptă și de glorie din vara anului 1917, unde odihnesc cu mândrie eroii neamului, pentru ca în fața bisericii ridicată pe acest pământ sfințit cu sângele lor nevinovat pentru păstrarea rămășițelor pământești, să reînnoim cu smerenie omagiul recunoștinței naționale memoriei lor în veci slăvite și, în momente de reculegere, să fim pătrunși de legătura puternică stabilită între jertfa lor sublimă și obligațiunea covârșitoare ce ne incumbă de a păstra neatins și a înălța tot mai mult patrimonial național dobândit cu un spirit de sacrificiu demn de eroii antici”. Arată apoi că în “vara anului de grozăvie” (iulie-august 1917), aici “s-a decis soarta țării și a neamului” și că “Mareșalul străpungător de fronturi, pretutindeni învingător [este vorba de mareșalul german von Mackensen, unul dintre cei mai proeminenți și competenți lideri militari germani], fu de data aceasta înfrânt. Vitejii noștri, demni urmași ai strămoșilor daco-romani și ai oștenilor neînvinși ai lui Ștefan cel Mare, Mihai și Carol [aici era bine să adauge și pe Avram Iancu], au făcut zid din piepturile lor și rezistând focului năprasnic, prin atacuri și contra-atacuri vijelioase, au împiedicat cotoșirea Moldovei și au făcut neperitoare gloria steagului

României”. Trebuie să fi fost deosebit de emoționante aceste cuvinte frumoase pentru văduvele și orfanii de război prezenți la ceremonie, ale căror soți, respectiv tați, au căzut chiar acolo, la Mărășești.

Gl. C. Prezan și St. Cicio Pop

Generalul Cihoski (cel care a condus Divizia 10 Infanterie în Bătălia de la Mărășești), ministrul de Război (în guvernul Maniu), a spus: “Serbările Unirii nu ar fi fost complete fără acest pelerinaj la Mărășești. Bătălia de la Mărășești este cea mai mare luptă pe care a susținut-o oștile noastre de la întemeierea Statului Român, căci 13 zile și 12 nopți fără întrerupere, 5 jum. divizii românești au luptat contra a 12 divizii dușmane și această bătălie a costat circa 50 mii morți, răniți și dispăruți, din cari 21.450 sunt români. Când națiunea noastră se va găsi din nou în grea cumpănă, când grijile mari vor copleși puterea conducătorilor acestei țări, sursa de energie și forța morală se va găsi în reamintirea virtuților și sacrificiilor acelor ce odihnesc aci somnul de veci”.

Cuvinte frumoase, spuse de un general român competent, demn și patriot, care din păcate a murit, ca și Iuliu Maniu, în închisoarea de la Sighet, la 18 mai 1950. A mai amintit cu recunoștință că în fruntea oștirilor noastre “a stat marele căpitan Regele Ferdinand I și neobosita tovarășă a vieții sale Regina Maria, ajutați de priceperea și patriotismul generalului Presan [Constantin Prezan, devenit ulterior mareșal al României era de față la ceremonie, stătea alături de președintele Camerei Deputaților, omul politic făuritor al Marii Uniri Ștefan Cicio Pop], figuri cărora istoria neamului le va consacra una din cele mai frumoase și mai instructive pagini”. A urmat defilarea Diviziei a 6-a Infanterie și apoi Iuliu Maniu și membrii guvernului său au vizitat “câmpia istorică”. La cimitirul eroilor evrei români căzuți la Mărășești, a oficiat o slujbă pentru pomenirea celor morți rabinul Dr. B. Reicher.

De menționat că la Centenarul mării bătălii de la Mărășești s-a organizat un spectacol frumos la Mausoleul Eroilor de la Mărășești, difuzat de TVR la 6 august 2017, cu Dumitru Fărcaș, Gheorghe Zamfir, Nicolae Furdui Iancu, Tudor Furdui Iancu, Paula Seling, marele violonist Eugen Sârbu și alții, cu minunate cântece patriotice și Balada lui Ciprian Porumbescu.

4. Defilarea de la București, la 10 Mai

Familia Dacî – cu furca și fuioru-n brâu

Rămânem, aşadar, în istorie cu această măreaţă sărbătorire a zilei Marii Uniri, organizată cu atâta eleganţă, cu atâta suflet mare, cu atâta demnitate în mai 1929. Să urmărim continuarea programului sărbătoririi Marii Uniri din acel an de graţie pentru neamul nostru 1929. Foarte frumos este relatată acea zi: “Primăvara a aprins în această zi cel mai frumos soare de Mai” şi că “Albăstrimea ţăriilor era de-o puritate divină şi nici o dâră de vânt n-a turburat pacea solemnă din văzduhuri”. Străzile, parcurile, grădinile erau pavoazate cu verdeaţă şi flori. “Odată, într-o sută de ani, dacă se întâmplă să se întâlnească toate florile primăverii în acelaşi peisagiu, şi de data asta s-a întâmplat. S-au ajuns din urmă vioreaşa şi mălinul, nu numai cu lăcrămioarele, cu crinul şi iazminul, dar chiar şi cu trandafirii de grădină, care s-au grăbit şi ei, printr-o inavubilă poruncă compensatoare a firii, să-şi aducă minunile lor de feţe şi parfumuri înainte de vreme, legându-şi corolele superbe în ghirlanda împărătească a anotimpului”. Străzile erau pline de o lume fericită şi curioasă. Cum să nu iubeşti o astfel de metropolă romantică a românimii? “Sutele de mii de locuitori ai Capitalei, amestecaţi cu zecile şi sutele de mii de oaspeţi veniţi din toate plaiurile ţării, se revărsau ca râurile umflate pretutindeni. De la Patriarhie şi până la Arcul de Triumf, un nesfârşit val colorat de oameni. Moldoveni, bănăţeni şi bănăţence, bucovineni, mărgineni, sătmăreni, moţi, tulgheşeni, prahoveni, dobrogeni şi de pretutindeni îşi învrâstau porturile pitoreşti cu potopul de târgoveţi în haine de sărbătoare, în uniforme cu fireturi”.

Aşadar, organizatorii au facilitat venirea la Bucureşti a unor grupuri de oameni îmbrăcaţi minunat în portul popular din diferite zone ale ţării. Se mai vedeau în Bucureştiul drag de atunci “Şi o pădure de steaguri, balcoane pavoazate, colonade fără număr cu simbolurile ţării, palate ornamentate cu grandoare arhitectonică, o surdă tălăzuire de zvonuri şi graiuri, vis şi feerie, în care pietonul simţea că se scufundă într-o vastă şi mistică comunitate sufletească a toate biruitoare”. Oare când se va mai realiza în România o atât de frumoasă “comunitate sufletească” între români? “Niciodată Capitala n’a fost atât de frumoasă. Palatul Poştelor, Cassa de Economie, Cercul Militar, Palatul Primăriei, Palatul Regal, Teatrul Naţional şi Ateneul au fost ornamentate cu un deosebit fast şi artă”. Serbarea s-a deschis cu un Te Deum la Patriarhie, la ora 10, oficiat în prezenţa familiei regale, a membrilor guvernului şi a înalţilor demnitari în frunte cu prim ministrul Iuliu Maniu. Toţi s-au îndreptat apoi, la ora 11, spre Şoseaua Jianu. Acolo erau tribunele oficiale pentru familia regală, pentru corpul diplomatic şi înalţi demnitari, care, împreună cu tot poporul de faţă au asistat la defilarea inclusiv a Armatei Române. Defilarea s-a desfăşurat în următoarea ordine: “Muzica Regimentului de Jandarmi, veteranii din 1877, invalizii de războiu, cercetaşii, Şcoala Politehnică, Uniunea Naţională a Foştilor Luptători, alte societăţi, apoi trupele.” În fruntea trupelor era generalul Ştefan Panaitescu, comandantul Corpului II Armată (cel care a condus în 1919, operaţia ofensivă de la Tisa până la Budapesta, atunci şef de stat-major al Comandamentului Trupelor Române, vezi alăturat poza sa de la înălţimea dealului Gellert din Budapesta), apoi marele stat major, ofiţerii, în frunte cu generalul Miciora, Comandantul Pieţei, apoi “gărzile cu cele 166 de drapele noi, şcolile militare, comandantul Diviziei a IV-a, comandantul Brigăzii IV, Regimentul 6 Infanterie, Regimentul 21 Infanterie, comandantul Brigăzii de Vânători, Regimentul 2 Vânători, Regimentul 9 Vânători, Regimentul 1 Grăniceri, Centrul de Instrucţie al Aviaţiei, Flotila de Luptă, Grupul de Aerostaţie, Regimentul de Artilerie Antiaeriană, Centrul de Instrucţie al Geniului, Regimentul de Transmisiuni, comandantul Brigăzii a IV-a de Artilerie, Regimentul 2 Artilerie, Regimentul de Artilerie Antiaeriană cu automobilele proiectoare, comandantul Diviziei a III de Cavalerie, comandantul Brigăzii a Doua de Roşiori, Regimentul 9 Roşiori şi Regimentul de Escortă Regală”.

Aşa s-a mobilizat exemplar şi brava Armată Română la sărbătorirea zilei Marii Uniri. A urmat, după amiaza, la ora 5, “o producţie populară organizată de Ateneele din Capitală la Arenele romane”. Aici, lumea a asistat la cântece populare, iar artistul Mărculescu de la Teatrul Naţional a recitat “Imnul întregirii”, iar societatea “Joc şi cântec românesc”, de sub conducerea soţiei profesorului Simion Mândrescu, “a executat diferite jocuri naţionale.” De remarcat rolul extraordinar al grupului de femei din înalta societate românească a vremii la organizarea sărbătoririi zilei Marii Uniri. Aşa a început, seara, feeria: “Viziunea Palatului Poştei, cu luminile electrice ce se aprind şi se sting într-o alternare continuă, dând iluzia că în faţa noastră e un castel vrăjit ca cele din poveşti, este de-a dreptul magnifică. Cercul Militar, cu salbele de lumini albe, scoate şi mai mult în relief frumuseţea-i arhitecturală. Pe bulevarde, ghirlandele de lumină sunt tot atât de încântătoare. Chiar statuia Brătianu apare mai majestoasă în lumină feerică, iar Primăria, cu proiectoarele ei, apare ca un castel surpriză. Înainte pe Calea Victoriei, Teatrul Naţional înfăţişează tablouri picturale cu ajutorul luminii electrice. Aci staţionează mai multă lume, pentru că aci se desfăşoară punctul cel mai atractiv din program. Ateneul, distins întotdeauna, apare acum ca o cetate în lumină, rivalizând cu Poşta şi Cercul Militar. Piaţa Victoriei e înconjurată de stele mari de broderii incandescente”.

Așa era sufletul generației mari de atunci: distins, natural (nimic strident și forțat), nimic provocator pentru nimeni, elegant, măreț în a-și iubi țara și trecutul ei.

5. Expozițiile de artă și cusături și de artă veche românească

Vorbindu-se despre expoziția de artă și cusături organizată în plin centrul Bucureștiului, în patru mari săli ale Cercului Militar de pe Calea Victoriei, s-a relevat faptul că “Femeia face Unirea. Rolul ei în această sfântă Unire a Patriei a fost preponderent”. Ea “a fost însuflătoare ostășilor, prin exemplul ei zilnic de rezistență acasă”. Acolo, “îndărătul frontului”, s-a luptat “cu mizeria și durerea, întărind cu moralul ei ridicat întreaga suflare românească”, așa cum a făcut de atâtea ori în istorie. De la regină, “până la cea mai umilă țărăncă, fiecare femeie și-a împărțit munca și puterea sufletească pentru a susține cauza războiului”. Femeia a înlocuit chiar pe bărbați în funcțiile publice de acasă, iar “ca plugar la câmp ori ca simplă mamă, cu multiplele jertfe, învingând toate greutățile omenești, ea a întărit moralul”. Chiar în “cele mai amare clipe ale războiului”, femeia româncă “și-a susținut necazurile în clipele târzii de reculegere, în veghea nopților de sbucium, cu acul și furca de tors”. Așa s-au creat, din reverie, sensibilitate, durere și bucurie mare, minunatele cusături și țesături ale ei, “pline de fast și colorit strălucitor, opere ale imaginației ei expresive, a specialei sale abilități pline de gust și siguranță”.

Expoziția a fost organizată sub îndrumarea Marilinei Bocu, soția președintelui Comitetului de organizare a serbărilor Marii Uniri, ministrul Sever Bocu. Din comitetul de organizare a expoziției au mai făcut parte și alte doamne din înalta societate românească interbelică: soțiile politicienilor Alexandru Vaida-Voevod, Ion Mihalache, G. G. Mironescu, Grigore Iunian, Henry Cihoschi, Voicu Nițescu ș.a. La inaugurarea expoziției, în 10 Mai, după amiaza, au fost prezente și regina Maria, principesa Elena (mama copilului rege Mihai), regina Elisabeta a Greciei, principesa Ileana, membrii guvernului, cu soțiile, și o numeroasă asistență. Erau expuse obiecte ale artei românești din toate provinciile României Mari: splendide broderii din Regat – cum i se zicea României de peste munți (privită din Ardeal), migăloase “cusături pe pânză topită, subțire ca țesătura păianjenului, pe borangic, pe inișor, rochii, hăinuțe de copii, bluze” etc. Se distingeau prin “colori potolite”, prin simplitate și eleganță, prin “cel mai rafinat gust modern”. Erau apoi expuse porturi naționale pe județe, inclusiv “frumoasele marame oltenești (vezi foto port din Tismana, Oltenia, femeile cu marama), mai subțiri ca vâlul și în sfârșit lăncieria fină de pânză cu fir, îngreunate de broderia deasă, pe acel unic fir subțire, împănjenit de ajour-uri [ajururi = broderii] și șabace [broderii] în modele greu și numai de închipuit, necum de cusut”. S-a precizat că “Aceste minuni, cu tot ce este mai fin ca broderie de ac”, sunt opere ale membrilor unor societăți, precum: Munca, Albina, Furnica, Principele Mircea, Casele Naționale, Industria casnică românească, Româncă, Țesătoria națională din Râmnicu Vâlcea, Cultura și ajutorul femeii, Casa Artei, Țesătura și Țărăncă, etc. Iată că societatea românească interbelică avea organizată producția de artă populară. Urma. într-un colț al mării săli principale, Banatul, “cu coloritul viu și strigător, dar nespuns de armonios, în care roșul de toate nuanțele predomină vesel”.

Doamna Marilina Bocu s-a ocupat de dezvoltarea industrializării artei țesăturilor și cusăturilor bănățene, “în special după războiu, ajutând prin aceasta văduvele și orfanele de războiu din acea provincie”. Aici “Roșul aprins se desfăta în toate gamele, lângă albastrul potolit și portocaliul care pălea până la galbenul lămâie” și țesăturile erau “vopsite vegetale din flori și rădăcini de care d-na Bocu se ocupă personal, o adevărată minune de colorit”. Toate “puteau rivaliza cu ultimile producțiuni străine în artă decorativă”. Urmau colecțiile celor trei muzee din Transilvania: al Astrei de la Sibiu, Muzeul din Deva și Muzeul din Cluj. Din cel de la Sibiu se distingea colecția Maria Cosma din Sibiu, “cu țesăturile în mătase și modele de o inedită valoare” (vezi foto o țesătură color din această colecție).

Muzeul din Deva a prezentat, printre altele, și o minunată colecție de țesături și cusături din ținuturile Hunedoarei și minunate porturi de pădurence, din jurul Hațegului. Muzeul din Cluj a fost prezent cu “câteva covoare vechi, foarte frumoase, precum și câteva vâlnice și cămăși interesante de prin satele din jurul Clujului”. Mai era în expoziție o “colecție de porturi de la Bran, Râșnov și foarte frumoasele porturi femeiești din Șchei, Brașov, cu vechi urcioare și talere din ținutul Făgărașului”, achiziționate de doamna Voicu Nițescu. Expoziția mai cuprindea fotografii cu biserici de lemn maramureșene și bihorene, porturi bucovinene, covoare basarabene, covoare din Râșinari “și o prețioasă colecție de covoare oltenești, cu care era împodobită toată întinderea sălii principale”, etc.

Astfel “Expoziția de la Cercul Militar a fost prima demonstrație în bloc a produselor industriilor noastre casnice din toate provinciile, de la războiu încoace, [...] fiind un frumos compliment pentru femeia româncă”. Ziarul “Universul” scria despre frumosul pe care femeile românce l-a promovat întotdeauna și care și l-a pus și mai înainte “tovarăș sufletului lor delicat” și că “domnițele și jupânițele de odinioară își întocmeau podoabele lor și ale căminului” cu astfel de minuni ale artei noastre populare. Frumos au scris despre expoziție și ziarele “Lupta” și “Curentul”.

Paralel cu expoziția de artă și cusături românești de la Cercul Militar, Liga Națională a Femeilor Române a organizat o expoziție de artă veche românească și arheologie în sălile Palatului Domnesc din Parcul Carol, deschisă, de asemenea, în prezența familiei regale și a guvernului, tot în după amiaza zilei de 10 Mai. S-a expus, printre altele, “tâmpla mănăstirii Arnota - minune de artă veche bisericească -, mănăstire care a fost ridicată de Domnul Constantin Brâncoveanu spre cinstirea vrednicului Voevod Matei Basarab, ale cărui oseminte se odihnesc acolo”. Se precizează că “Această tâmplă a fost încă expusă la Paris, cu prilejul expoziției de arte decorative din anul 1925, fiind obiectul unanimei admirații a străinilor”. S-au mai expus icoane vechi din secolele XVI—XVIII, evanghelia lui Șerban Cantacuzino, alte cărți și manuscrise vechi, podoabele găsite în mormântul lui Radu Negru, cu prilejul săpăturilor dela Biserica Domnească din Curtea de Argeș, o broderie de pânză a Zincii Golescu, din 1803, acuarele de Preziosi, Szatmari. 90 de covoare basarabene din colecția Roșianu, ilice (un fel de pieptare țărănești fără mâneci) bucovinene, etc.

În paralel cu aceste expoziții s-a deschis la Muzeul Arhivelor Statului o expoziție de stampe și hărți privind Transilvania și Banatul de-a lungul secolelor. S-a precizat că “Bogățiile și frumusețile Ardealului și Banatului, orașele lor cochete, cetățile și satele lor bine orânduite, portul de-o bogăție și varietate pitorească al atâtor neamuri care locuiesc aci, au atras și impresionat pe foarte mulți artiști, localnici și străini, determinându-i să ne eternizeze în operele lor”, opera care se păstrează în pinacoteci și mari colecții de stampe, fotografii, albume. Se păstrează minunate tablouri, gravuri, acuarele, schițe, planuri, hărți, unele semnate de artiști celebri, “care reprezintă peisagii, orașe, cetăți, monumente, personaje, costume, din cele mai variate colțuri ale acestor provincii. Unele din ele sunt adevărate capodopere de artă picturală, de gravură sau de cartografie, altele încercări naive, dar toate cu interes deosebit pentru cunoașterea stărilor de lucruri și a personalităților de seamă din anumite epoci”. A fost meritul colecționarului G. Olszewski, directorul Muzeului Toma Stelian, “de a fi expus la Muzeul Arhivelor Statului cu prilejul serbărilor aniversării de zece ani dela Unirea Transilvaniei cu Patria Mamă, un număr de 400 de asemenea comori” ce datează din secolele XVI—XIX.

Așadar, și prin aceste trei expoziții se poate vedea măreția reprezentării României Mari la cei zece ani de la Marea Unire.

6. Spectacolul muzical-etnografic al lui Tiberiu Brediceanu

Încă din 1905, la inaugurarea Muzeului Etnografic al Astrei de la Sibiu, Tiberiu Brediceanu a organizat pentru prima dată o strălucită șezătoare, un poem etnografic, mai ales cu elemente bănățene. Același minunat spectacol este prezentat și în 1907 la Budapesta, la serbarea organizată de societatea studențească “Petru Maior”, apoi în 1909, la Reuniunea femeilor române din Arad, în 1911 la Viena, în cadrul Societății studențești “România Jună”, tot în 1911 la Brașov, în 1920 la “evenimentul cultural cel mai de seamă din Dacia superioară: inaugurarea Universității din Cluj, în 1924 la București, “cu ocazia descălecării pe aceste meleaguri a celei mai vechi societăți culturale românești de peste munți: Asociația Transilvană «Astra»”. Acest spectacol feeric “nu putea lipsi cu ocazia împlinirii primului deceniu de la întregirea noastră națională”.

A fost idea lui Iuliu Maniu, care i-a “cerut autorului să pregătească ceva frumos cu această memorabilă ocaziune”. Brediceanu s-a gândit să-și întregească poemul său etnografic muzical cu elemente din Bucovina și din Basarabia, “pentru a putea reprezenta astfel, într-o măiastră sinteză, toată bogăția, frumusețea și varietatea incomparabilă ce o prezintă țara noastră în port, joc și cântare”. Poemul său, considerat magnific, a fost punctul culminant al zilei de 10 mai, la Arenele Romane. Brediceanu a ales “cele mai frumoase și caracteristice costume naționale din întreaga țară” și “dansurile cele mai tipice, sub raport coreografic, precum și melodiile populare cele mai atrăgătoare, ca joc și cântare”. Personal a angajat țărani pentru rolurile poemului și o mulțime ca figuranți. A avut foarte mult de lucru cu selecția, numai din Banat, “ar fi putut înfățișa zeci de costume, sute de jocuri și mii de melodii, toate diferite și interesante”. Este citat Goethe, care ar fi spus că “din felul cum știe să se restrângă cineva, se cunoaște dacă e maestru” și că Brediceanu este un maestru adevărat.

În privința costumelor populare a adus 15 grupuri de dansatori din: Mehedinți, Călinești și Din punct de vedere al coreografiei, atunci “un capitol absolut nestudiat din etnografia noastră națională”, “d-l Brediceanu are o îndemânare și experiență unică, dobândită prin călătorii de studii, făcute sistematic, ani de-a rândul, în toate ținuturile locuite de români”, s-a gândit că dansurile noastre românești, numai țăranul român însuși le poate executa cu naturalețe și măiestrie, iar “Dacă ar fi încercat să execute poemul acesta cu concursul unui corp de balet, i-ar fi trebuit 165 de artiști și artiste de balet, ceea ce nu posedă, deocamdată, nici cea mai mare scenă de balet din lume”. Astfel că “Inteligența și bunul simț natural al țăranului nostru, l-au ajutat în chipul cel mai fericit la executarea poemului său grandios”.

În privința muzicii, care are o “importanță covârșitoare” într-un poem muzical-etnografic, Brediceanu s-a ocupat zeci de ani “cu colecționarea și fixarea melodiilor noastre populare, având și în această privință o îndemânare rară”. A întrebuințat chiar instrumentele muzicale țărănești, caracteristice regiunilor etnografice: trompeta în Bucovina, clarinetul și tamburina în Macedonia, ș. a. A armonizat melodiile populare, “eliminând ceea ce e prea rustic-vulgar și scoțând în relief partea poetică a cântecelor noastre populare și a nobilului nostru suflet țărănesc”.

Jocurile executate în poem încep cu o “uvertură de Tiberiu Brediceanu, pe motive vechi ardelenesti” și “se termină așa de simbolic cu o măreață chemare prin tulnic a țării întregi la unire: prin port, joc și cântare”. Primul punct “a fost Hora executată de echipa Ligii Culturale, București, secția doamnelor, compoziție originală a autorului”, apoi: Maramureșul cu “Tropotită”. Bihorul cu “Mărunțelul”, Munții Apuseni cu “Țarina”, Oltenia cu “Bordeiul”, Oașul cu “Jocul de bătut în palmi”, Săliștea Sibiului cu “Învârtita”, Bucovina cu o veche horă și cu “Arcanul”, Muntenia cu “Brăul” și “Mânioasa”, Hațegul cu “Hațegana”, Banatul cu “Pe loc”, Moldova cu “Țimburelul” și o “Moldovenească”, coloniștii macedoneni din Durostor cu “Bitolianca”, Basarabia cu “Basarabeasca” și în final neîntrecuții călușeri de pe Târnava, care au jucat “Bătuta”, “Călușerul” și “Ardeleana”.

Despre acești dansatori s-a spus că “A fost atâtă avânt și însuflețire spontană în improvizația liberă a acestor țărani târnăveni, făcută pe «Ardeleana», încât spectatorii, văzând însuflețirea și vioia cu care dansau, s-au simțit înviorați în toate fibrele ființei lor de doruri frenetice de viață. Dacă n-ar fi jucat sub cerul liber, ci undeva, într-o încăpăre cu tavanul scund, ca în atâtea din hanurile noastre sătești, ei ar fi putut chiui, ca la ei acasă: «Ridică-te grindă în sus,/Să nu zici că nu ți-am spus...»”. Se arată că “Poemul s-a încheiat cu o apoteoză: o imensă coroană sprijinită pe brațe puternice, din toate ținuturile României, apărea într-un cadru feeric, de 260 de persoane, înfățișând fiecare câte un colț din țara aceasta încântătoare înaintea ochilor uimiți de atâtea frumusețe”. Poemul înfățișa, așadar, “unitatea miraculoasă a neamului nostru, în port, joc și cântare, unitate care nu-și găsește seamănul decât în unitatea nu mai puțin uimitoare a limbei noastre românești”. Aceasta este o observație de-a dreptul sublimă a generației de la 1929. S-a reliefat “bogăția, frumusețea și nobilul gust al țăranului român” și, din păcate, “pe zi ce trece dispar în oceanul indiferentismului și nepriceperii obștești atâtea colțuri vrăjite de frumuseți de altădată”. Organizatorii au adus laude pe merit compozitorului Tiberiu Brediceanu, dar și bunului suflet de român, artistul Ștefan Mărcuș [n. 8 ianuarie 1886, Hodișa, județul Satu Mare – d. 18 mai 1953, Cluj],

unul din prietenii cei mai devotați ai autorului, care, cu un spirit de jertfă rar în zilele de astăzi, a luat asupra sa sarcina înscenării și regia generală a poemului”. I-au adus laude și “orchestrei Operei Române, care cu precizie și elan a susținut partea orchestrală a poemului “România în port, joc și cântare” din zilele de 10, 11 și 12 mai la București.

7. Încoronarea tuturor serbărilor Unirii: ceremoniile de la Alba Iulia, din 20 mai 1929

Desigur că încoronarea tuturor serbărilor dedicate celor zece ani de la Marea Unire urmau să fie ceremoniile de la Alba Iulia. Dar înainte cu o zi s-a ținut și o ședință a Academiei Române, dedicată acestui eveniment al împlinirii primului deceniu de la întregirea noastră națională, ședință la care a participat și familia regală, membrii guvernului, corpul diplomatic, oaspeți străini. A deschis ședința savantul Emil Racoviță, președintele Academiei. Cuvinte frumoase au rostit și I. Al. Brătescu-Voinești, arătând că unirea culturală făcut simbolic de Academie în 1861 a precedat unirea politică. Academia Română, la înființare, s-a format din “trei membri din România de peste Milcov, trei din România de dincoace de Milcov, trei din Transilvania, doi din Banat, doi din Maramureș, doi din Bucovina, trei din Basarabia și doi din Macedonia” și că unirea politică s-a făcut “în ziua în care însăși civilizația omenirii s-a găsit în primejdie de pieire; neamul nostru se poate mândri că dreptul lui la întregire i-a fost recunoscut pe baza concursului ce cu atâtea jertfe a dat pentru salvarea civilizației omenim, ajutând triumful dreptului asupra forței”.

A vorbit apoi, în numele Basarabiei, profesorul Ștefan Ciobanu despre smulgerea acestei provincii românești, la 1812, de către imperialismul moscovit, despre “continuitatea spiritului românesc în această provincie”, despre emancipare națională și despre (re)unire. Despre procesul istoric similar desfășurat în Bucovina a vorbit apoi profesorul Iancu Nistor, iar în numele Ardealului a luat cuvântul profesorul Sextil Pușcariu, spunând printre altele o trăsătură, simpatice redată, despre românul din Ardeal: “Chibzuit, mai greoi și mai puțin adaptabil, strâns în lanțurile tradiționalismului, ardeleanul apucă greu pe un drum nou, iar dacă a pornit pe el, îl urmează cu perseverență de fier”. Ședința s-a încheiat prin cuvântul profesorului Dimitrie Gusti, care a prezentat primul volum din monumentală lucrare științifică pe care a patronat-o, tipărită de comitetul serbărilor Unirii, cu titlul “Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul, 1918-1928”.

Cum s-au desfășurat ceremoniile la Alba Iulia? Mii de săteni din toate județele țării au venit în oraș încă de dimineață, “în sunetul fanfarelor și muzicilor. Sătenii și sâtencele erau îmbrăcați în costume naționale. În fruntea coloanelor erau steaguri și inscripții cu numele localităților de unde veneau”. Coloana s-a înșirat de la gară, prin centrul orașului, până la cetate. Lor li s-au adăugat școlile primare și secundare din Alba Iulia și împrejurimi. Ordinea a fost ținută de detașamente de infanterie și de jandarmi. Dimineața, la ora 6, au sosit trenurile cu parlamentari, demnitari ai statului, misiunile străine, iar la ora 8.40 a sosit trenul ministerial.

Erau astfel prezenți pe peronul gării prim ministrul Iuliu Maniu cu miniștrii din guvernul său, oameni politici și de cultură, precum Nicolae Iorga, I. Nistor, Al. I. Lapedatu, Ion Inculeț, generalii Nicolae Petala, Dănilă Pap, Ștefan Panaitescu, Traian Moșoiu, Constantin Prezan, toți în uniforme, apoi Emil Racoviță, președintele Academiei Române, Ștefan Cicio Pop, președintele Camerei, ș.a. La ora 9 a sosit trenul regal, cu micul rege, în vârstă de 7 ani, Mihai I, regina Maria, înalții regenți și ceilalți din suită, primiți cu onoruri. Familia regală în automobil, escortat de un escadron din Regimentul I Cavaleri, iar ceilalți pe jos, până în cetate, la “Biserica Neamului”, unde s-a oficiat Tedeumul la ora 9 la toate bisericile din oraș (inclusiv la cele catolică, greco-catolică, reformată și la templul israelit).

La biserica reformată, unde a participat subsecretarul de stat D.R. Ioanițescu, din partea guvernului, “n-au asistat decât 2 persoane. Ungurii s-au abținut ostentativ”. La biserica romano-catolică a fost prezent ministrul Sever Bocu și a slujit episcopul Majlath.

La biserica greco-catolică au oficiat episcopii Traian Frențiu, Iuliu Hossu, Niculescu-Lugoj și toți canonicii, în prezența nunțului papal. La templul israelit a fost prezent ministrul Voicu Nițescu. La Biserica Încoronării (ortodoxă) au oficiat mitropoliții Bălan, Nectarie și Gurie, episcopii Comșa, Teculescu, Stroe, Gherontie, Cosma, Ivan și “un mare sobor de preoți”. Aici au asistat familia regală, misiunile străine, corpul diplomatic, toți ofițerii superiori din garnizoana Alba Iulia, membrii guvernului, parlamentarii și un numeros public. S-a citit o “Rugăciune de Ziua Unirii”, alcătuită de patriarhul Miron Cristea, în care se spune și de faptul că propășirea și binele obștesc să se facă de toți cetățenii României, de “fruntașii și cârmuitorii ei [...] prin muncă și cinste desăvârșită”. Patriarhul face apoi un lung excurs istoric al românilor, al bisericii ortodoxe din Ardeal, amintind și de Mihai Viteazul, care biruind la Șelimbăr, a intrat în Alba-Iulia, unde a înființat mănăstirea Sf. Treimi și a zidit “o biserică ortodoxă, drept catedrală a Mitropoliei Ardealului”, pe “locul altarului ei stă azi această biserică a încoronării”. A vorbit despre unitatea prin limba a românilor, mai ales prin circulația cărților bisericești, despre prigonirile

suferite de românii “schismatici” (ortodocși), despre distrugerea episcopioilor și mitropoliei ortodoxe după Mihai Viteazul, distrugerea mănăstirilor ortodoxe sub austrieci, despre ajutorul domnilor de peste munți dat românilor și bisericilor românești din Ardeal. Aduce și un elogiu făuritorilor Marii Uniri.

S-au dezvelit apoi două plăci comemorative, așezate de ASTRA, în Sala Unirii, unde s-a ținut și o sedință festivă, prezentă fiind inclusiv familia regală. O foarte lungă cuvântarea ținut înaltul regent Gheorghe Buzdugan, despre epopeea poporului român de-a lungul mileniilor, de la înfruntarea dintre Decebal și Traian până la Marea Unire, despre jertfele românilor din această perioadă a existenței lor în cetatea Carpaților, “leagănul Națiunii Române”, despre marile libertăți și drepturi pe care le au minoritățile în România într-un “spirit de sincer liberalism”, despre necesitatea de a se “înălătura cu orice preț rășboaiete, cari au folosința criminală a progreselor științei [și] ar [putea] pustii toate statele”, despre crearea unui învățământ superior capabil să “formeze elita intelectuală, care să aducă țării elemente de conducere pătrunse de nevoile și aspirațiunile ei legitime, cum și o pleiadă de cărturari distinși, din sânul căreia să răsără acele minți alese, care prin creațiuni spirituale proprii — expresiune a geniului și caracterului național — să încoroneze cu strălucire opera măreață a unității naționale și să așeze România pe veci reîntregită la un loc de cinste în domeniul culturii și civilizației universale”. A luat apoi cuvântul Iuliu Maniu, care a spus, printre altele, că “Două revoluții țărănești, înecate în sânge, nu au putut stinge scânteia luminătoare ieșită din sufletul lui Inocențiu Micu Klein. Oftările înăbușite pornite din trupurile chinuite pe roată ale lui Horia, Cloșca și Crișan, ce pătrundeau de aici peste toate satele bietului Ardeal, nu au fost în stare să frângă și să amuțescă voința țăranilor români, pe care fiii lor, Bărnuțiu și Iancu, i-au ridicat din nou la o nouă și supremă încercare glorioasă, dar plină de suferințe. Umilințele fără sfârșit și persecuțiile fără suflet la care au fost supuse națiunea și biserica românească, nu au putut împiedica pe Mitropoliții Șaguna și Șuluțiu, să se așeze în fruntea obiditului popor românesc, în crâncena lui luptă pentru a-și asigura limba și legea. Temnițele pline de eroii condeiului și ai gândirii, și spânzurătoarele, nu au putut înspăimânta și împiedica pe preoții, dascălii și cărturarii români să urce mai departe Golgota care ducea la renașterea națională”. A mai adăugat Următoarele, cu același minunat spirit patriotic, de făuritor al Marii Uniri: “Conștiința națională, una și singură, a acestui popor, n-a cunoscut decât o singură cale: aceea care ducea aici, în această cetate, și de aici la ținta atâtor străduințe: la unitatea națională. Conștiința națională a provinciilor, atâta vreme despărțite, întărită de principiile marelui Wilson, a prefăcut pornirile unei turburări sociale într-o revoluție națională și s-a unit cu Armata Română, pentru a pune hotare comune țării noastre, ocrotitoare a ființei noastre naționale, nebiruit păzitoare a patrimoniului național. Cei ce s-au adunat aci, înainte cu zece ani, pot privi cu mulțumire la jertfele ce s-au adus, alături de cei ce au străbătut ca soldați câmpiile pline de sângele tovarășilor lor și alături de voluntarii Ardealului, Bănătului și Bucovinei, care mai bucuroși au luat nesfârșitele drumuri ale Rusiei și ale Italiei, și apoi s-au aruncat din nou în valurile luptelor, decât să primească robia care îi așteaptă acasă. Ei pot acuma binecuvânta inspirația care i-a îndemnat: hotărârile lor trup s-au făcut. Unitatea Națională este înfăptuită. Reforma agrară este realizată. Votul obștesc este un drept statornicit și dreptatea socială își face cale cu pași repezi și fără a i se putea împotrivi ceva. Stăpâni pe țara noastră, suntem liberi a ne folosi cu vrednicie de bogățiile ei și hărnicia poporului românesc va putea să înfăptuiască în România Mare «fericirea Daciei», preamărită de toți și invidiată de atâția”. De reținut este și ideea că “națiunea nu se compune numai din cei prezenți, ci o compun și generațiile trecute și cele viitoare, între care cea de față nu este decât puntea care le leagă”, iar devotându-ne binelui obștesc, din el “poate răsări binele nostru și binele celor ce urmează”. Aduce mulțumiri reprezentanților națiunilor prezenți la sărbătoarea de la Alba Iulia, “care nu este numai o mărire a trecutului ci și un prilej de manifestare a recunoștinței față de aliații care au ajutat poporul românesc să-și ajungă scopurile sale naționale”.

După sedința festivă din Sala Unirii, înaltele oficialități au ocupat tribunele înălțate la câteva sute de metri depărtare, în fața Catedralei Unirii. Cuvântările din Catedrală și din Sala Unirii au fost auzire prin megafoane de poporul adunat pe Câmpul lui Horia. Defilarea a început cu veteranii de la 1877-1878, apoi invalizii marelui război pentru întregirea neamului, reprezentanții societății “Carpații”, memorandiștii, “adecă românii ardeleni întemnițați pe vremuri la Seghedin și la Vaț, pentru drepturile imprescriptibile ale neamului lor, în faimosul Proces al Memorandului (1894)”. Au urmat studenții de la București, Iași, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Timișoara, cercetașii din toate colțurile țării, arcașii din Bucovina, plăieșii din Moldova. Frumos a fost portul româncelor din Săliștea Sibiului (vezi alăturat foto color) și din împrejurimi, mai cu seamă șoimii din Poiana Sibiului. “Au impresionat puternic fanfarele din Banat, organizațiile sportive de acolo, care ne aminteau de socoliștii cehoslovaci”. Românii din America au defilat cu cele 164 de steaguri ale lor. Au urmat: grupul de femei din Brașov și “junii tot de acolo cu cămășile lor cusute în ținte și fir de aur”; delegația gărzilor naționale din 1918; liceul de fete din Orăștie

și grupuri de țărani din acele părți; un grup de sași și de secui, circa 180 de persoane; delegația românilor rămași în Cehoslovacia, în frunte cu protopopul Ștefan Pop și preotul Vasile Pop, în număr de 60, din comunele Apșa de Jos, Apșa de Mijloc, Apșa de Sus, Slatina și alte comune; grupul de maramureșeni din țară; “grănicerii” de la Năsăud; “voinicii de pe Târnave și cei de la Turda, după care au urmat voluntarii”. Emoționant a fost apoi “cortegiul istoric”, organizat de Ion Șahighian și Vasile Velisaratu, regizorul și pictorul Teatrului Național din București. “În fruntea acestui cortegiu veneau trei călăreți daci, cu zeghile pe umeri, cu trâmbițele în formă de balaur, precedând pe purtătorii steagului dac, urmat de garda formată din șase ostași călări. În urma lor, pe un cal alb, dus de căpăstru de doi oșteni, venea regele Decebal, înconjurat de generali, de marele preot, de sftetnici și de pileați. N-a lipsit nici oastea dacă, pedestri și călăreți, minerii, meșteșugarii și plugarii. În sunetul surlor și al marșurilor victorioase vine cortegiul roman: 12 trompeți călări, cu lictorii, precedând pe împăratul Traian, care mergea și el pe jos, ca orice legionar, urmat de frumosul său cal alb, dus de doi oșteni în fruntea generalilor. Descălecătorul Munteniei, Radu Negru, apare în fruntea boerilor călări, urmat de carele încărcate, cu bogățiile lui, de turmele de oi cu ciobani, reprezentând în chip sugestiv tabloul coborârei din Munții Transilvaniei în câmpiile mănoase ale Munteniei. Bogdan Vodă, întemeietorul Moldovei îl secondează cu cortegiul sau de buciumași călări în zare, având steagul cu capul de zimbru, cu stema între coarne, înconjurat de oșteni călări și numeroși boieri, înarmați cu ghioage ținute, vânători arcași și pedestrime nesfârșită”. Au urmat Mircea cel Bătrân, cu “buciumași călări, încărcăți cu zale grele, urmați de purtătorii steagului cu garda lui, de boieri călări cu spede drepte”; Ștefan cel Mare, tot cu buciumași, “urmat de părintele Paisie în zale, cu crucea în mână”, clerici în odăjdii, în frunte cu mitropolitul Moldovei, cu căpitani de oaste, cu călărimea, “arcași, sulitași și purtători de flinte grele”; Mihai Viteazul, venind “În marș vijelios de rășboiu, în dangăt de clopot și bubuit de tun”, fiind întâmpinat de episcopul catolic Napragyi, “ungur de fel din Alba-Iulia, care împreună cu clerul și fruntașii poporului său, din Alba-Iulia, ies într-o întâmpinarea marelui voevod, închinându-i cetatea”, în suita lui Mihai fiind și oastea sa, “în frunte cu muzicanți cu tobe, flaute, fluere și trompete”, “voievodul” apare călare pe un cal alb, cu “luptătorii steagurilor luate în lupta de la Șelimbăr”, cu pușcași, tunari și căpitani”. Nu lipsesc din “cortegiul istoric” nici “mucenicii Horia, Cloșca și Crișan călări, urmați de popa Constantin, cu crucea roșie, a revoluției, drept steag, și urmat de norod mult cu lănci, coase și secure”. Apoi, “În accentele marșului «Vine Iancu sus la munte» apare Avram Iancu călare, înconjurat de marile personalități ale timpului: tribunii Axente Severu, popa S. Balint, N. Solomon, ș. a. Nu lipsește nici ideologul cu glas inspirat de arhanghel al revoluției dela 1848, prof. Simeon Bărnuțiu. Toți aceștia sunt urmați de bătrâni, bărbați și tineri din munți și din câmpii”. Unirea Principatelor, de la 1859 “a fost simbolizată prin hora fetelor și nevestelor muntence și moldovence, în mijlocul cărora boierii împreună steagurile în semn de contopire desăvârșită”. Războiul Independenței fost înfățișat “de veteranii cari au purtat pe o pernă coroana de oțel a întemeietorului Rege Carol”. Un martor ocular spunea că “întreaga defilare părea un vis. Te frecai la ochi și nu-ți venea să crezi dacă ceea ce vezi și asculți e adevărat, sau numai o plăzmuire frumoasă”. Prezentul de atunci al țării l-a înfățișat, “cu toată demnitatea și vigoarea, Armata”, care a defilat cu următoarele unități: Drapelele regimentelor din Corpurile 6 și 7 Armată; orchestrele Regimentelor 5 vânători, I grăniceri, 82, 84 și 91 Infanterie; Comandantul Diviziei 20, generalul Trăilescu; Statul Major al Diviziei 20; Comandantul Brigăzii 20, generalul Stănescu; adjutantul Brigăzii 20; Regimentul 5 Vânători; Regimentele 91, 82, 84 Infanterie; Comandantul Brigăzii 20 Artilerie, generalul Costescu; adjutantul Brigăzii 20 Artilerie; Regimentul 39 Artilerie; Regimentul 40 Obuziere; un regiment de cavalerie; un divizion al Regimentului 1 Roșiori; un divizion al Regimentului 12 Roșiori; un divizion din Regimentul 13 Călărași; un divizion Auto-tunuri; un divizion Moto-mitraliere; un divizion Artilerie Antiaeriană, un batalion Care de luptă; una secție Radio Telegrafie. S-a remarcat măreția spectacolului, “în care o unitate întrecea pe cealaltă, sintetizând în chipul cel mai fericit vigoarea cu eleganța și demnitatea”.

În acest superb ton al eleganței și demnității naționale s-au încheiat serbările Marii Uniri din mai 1929.

8. Reacția minorităților și a presei la sărbătorirea celor zece ani de la Marea Unire

Deosebit de interesantă este, atât reacția minorităților, cât și a presei la sărbătorirea atât de fastuoasă, de elegantă și de demnă a celor zece ani de la Marea Unire, în mai 1929. Savantul Nicolae Iorga (vezi foto 1), marele împăciuitoare în relația româno-maghiară, propusese comitetului de organizare să fie chemate și minoritățile la sărbătorire, “chiar cu riscul să fim refuzați”. Am văzut apoi boicotul în bloc al maghiarilor reformati de a participa la slujba de la Biserica reformată din Alba Iulia în ziua ceremoniilor, unde doar doi reformati erau prezenți. Apoi, am văzut din cronică evenimentelor că la defilarea de la Alba Iulia au participat și sași și de secui. Din păcate nu este redată o poză cu acest

moment. Poate în vreuna din publicațiile vremii să fie immortalizată o asemenea imagine. Dar să vedem mai întâi reacția unei minorități care a răspuns cu entuziasm la acest eveniment. Este vorba de evreii români, care și-au dat și ei obolul la luptele de la Mărășești și pe alte fronturi românești, inclusiv pentru eliberarea Transilvaniei. Cert este că evreii de cultură maghiară din Ardeal, desigur că unii reprezentanți ai lor, s-au comportat cu ostilitate contra serbărilor Marii Uniri, în presa lor de la Cluj. Evreii români, însă, și-au "dovedit sentimentele lor de loialitate și înalt patriotism, participând - prin toate organizațiile lor -, atât la serbările din 10 Mai de la București, cât și la Alba Iulia, în 20 Mai. De asemenea, în restul țării, în toate orașele principale, și cu deosebire la Cernăuți, serbările Unirii au fost prilej de puternică afirmare a identificării evreilor cu interesele românești". Așadar, evreii români au fost solidari cu românii la aceste manifestări. Ziarul "Unser Wort" (care a apărut la București, sub redacția lui B. Reicher, în perioada 1925-1940), scria: "Pentru poporul român, Alba Iulia este simbolul întregirii pământului românesc, desrobirii și reunirii fraților, după secole de prigoniri și suferințe. Alba Iulia este icoana sfintei dreptăți săvârșite de istorie. Și pentru noi, evreii, cari am adus atâtea jertfe pe altarul Patriei, această sărbătoare are un înțeles deosebit: duhul Albei-Iulii a coborât asupra țării întregite, dovedind că sub cerul senin al României libere este loc și pentru noi și pentru revendicările noastre. Mai mult decât orice popor, noi, evreii, cari am suferit atâtea prigoniri și amărăciuni sub diferite stăpâniri, știm să apreciem bucuria libertății și nu noi vom fi dintre aceia cari să introducă o notă discordantă în fericirea generală". Se mai spune că "tăgăduim dreptul altor minorități, cari se dezic de a participa la serbările Unirii, să vorbească în numele evreilor, cari în aceste momente solemne înțeleg să sape o prăpastie între popoare" și că "în ziua Unirii și mântuirii României întregite, vom manifesta loialitatea și solidaritatea noastră Patriei Române și întregului popor român; vom declara voința noastră de a colabora la propășirea acestei țări, ai cărei cetățeni suntem". Tot astfel, "Curierul Israelit", al Uniunii Evreilor Români titra: "Ne bucurăm și noi de bucuria țării", articol semnat de Horia Carp (n.1869, Hârlău - d. 1943, Israel). Autorul scrie: "Ziua aceasta în care românimea de pretutindeni trăiește adevărat înfăptuirea întregă a visului, cum nici în basme mai frumos nu s-a pomenit, ziua aceasta a bucuriilor fără hotare, o dorim poporului să-i fie și în viitor aceeași aducătoare de bucurii. Zi plină de toată lumina ce umple de cald sufletul mulțimii, când e sguduit de amintiri grele, dar mari, și de nădejdi ce pun pentru totdeauna capăt suferinții. Să-i fie bucuria întregă, a ei întregă, dar să o lase împărtășită și de cei ce prin pătimirea lor aci, au și ei dreptul la partea lor de mândrie din bucuria țării". Mai arată că "ne leagă de țară și suferinți cari au fost numai ale noastre, și nădejdi cari sunt și ale țării. Trăim, de aceea, cu inima toată și cu sufletul întreg bucuria cu care țara serbează cei 10 ani de la întregirea ei". În același ton scrie, în continuare: "Și, totuși, e și pentru noi o zi de mare sărbătoare. O serbăm ca [toți] cetățenii țării cari se bucură că Patria s-a mărit, că ea și-a înfăptuit marile idealuri, că a ajuns țară mare și va fi într-o zi țară bogată, prin munca noastră, a tuturor". Apreciază că "noi totdeauna am năzuit spre culmile morale pe cari dreptatea istorică a știut să ridice țări și popoare". La Templul Coral, șef rabinul dr. Iacob Itzak Niemirower (1872-1939) a spus printre altele: "Instinctul politic al poporului român, care este un produs al forței unui trecut milenar, s-a unit cu înțelepciunea conducătorilor și patrioților, astfel că România Mare a devenit o realitate istorică". La Marele Templu, dr. Wilhelm Filderman (n.1882, București - d. 1963, Paris), președintele Uniunii Comunităților Evreiești din România a spus, printre altele: "Sărbătorim împlinirea a zece ani de când poporul Român și-a recucerit libertatea și unitatea. Risipit sub stăpâniri străine, cu trupul țării sfâșiat și cu libertatea încătușată, poporul român, blând dar brav, și-a cântat tristețea și nădejdea, dar și-a oțelit voința ca să sufere, să lupte, să învingă. Alături și împreună cu el, evreii din vechiul Regat au suferit, au luptat și au învins. Amintirea acestei neuitate frății, în restrîște și bucurie, o sărbătorim acum. Afirmăm cu mulțumire și mândrie partea care ne-a fost hărăzită din suferințele poporului român și partea de jertfă pentru victoria României...La Mărășești, Mărăști și Oituz - ca și la Grivița și Plevna - dorm îmbrățișați în același pământ, răscolit de bombe și obuze, români și evrei, copii ai aceleiași țări, slujitori ai aceloraș doruri de mai bine, jertfe sfinte ale aceloraș năzuințe". Dr. Ettinger, din partea Uniunii Evreilor Români, cu prilejul ceremoniilor de la Alba Iulia a vorbit despre faptul că "Evreii din Vechiul Regat, născuți și crescuți pe pământul țării, ne-am apropiat din frageda noastră copilărie cunoștințele limbii și istoriei Românilor. [...] Limba românească este limba gândirii și vorbirii noastre, și ea nu este pentru noi mai puțin dulce și mai puțin armonioasă decât pentru românii de origină".

Reacția maghiarilor de a boicota serbările a fost susținută și îndrumată de la Budapesta prin ziarele "Magyarság" (Maghiarimea), "Pester Lloyd" și "Budapesti Hírlap" (Știrea din Budapesta), ziare guvernamentale. Acestea "au susținut campania ziarelor minoritare maghiare pentru abținerea de la orice participare la Serbările Unirii". "Nemzeti Újság" (Ziarul Național) "publică un lung articol, semnat de dr. Olay Ferenc, în care, după ce reamintește împrejurările cari au dat naștere «ciuntirii Ungariei», protesta împotriva statelor succesoare, cari în curs de 10 ani au prăpădit valori morale și împotriva

felului cum s-au aplicat principiile wilsoniene”. Interesant este comentariul lui Cezar Petrescu din “Curentul” despre atitudinea ostilă maghiară față de aceste sărbători: “Crucea Trianonului purtată îndoliat de ungurii revizionişti în semn de protestare, cât au decurs aceste festivităţi, a apărut, mai mult ca nealtdată, o simplă jucărie inofensivă şi alta nimic”. Pamfil Şeicaru a afirmat în acelaşi număr al ziarului “Curentul” că: “În momentele când neresemnata Budapesta agită idea revizuirii Tratatului de Trianon, când privirile furioase ale Ungariei pândesc hotarele noastre, din cari ar putea sfâşia la prima frângere a unităţii româneşti, naţia s-a afirmat cu o irezistibilă vigoare, cu o voinică voioşie, una şi nedespărţită, aceeaşi în grai şi strigăt de bucurie!” S-a declarat, la începutul sărbătoririi Marii Uniri că “populaţia minoritară” are o perfectă libertate de conştiinţă în raport cu această sărbătoare. Guvernul, pe această temă, “nu înţelege să intre în tratative”. Ministrul Alexandru Vaida-Voevod (vezi foto 2) a declarat că guvernul nu a făcut nicio invitaţie specială unor grupuri, nici Partidul Maghiar nu a fost invitat, “căci e de sine înţeles că partidele nici nu pot să fie invitate la evenimente de felul acestora. La serbări a fost invitată populaţia întreagă a ţării. În ce priveşte portul populaţiei, am accentuat că poate să compare fiecare naţiune în portul ei naţional caracteristic, fără nicio restricţiune în ce priveşte scoaterea în relief a caracterului naţional respectiv. Să vie deci ungurii, germanii, bulgarii, ruşii, turcii şi ceilalţi, în portul lor propriu; noi îi vedem bucuroşi, căci serbătorea asta vrea să fie serbătorea tuturor fiilor ţării”. Concomitent cu această declaraţie, “ziarul «Brassai Lapok» [Pagini braşovene] de la Braşov a dus o violentă campanie împotriva prefectilor din judeţele secuieşti, gratificaţi cu acuzaţia de a fi întrebuinţat aparatul administrativ ca mijloc de presiune asupra populaţiei minoritare în vederea serbărilor de la Alba-Iulia”. Preşedintele Adunării Deputaţilor, Ştefan C. Pop, a declarat însă presei la Bucureşti, “în mod categoric şi lapidar, că prefectii cari ar face aşa ceva, n-ar sta nici două zeci şi patru de ore la postul lor”. Aşa a încetat campania, “dovedindu-se astfel totala ei lipsă de temeinicie”. Un fapt a dat tonul de la Budapesta: deputatul Béla Kenéz, în şedinţa Camerei ungare din 7 mai, “a protestat împotriva ideii că ungurii ar putea să meargă, fie şi în portul lor naţional, la Alba-Iulia. De la această dată, ziarele maghiare din ţară au avut un diapazon crescut. S-au scris aproape zilnic ieremiade, deplângându-se «tragedia sorţii ungureşti». Pentru a nu se face vinovate de-o făţişă atitudine ostilă Statului şi pentru a-şi justifica pasivitatea activă în faţa Albei-Iuliei, au adoptat ca leit motiv de ocazie «neîmplinirea hotărârilor de la 1 Decembrie 1918». În felul acesta s-a dat şi aparenţa unei loialităţi virtuale, dar s-a făcut implicit dovada absolutei toleranţe înţelegătoare a guvernului cu ocazia serbărilor”. Foarte interesantă este observaţia despre “aparenţa unei loialităţi virtuale”. În preajma serbărilor s-a declarat refuzul oficial al partidului maghiar de a participa la sărbătoare. În paralel, “guvernul din Budapesta se pregătea, aproape concomitent cu serbările noastre, să organizeze mari solemnităţi iredente, inaugurând cu un gest de făţişă demonstraţie «Monumentul soldatului necunoscut». Au fost reprezentate la acele solemnităţi, în figuraţii alegorice, şi ținuturile deslipite din trupul pseudo-ungariei milenare”. Corectă este aici sintagma: “pseudo-ungariei milenare”. A vorbit însuşi regentul Horthy “despre «imutabilitatea» unei configuraţii geografice”, iar prim ministrul Bethlen “despre revizuirea tratatelor de pace”. Desigur că “Ecolul acestei resuscitări a Budapestei s-a resimţit din vreme în tonul ziarelor ungureşti din Ardeal”.

Totuşi, la ceremoniile de la Alba Iulia au participat numeroşi ziarişti maghiari, care au făcut relatări despre eveniment. Au redat şi “mici amănunte de tehnică a organizării serbărilor”, pentru a le caricaturiza. “Correspondentul ziarului «Ellenzék» [Opoziţia] găseşte că scaunele şi tribunele nu trebuiau vopsite cu roşu, că s-au înregistrat cazuri când participanţii, chiar din tribunele de frunte, şi-au înroşit degetele, fiind nevoiţi să se servească de hârtia de ziare pentru ca să-şi cruţe pantalonii”. Ziarul “Aradi Közlöny” [Buletinul arădean] “înregistrează, cu o satisfacţie de rigoare, că la plecarea trenurilor a fost zăpăceală, ori că la masa populară s-a îmbulzit lumea”. Alte ziare maghiare “remarcă insuficienţa megafoanelor ce trebuiau să transmită imensei mulţimi liturghia din catedrală, cuvântările, etc”. Dar, s-a putut constata că în general “toţi reporterii maghiari au rămas cu adevărat uluiţi de grandoearea serbărilor”. Ziarul “Ellenzék”, din 23 mai 1929, a constatat, după varietatea serbărilor de la Alba Iulia, ce anume “ese în relief cu linii tari, [şi anume] că: 1. Poporului român îi plac foarte mult serbările şi ştie să sărbătorească, 2. În sens de disciplină, poporul ardelean este poate unic în lumea întreagă şi că 3. E mult mai uşor să aduni sutele de mii de oameni, decât să le împrăştii şi să le trimiţi acasă. După părerea unor experţi au participat la serbările jubiliare vreo patru sute de mii de oameni. Fiecare delegaţie, fiecare persoană particulară şi-a avut desemnat locul dinainte, defilarea s-a făcut în ordine, armonic, iar poporul, cu o minunată răbdare, a tot aşteptat ore întregi până să vadă ceva, pentru ca să strige entusiasm, cu o bucurie sinceră: «Trăiască Regele! Trăiască Maniu!»”. Ziarele maghiare, precum cele româneşti, au scris cu căldură despre “figura, ținuta şi gesturile” copilului rege Mihai, în vârstă de şapte ani, şi “cu profunde sentimente de stimă” despre regina Maria, şi “descriu amănunţit diversele scene şi festivităţi programatice, cortegiul istoric în deosebi”. Unul din ziarele maghiare “înregistrează cu

simpatie scena, când M. S. Regele Mihai, după defilare, dă bomboane frumosului cal alb al A. S. R. Prințului Nicolae”. Desigur că toți copiii sunt “porniți” spre gesturi sublime, așa le este constituția sufletească.

Interesant este că, “după chiar mărturisirea ziarelor maghiare”, au fost de față, la Alba Iulia, vreo două mii de secui din Odorhei, din Trei-Scaune și Ciuc, cu table și pancarte purtând inscripții de loialitate”. Un incident este făcut caz de unele ziare maghiare, și anume că “Ofițerii Siguranței Generale a Statului au cerut cheile catedralei romano-catolice și că au vizitat turnul și podul bisericei. N-au fost acestea decât pure măsuri practice ori și unde în lume în asemenea ocazii”. De semnalat participarea oficialităților politice germane la serbările Unirii, delegații sașilor și șvabilor.

Avem, așadar, și din această perspectivă a populației minoritare, un tablou complet al grandioaselor manifestări desfășurate în țară pentru a sărbători cei zece ani de la Marea Unire.

Delegați cu steaguri

Lotul de fotografii pe care-l facem cunoscut publicului cititor de astăzi conține un număr de patru fotografii total inedite. Ele mi-a fost puse la dispoziție de colega mea de an Monica Dobrin (secția Română-Istorie 1956-1960, de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca), născută la Lugoj unde tatăl său, Gheorghe Dobrin, a fost primar țărănist. El s-a căsătorit cu fiica scriitoarei bihorene Viora din Bihor, Scumpa, cea care se află într-una din poze. Tatăl ei a fost cunoscutul om politic și martir beiușean avocatul Ioan Ciordaș, a cărui fotografie o dăm în această postură.

În fotografia mică se află poeta Viora din Bihor, mama Scumpei, iar în celelalte două fotografii mama Monicăi Dobrin, respectiv Scumpa, fiica Viorei. Într-una o putem vedea copilă, de numai 5-6 ani, cocoțată pe un fel de balustradă, iar în cealaltă o avem femeie matură, într-un permis de identitate datat 11 oct. 1938.

Familia Dobrin era înrudită cu Bredicenii, și deci și cu Cornelia Blaga, și, în consecință și cu Lucian Blaga, care o saluta întotdeauna de la distanță pe Monica, scoțându-și pălăria, atunci când studenți fiind, ne deplasam în grup de la un seminar la altul.

Față de noi Monica îi spunea lui Blaga „Unchiu Lulu” și așa l-am cunoscut și eu pe poet, în această postură de coleg al Monicăi. L-am mai văzut o dată de aproape la Biblioteca Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” (fostul Muzeu al Limbii Române), unde poetul și-a adus diploma de absolvire de la Universitatea din Viena spre a fi copiată și depusă la dosarul său (poetul lucra atunci cu o jumătate de normă la Secția de Istorie Literară condusă de Ion Breazu, secție la care mai erau angajați profesorii Ion Mușlea și Liviu Rusu, Secție la care am lucrat și eu aproape 50 de ani). I-am solicitat aceste fotografii Monicăi, atunci când am redactat articolul despre cei Doi martiri bihoreni, Ciordaș și Bolcaș, a căror statuie din centrul Beiușului m-a dus tata (preot în Lazuri de Beiuș) s-o văd ca un memento pentru destinul meu viitor. Din păcate, colega mea Monica s-a stins la puțină vreme după ce mi-a trimis fotografiile. Ea apare cu numele, alături de sora sa Anca, absolventă și ea a Facultății de Filologie din Cluj-Napoca, secția Engleză, și ea decedată) în cartea doamnei Cornelia Blaga, Cu soțul meu. Pentru istoria literară și cultura bihoreană fotografiile au importanța lor.

Bihoreni pe drumul datoriei spre Alba Iulia – 2018 – basorelief pe monumentul din Beiuș
Sculptor: prof. univ. Dr. Cornel T. Durgheu

SALONUL CAVALERILOR

Neculai Moghior (20 februarie 1947, Comănești, județul Bacău–6 septembrie 2019, București), istoric, arheolog, cercetător, membru fondator al Asociației cultural-științifice „Dimitrie Ghika” din Comănești. Din toamna anului 1972 – după absolvirea Facultății de Istorie a Universității București, secția Istorie Veche și Arheologie – și până la pensionare, în 2011, a fost angajat ca muzeograf, mai apoi ca șef secție Documentare, la Muzeul Militar Central din București (Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I” de azi). Între anii 1978 și 1986, a realizat o serie de studii și cercetări pe

mai multe șantiere arheologice din țară, printre care cetatea dacică de la Polovragi (Gorj), fortificațiile romane de la Romula (Olt), Arutela, Copăceni, Rădăcinești și Titești (Vâlcea), Tia Mare (Olt) și a inițiat săpăturile arheologice la cetatea romano-bizantină de la Nufăru-Ilgani (Tulcea), rezultatele fiind publicate în revistele de specialitate. Din 1986, s-a specializat și în domeniul istoriei aeronauticii, fiind proiectant și realizator al secției de Aviație a Muzeul Militar Central din București (1988). A fost membru fondator și secretar general al Asociației Române pentru Propaganda și Istoria Aeronauticii (1990) și expert acreditat de către Ministerul Culturii și Cultelor pentru istorie și tehnică militară. A publicat și îngrijit peste 15 lucrări de cercetare istorică, majoritatea în colaborare, începând cu *Al treilea mareșal al României. Ion Antonescu. Începutul carierei militare (1892–1919)* (1993), *Ferdinand I. Cuvânt pentru întregirea neamului românesc* (1994), *Institutul de Medicină Aeronautică – 75 de ani în slujba aripilor românești* (1996) ș.a.m.d., până la *In memoriam – Regele Ferdinand I* (2007), nu în ultimul rând, *Ferdinand I, regele întregitor de țară* (2011), *Regele Ferdinand I: cuvânt pentru unirea neamului românesc: o poveste adevărată: Basarabia 1918* (2018) ș.a.

Îndrăgindu-l pe regele Ferdinand I pentru că a reușit să-și depășească și să subordoneze condiția sa umană, să biruie sentimentele personale de părinte și să pună interesele țării mai presus de orice, Neculai Moghior surprinde și comentează aspectele esențiale, caracteristice epocii în care a încadrat memorabilele pilde oferite de suveran împletite cu simțul datoriei, de la discursul oficial până la fapta mărunță a aceluia care trudea la pâinea cea de toate zilele. Creația originală a autorului sporește cu această frumoasă lucrare – postumă – care încoronează și laudabila sa muncă, precum aureolează și viața regelui tuturor românilor.

Constantin Moșincat

Pe 20 februarie, prietenul Neculae Moghior, dacă nu se muta la Domnul, ar fi împlinit 74 de ani.
Odihnească-se în Pace!
Amintire eternă!

În loc de cuvânt-înainte

Regretatul prieten profesor, Neculai Moghior s-a stins înainte de a fi pus punct proiectului său de suflet despre povestea adevărată a Regelui Ferdinand I, regele tuturor românilor. Încredințându-mi-se manuscrisul spre finalizare, am încercat să continui ideile și stilul de narațiune folosit de autor, fără a mă abate de la firul evenimentelor, cu rare excepții și numai pentru a da explicații sau înțeles mai larg ideilor începute.

Cartea de față continuă o altă poveste, publicată, în 2018, la Centenarul unirii Basarabiei⁹⁶, al cărei cuvântul regesc o continuă pentru Unirea neamului românesc, până la sfârșitul vieții personajului principal, Regele Ferdinand I, cu câteva momente extinse, din tumultoasa sa activitate, care privesc: Unirea Bucovinei, Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului, vizita regală în aceste provincii istorice Unite, participarea armatei române la salvarea Europei de bolșevism, încoronarea și unele măsuri economice, administrative și legislative pentru consolidarea României Mari.

⁹⁶ Neculai Moghior, *Regele Ferdinand I: cuvânt pentru unirea neamului românesc. O poveste adevărată: Basarabia 1918*, Editura Tipo MC, Oradea.

Multă dragoste și căldură, tristețe și emoție, lacrimi și flori, decizii pentru toate veacurile, multă voie bună și speranță cuprinde perioada care a urmat după revenirea suveranului în capitala țării, la 1 decembrie 1918. Iată un scurt fragment din ceea ce a fost atunci: „Ploi de flori cad pe prințesele noastre de la toate balcoanele. Școlile intonează imnul regal, iar entuziasmul publicului nu mai cunoaște margini (...) triumfători și măreți, trec călare regele și regina. E un moment sublim. Își regăsesc căminul părăsit o clipă în vederea mărețului ideal ce-l văd realizat azi. Ochii suveranilor lucesc de emoții nestăpânite. La dreapta suveranilor, impunător și radios, își face apariția generalul Berthelot, marele nostru prieten și colaborator la liberarea noastră. Trec mândri caii generalilor suitei pe pământul ce l-au eliberat”.

Neculai Moghior

FERDINAND I **REGELE TUTUROR ROMÂNILOR**

o poveste adevărată

Editura **Favorit**

„Ferdinand I va rămâne mare rege, întâiul mare cetățean, cel dintâi mare soldat și mare șef de oaste. Ferdinand I va rămâne în istorie: Regele cel Leal, Întregitorul de Țară, Marele Erou Național. A iubit țara pentru care s-a jertfit. [...] Istoria va spune că Ferdinand I al României a fost un rege foarte mare. A fost astfel prin limpeziciunea unei inteligențe minunate adaptată funcției sale și, mai ales, printr-o tărie de caracter și o sufletească noblete care, în luptă cu evenimentele cele mai tragice, le-a fost totdeauna superioare. Și aceste evenimente sunt de așa natură că, după România, nicio altă țară nu trebuie să aducă memoriei sale atât cât Franța, prin prinosul său de recunoștință și venerație. Niciun suveran nu ne-a dat mai strălucite dovezi de prietenie, de încredere și de statornicie.”

Contele de Saint-Aulaire

Apoteoză a războiului, acordarea bastonului de Mareșal, avea să fie un moment al cărui fast și răsplată a fost depășit numai de încoronarea de la Alba Iulia. În Cartea de Mareșal, generalul erou de la Mărășești, Eremia Grigorescu, Ministru de Război în funcție la acea dată, avea să consemneze, într-un frumos laudațio, meritele pentru care se acorda demnitatea și bastonul de mareșal. Din conținutul acestuia menționăm cele sintetizate astfel: „neclintita credință, înțeleapta cărmuire, dragostea de părinte față de țărănime, întâiul domn al tuturor pământurilor românești, era rugat a primi ridicarea la cea mai înaltă treaptă ostășească, care în graiul marilor popoare prietene, se cheamă: Rangul de Mareșal”. Frumoasă și grandioasă cinste dată ca un suprem Onor de către armata pe care o cărmuise regele pe câmpurile de bătaie! În toastul de recunoștință, la recepția care a urmat, evenimentului de primă mărime, Regele avea să adreseze un cuvânt de mulțumire aliaților francezi pentru sprijinul acordat, precum și să-și mărturisească neclintita credință ce a avut în biruința planurilor generalilor români, chiar și în zilele de grea cumpănă și că în acele împrejurări a înțeles „inima poporului român, a cunoscut puterea lui de rezistență și toate însușirile lui care i-au permis să-și păstreze naționalitatea în cursul veacurilor. În acele momente am dobândit convingerea că talpa țării, țăranul român” - ostașul cu brațul și cu vitejia strămoșească, a apărut neclintit hotarul și că lui i se cuvine răsplata binemeritată pentru jertfele aduse pe altarul țării. Când a luat moștenirea întemeietorului României moderne, Ferdinand a

făgăduit în fața reprezentanților națiunii că va fi un bun român. și s-a ținut cuvânt, dând pământ țaranului-ostaș.

Mergând pe firul istoriei, autorul ne furnizează și date din momente tensionate, mai puțin cunoscute, cum de pildă este acela din 13 decembrie 1918, când, aflăm din amintirile lui I.G. Duca, dintr-o discuție avută cu generalul Rasoviceanu, care avea să recunoască cum că intervenția de pe strada Câmpineanu, lângă Teatrul Național, cu un detașament de vânători de munte a fost opera sa. Soldații au tras atunci, iar mai mulți „manifestanți au căzut morți, poliția a arestat pe toți fruntașii mișcării și i-a bătut în chip atât de crunt, încât unul din socialiștii cei mai de văză, Frimu, a și murit” și astfel influențele bolșevice au fost stopate. O fi fost acesta un moment al potolirii patimilor, poate dar, în fapt unirea, aplicarea reformei agrare și votul universal au făcut deschiderea nouă care au normalizat situația din România Mare.

Zânzania iscată de prințul moștenitor Carol pot constitui pagini de „picanterie” pentru cineva din exterior, dar și de adevăr care surprinde tare ale unui sistem politic încă necunoscute. Desigur că unele aspecte din perioada domniei „cu năbădăi” le-au provocat odraslele Casei regale. Îndepărtarea crengii putrede, cum zicea suveranul, era necesară pentru salvarea onoarei coroanei (sau cel puțin amânarea momentului), într-o perioadă când au dispărut de pe harta lumii trei imperii, cu monarhi cu tot, și când uneltirile lui Racovskii, de la Iași, aveau ca țintă înlăturarea regalității prin atentat. Căsătoria cu Zizi Lambrino și apoi acea aventură cu focoasa Elena Lupescu, renunțarea la tron, decăderea din drepturi, inclusiv excluderea testamentară a lui Carol al II-lea și altele au fost grele lovituri primite de Rege chiar de la acela în care avusese încredere. Sfetnic apropiat, în toată viața, Ferdinand a avut-o pe Maria, femeie inteligentă și implicată în salvarea tronului (a se vedea vizitele de la Paris și Londra și întâlnirile cu Clemenceau și W.Wilson) și prezența sa în tranșee pe front și în spitale pentru tratarea răniților, cea care l-a secondat în toate acțiunile, a fost numită „mama răniților”. Și ea a fost cu aprigă judecată dar și cu inimă de mamă în strunirea lui Carol al II-lea.

Cu foarte multe amănunte se recompun momente importante, pentru istoria acelor vremuri, dintre care continuarea luptei armate contra bolșevismului unguresc și pentru salvarea centrului Europei, cu prezența și participare efectivă a Regelui în turneul său prin Ardeal, din mai 1919 și la forțarea Tisei de către armata română, din iulie 1919, episoade care redau ca o oglindă fidelă realitatea.

Cele mai importante măsuri pentru consolidarea statului român după Unire îl situau pe Regele Ferdinand I în fruntea acțiunilor instituțiilor pe care s-a bazat România Mare: biserica, prin numirea de noi episcopi și a primului Patriarh, în persoana lui Miron Elie Cristea, a propunerilor pentru o catedrală pentru înălțarea eroilor neamului, călătoriile făcute în 1920 în Basarabia și Bucovina, unite încă din 1918, reunirea Primului Parlament, precum și ratificarea Tratatului de Pace de la Paris⁹⁷, și elaborarea

⁹⁷ În paranteză fie spus, pentru completarea informației la volumul semnat de autor în 2018, privitor la Povestea Basarabiei, menționăm un aspect puțin cunoscut, și anume: culegerea de documente publicate în anul 1936, sub egida Departamentului de Stat al S.U.A. În volumul al III-lea, există un subcapitol intitulat Neacceptarea de către Statele Unite de a fi implicate într-o discuție a cererilor României cu privire la Basarabia, din care rezultă că până în ajunul semnării tratatului de la Paris, din 28 octombrie 1920, privitor la Basarabia, diplomația americană a continuat să persiste în refuzul „de a deveni parte la vreun tratat tinzând la dezmembrarea Rusiei”. Când delegatul american la Paris, Hugh Wallace, a cerut Departamentului de Stat instrucțiuni cu privire la răspunsul ce trebuia să-l dea invitației ce i-a fost adresată de Consiliul Suprem al Conferinței de a-și pune semnătura pe tratatul privind Basarabia, acesta a primit următorul răspuns de la Washington: „Având în vedere refuzul ferm al acestui guvern de a aproba o politică îndreptată spre dezmembrarea Rusiei, veți informa pe colegii dvs. că ați primit instrucțiuni de a nu semna, în acest moment, un tratat care dispune de Basarabia”. Semnificativă este adnotarea făcută de A.W.Leeper, un bun cunoscător al realităților românești și plenipotențiar al delegației britanice la Conferința de la Paris, pe un memoriu datat 3 martie 1919, care era adresat consulului englez din Odessa de un așa-zis grup de funcționari din Basarabia. În memoriu se relatează despre „românizarea forțată a Basarabiei” de către armata română și despre „caracterul nereprezentativ” al Adunării care a votat unirea Basarabiei cu România. A.W. Leeper scria: „Petiția aceasta conține multe exagerări. Este evident că punctul de vedere aparține categoric vechilor clase guvernamentale țariste. Pe acești semnatari îi supără îndeosebi caracterul democratic al Sfatului Țării”. Comisia care se ocupă cu problemele românești (din care făcea și el parte) a fost unanimă în a considera că „singura speranță pentru dezvoltarea și progresul Basarabiei în viitor constă în unirea sa cu România”. Guvernul francez cu primul ministru, Georges Clemenceau, care era și președintele Conferinței de pace, a susținut fără rezerve poziția guvernului român în problema Basarabiei. Personalități politice de primă mărime, ca André Tardieu și H. M. Berthelot, cunoscuți pentru simpatiile lor pentru România, au ținut totuși să informeze pe reprezentanții României la Conferință că ei susțin ideea „de a atribui întreaga Basarabie României, dar dacă România persistă în refuzul de a semna tratatul minorităților, ea va pierde Basarabia”. Șantaj reușit. Luând în considerare toate aceste elemente, la care se adaugă și concesiile făcute de noul guvern de la București, condus de Al. Vaida-Voevod, de a-și pune semnătura pe

unei noi constituții au fost evenimente ce poartă semnătura regală a lui Ferdinand I. Momentul de început a celei mai mari reforme agrare din istoria modernă a României și una din cele mai radicale din Europa, este povestit de către autor în persoana primului țăran împrumutat, un participant la luptele de la Turtucaia, și la celebra bătălie a „fantomelor albe” (contraatacul în cămăși și izmene), la 6 august 1917, de la Mărășești. El se numea Ilie Stan Chimingeru, din satul Gurbănești. Tot ca măsură de consolidare a statului, Neculai Moghior exemplifică cazul armatei, prin recompensele morale acordate generalilor și ofițerilor, prin avansarea în grad și decorarea cu „Crucea Comemorativă”, instituită în acest scop.

Cu mult rafinament și o completă descriere autorul redă momentul solemn și suprem al recompensei simbolice care i s-a acordat lui Ferdinand I, prin încoronarea ca întâiul rege al tuturor românilor, după făurirea României Mari, în cetatea dacică, unde și înaintașul său Mihai Viteazul, împlinise „pohta” românilor din cele trei țări surori, declarate unite, tot la Alba Iulia. În prezența poporului și a delegațiilor străine, avându-l șef al întregului protocol pe viteazul general Traian Moșoiu, Regele tuturor românilor avea să poarte coroana de oțel a României Mari. Generalul Henri Cihoski, comandantul Corpului 7 Armată, a întâmpinat oficialitățile delegației franceze, din partea aliaților, condusă de mareșalul Foch, secondat de generalul H.M. Berthelot, ca ambasador extraordinar al Republicii franceze la eveniment.

Momentul încoronării a creat unele disensiuni printre români. Datorită faptului că suveranii erau practicantii catolici, și al refuzului Romei de acordare a dispensei în această privință, „mir-ungerea”, de către Mitropolitul Primat Miron Elie Cristea, nu a fost posibilă, iar ca și consecință a ținut deoparte reprezentanții ardelenilor, bucovinenilor și basarabenilor de la festivități. Baldachinul nu putea înlocui Catedrala Încoronării, pregătită doi ani pentru acest scop, dar a servit numai ca loc al doxologiei pentru eroi. Ferdinand I deși devenise „bun român”, fiind excomunicat, pentru acest fapt de familie sa, din Casa de Hohenzollern, a fost împiedicat să împărtășească credința acelor pentru care se declarase bun român. și al cărui Rege se Încorona. Cu toate acestea, cu just temei autorul remarcă: Ferdinand avea să spună că „față de Dumnezeu și față de poporul Meu am conștiința curată”. Cu toate acestea, solemnitatea Încoronării de la Alba Iulia⁹⁸, a fost cel mai fast moment al domniei Întregitorului Ferdinand I.

Din notele lui Nicolae Titulescu aflăm despre moartea regelui Ferdinand I, lapidar consemnată: 18 iulie 1927: „Regele [se simțea – n.n.] foarte rău și se așteaptă repede deznodământul fatal. Sunt nespun de întristat”. 19 iulie 1927: „La Externe, întâlnire cu Buzdugan și Stelian Popescu pentru regularea chestiunilor de funcționare a Regenței”. 20 iulie 1927: „La 3 m-a sculat Hiott la telefon ca să-mi spuie că a murit regele. Am telegrafiat imediat la toate legațiile [...] La 4 [16.00] jurământul Regenței în fața Camerei. La 5 vizită la Regență. Guv[ernul] și-a prezentat demisia, dar a fost respinsă”.

Profesorul Neculai Moghior detaliază și amănunte de pe ultimul drum al Regelui tuturor românilor după Marea Unire. Un cortegiu național, de la care a lipsit Carol al II-lea, datorită interdicției impusă de mama sa Maria.

Munca stăruitoare a lui Neculai Moghior se revarsă, cu rezultate benefice pentru cititori, iar rasplata muncii sale se constituie în omagiul nostru care vine, doar, să consacre ceea ce el a făcut toată viața, în mod serios, profund și cu o tenacitate de toată lauda, greu de cuprins în câteva cuvinte.

Unirea, împlinită printr-un efort uriaș al poporului român, desăvârșită cu ascuțișul sabiei de ostașul-țăran, este tema pe care Neculai Moghior a fundamentat opera sa științifică cu multă trudă,

tratatul minorităților, reprezentanții Angliei, Franței, Italiei și Japoniei, pe de o parte, și reprezentanții României, Tache Ionescu ministrul afacerilor externe și prințul Dimitrie Ghica, ambasadorul României în Franța, pe de altă parte, întruniți la Paris, la 28 octombrie 1920, au semnat tratatul prin care a fost legitimată din punct de vedere internațional unirea Basarabiei cu România întregită în hotarele ei firești. Japonia nu l-a ratificat, considerând că astfel va evita tensiunile cu sovieticii în Extremul Orient. Cum era de așteptat, guvernele Rusiei Sovietice și Republicii Ucraina au declarat, la 1 noiembrie 1920, că „nu pot recunoaște vreo validitate unui acord privind Basarabia încheiat fără participarea lor”. În pofida acestei nerecunoașteri, marile puteri semnatare ale tratatului și-au menținut în continuare punctul de vedere cu privire la Basarabia.

⁹⁸) Catedrala cunoscută și sub numele de „Catedrala Încoronării” (după 1922), sau „Catedrala Reîntregirii Neamului” (după 1948), este un simbol arhitectural în stil neo-brâncovenesc, cu elemente de tradiție bizantină, realizată după modelul bisericii Curții domnești din Târgoviște. Construcția a fost ridicată între 1921-1922, după planurile arhitectului Victor Ștefănescu, sub conducerea ing. Tiberiu Eremia, decorul pictural fiind realizat de Costin Petrescu. Catedrala are o semnificație istorică și religioasă aparte, ea fiind construită la scurt timp după înfăptuirea Statului Național Unitar Român (la 1 Decembrie 1918), fiind legată de amintirea fostei ctitorii a voievodului Mihai Viteazul din cetatea Albei (la 1597) și de actul încoronării regelui Ferdinand I și a reginei Maria ca suverani ai României Mari (1922)

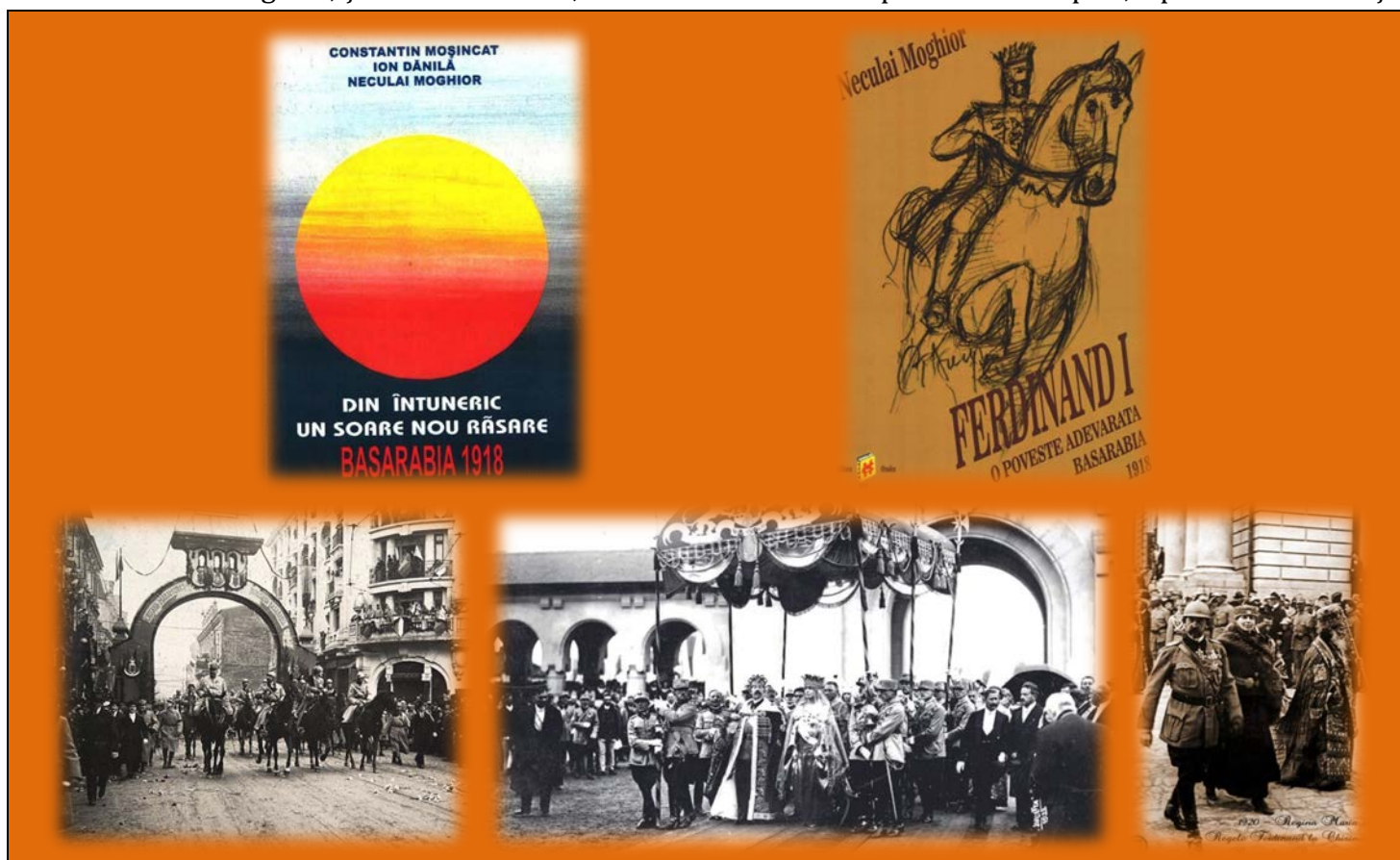
perspicacitate și ascușit simț critic. L-a îndrăgit pe Regele Ferdinand, pentru că a reușit să-și depășească și să subordoneze condiția sa umană, să biruie sentimentele personale de părinte, și să pună interesele Țării mai presus de orice. Neculai Moghior, surprinde și comentează aspectele esențiale, caracteristice epocii în care a încadrat memorabilele pilde oferite de Ferdinand I, împletite cu simțul datoriei, prin discursul suveranului, până la fapta mărunță a aceluia care trudea la pâinea cea de toate zilele.

Creația originală a lui Neculai Moghior sporește cu această frumoasă lucrare – postumă - care încoronează și lăudabila sa muncă, precum aureolează și viața regelui tuturor românilor. Cartea este scrisă cu vervă, în cadeța alertă, impusă de evenimentele dense în conținut, suprafață și profunzime a realităților României Mari, la al cărei recunoaștere juridică internațională Regele Ferdinand I și soția sa Maria, au avut un rol important. Valoarea documentară incontestabilă a lucrării este amprentată de acuratețea conținutului încheșat și logica faptelor mari, din scurta domnie a îndrăgitului Rege-OM, care purta cu demnitate și mândrie primul bastonul de Mareșal al României Mari. *Opera Omnia* nepieritoare.

Lecturarea, destul de ușoară în aparență, ține trează atenția cititorului asupra coordonatelor morale-caracteriale ale Regelui Ferdinand I. Este meritul autorului de a menține echilibrul acesta permanent, chiar și atunci când analizează un profil uman atât de complex și special, cum a fost eroul său preferat Regele Ferdinand I, descris în această minunată „poveste adevărată”. Cartea are povestea, narată cu delicatețe de profesorul Neculai Moghior, și care, ca orice poveste, are momentul de vârf și acesta a fost acela al încoronării ca Rege al tuturor românilor.

Fie și din aceste puține considerente, cartea merită să fie citită cu atenție, reținute accentele adânc marcate și subliniate de autor privitoare la pildele lui Ferdinand I de modestie, onestitate, sinceritate, demnitate și corectă atitudine față de destinele neamului al cărui rege s-a încoronat.

Neculai Moghior, și de această dată, în stilul inconfundabil pe care l-a adoptat, a povestit frumos și

cu folos, cea de-a doua parte a domniei regelui tuturor românilor, ca un istoric consacrat care știe și operează cu documente rămase ca mărturie, fără ocolire și cruțarea temelor incomode, folosind sintetic arma cuvântului în care triumfă Adevărul.

Aproape terminat, volumul a fost îndreptat, sub aspect grafic și al tehnoredactării, completat cu foto-documente pentru o completă susținere a unei povești adevărate. Pregătirea pentru tipar se datorează doamnei Maria Trandafir (Moghior), care aduce, astfel, un omagiu soțului său, plecat prematur dintre noi, în 6 septembrie 2019, încă în plină forță creatoare.

Aleasă prețuire,

Col. r. Dr. Constantin Moșincat
Oradea, 25 iunie 2020

CANTEMIR MOȘOIU

General TRAIAN MOȘOIU

Editura Grafoanaytis

Cu ani în urma, am simțit nevoia să analizez ceea ce realizasem și realizam, atât ca profesor, cât și ca artist plastic, sau ca membru al comunității orașului meu natal. Mi-am evaluat cu modestie meritele și munca dar, mai ales, m-am străduit să desprind ceea ce datorez celor care mi-au fost apropiați, în școlile unde am învățat, în școlile unde am predat, unor artiști mai vârstnici sau mai tineri cu care am colaborat, unor oameni care m-au sfătuit.

Cu vreun sfert de secol în urmă am ajuns la concluzia ca datorez foarte mult neamului meu, un neam robust, plin de vitalitate, un neam de oameni de calitate, pornit de la Bran, după ce viețuise acolo cu munca și cu cinste generații întregi. De la ei am moștenit robustețea fizică, sănătatea și puterea de muncă. De la ei

am moștenit onestitatea, simțul de solidaritate umană, înțelegerea față de cei din jur, dragostea față de locul unde îmi câștig pâinea ca și pentru cel de unde mă trag. Înaintașii mei mi-au furnizat exemple puternice și atât de variate. Nu în ultimul rând, am moștenit, trecută și amplificată din generație în generație, curiozitatea de a cunoaște, de a pătrunde, apetența pentru învățătură.

Am socotit atunci că trebuie să fac ceva pentru acest neam mare și strălucit căruia îi aparțin. Și gândindu-mă bine, am ajuns la concluzia că tot ce puteam să întreprind era să încerc să-i scot din uitare pe marii înaintași, chiar și pentru familia noastră, dar și pentru cercurile mai largi de interesați.

Pentru aceasta m-am hotărât să sponsorizez și să asigur publicarea unor volume care fie evocau viața și activitatea unora din înaintași, fie reeditau unele lucrări ale lor. Mi-au trebuit câțiva ani buni ca să colind pe la toate rudele cunoscuții după documente, fotografii, amintiri, ca și prin marile biblioteci, colecții de acte, până când am realizat o adevărată arhivă de familie. Am căutat apoi sprijinul unor colegi

căroră le-am oferit informația dobândită pentru a-i da forma, ba uneori m-am implicat chiar în structurarea și elaborarea cărților respective.

Cantemir Moșoiu, strănepotul Gen. Traian Moșoiu

Cantemir Moșoiu, născut la 7 decembrie 1941, la Ploiești, a făcut studii primare și medii în localitatea natală (Liceul „Al. I. Cuza”). În anul 1971 a absolvit Facultatea de Arte Plastice „N. Grigorescu” - șase ani - secția sculptură, din București. A devenit profesor de desen, predând la Mizil, 13 ani, apoi a devenit titularul catedrei de Sculptură - Artă Decorativă la Casa Pionierilor din Slanic Prahova, 5 ani.

A obținut Premiul II pe țară cu lucrarea metodică „**Prelucrarea porțelanului în Casele Pionierilor**” și elevii cercului au luat Premiul II pe țară la concursul „România - Pământ strabun” de la Timișoara, 1989, cu lucrarea în porțelan „**Hora**”.

Din 1990 este din nou profesor de desen la Colegiul Național „Mihai Viteazul” din Ploiești.

A organizat numeroase expoziții, popularizate de mass-media locală, atât în Ploiești, cât și în alte localități. Concursurile elevilor Colegiilor Naționale „Mihai Viteazul” și „Al. I. Cuza” au devenit deja o tradiție în peisajul cultural-artistic al Ploieștiului. A coordonat lucrări care au obținut importante premii internaționale (**Kanagawa** - Japonia, **Troyes** - Franța).

A înființat un original Cabinet de desen la Colegiul Național „Mihai Viteazul” din Ploiești și tot aici a început editarea singurei reviste școlare de profil din județ „**Bucuria Culoarelor**”.

Din 1983 este membru al „**Național Geographic Society**”.

A efectuat călătorii documentare în Ungaria, Cehoslovacia, Germania, Polonia, Rusia.

În ultima perioadă s-a preocupat de studierea activității unor ascendenți ai familiei.

A sponsorizat și reeditat lucrările lui:

- Tiberiu Moșoiu „**Nicolae Mănescu Spatarul - călător în China**”,
- a fost coautor al lucrării „**General Traian Moșoiu**”, pentru care a primit la Casa Armatei București, Premiul „**Oștirea Militară**”, al „**Revistei de Istorie Militară**” - 2001,
- coautor al lucrării „**Profesorul și senatorul Aurelian Moșoiu o personalitate a lumii prahovene**”,
- reeditarea lucrării lui Aurelian Moșoiu „**Panegiricul Împăratului Traian**”
- reeditarea lucrării lui Ioan Moșoiu „**Branul și Cetatea Branului**”, ediția a II-a,
- „**Curs de Caligrafie**” al Profesorului Nicolae Rădulescu (socrul lui A. Moșoiu)
- reeditarea lucrării lui Ioan Cibin „**Razbolul nostru**” ediția a II-a, lansată la Primăria Oradea, 2013.

În anul 2007 alcătuiește un **calendar** ce ilustrează manifestările dedicate Omagierii Generalului T. Moșoiu, după anul 1989.

- În 2017, autor al lucrării „**General Traian Moșoiu**”.

La 5 octombrie 2009, Primăria Municipiului Ploiești conferă Profesorului Cantemir Moșoiu cu prilejul Zilei Internaționale a Educației - **Medalia Omagială** - în semn de prețuire pentru întreaga activitate.

Exemplar gratuit

Atenția cea mai mare am acordat-o generalului Traian Moșoiu, fratele bunicului meu. Trei cărți au văzut lumina tiparului în răstimp de doua decenii. Când au început ele să apară, mai existau oameni care îl văzuseră, îl cunoscuseră pe general, fie direct, fie prin mesajele pe care le primiseră de la alții mai vârstnici ca ei. Aceste cărți erau deci foarte așteptate, lucru care s-a văzut după apariția lor.

A venit rândul bunicului meu, profesorul Aurelian Moșoiu. Am realizat o amplă monografie a acestui dascăl, om de cultura dar și om politic de suprafață, ajutor de primar, consilier și senator. Pe lângă aceasta, am publicat un frumos volum, a treia ediție a operei sale principale *Panegiricul împăratului Traian* - de Plinius cel Tânăr. Primele doua ediții ale acestei lucrări (o excelentă traducere și un valoros studiu introductiv) au apărut la Casa Școalelor cu trei sferturi de veac în urmă și erau de mult

epuizate. La fel cum am procedat și cu lucrarea unei alte mari personalități a perioadei interbelice, un var al tatălui meu, Tiberiu Moșoiu. Am reușit să fac rost de un exemplar din volumul lui - *Neculai Mănescu Spatarul călător în China* - pe care l-am încredințat colegului Alex Dragomirescu spre republicare.

Mai mult, am făcut ceva în acest sens și pentru socrul bunicului meu, un celebru profesor de desen craiovean, elevul pictorului Theodor Aman. Am reeditat un - *Caiet de caligrafie* - o mică metodică a predării acestei discipline, care a făcut epocii în învățământul românesc, cu un secol în urmă.

Nu reușisem încă să cinstesc, în nici un fel, memoria unui var al tatălui meu despre care auzisem multe, foarte multe lucruri bune. Am regretat și regret și acum că pe Ioan Moșoiu nu am reușit să-l văd și să stau de vorbă cu el, deși decenii bune nu ne-au despărțit nici 200 de kilometri. Am reușit să găsesc câteva din lucrările lui, dintre care cea mai interesantă mi s-a părut această prezentare a Branului, locul obârșiei neamului nostru.

Am crezut și cred și acum că era de datoria mea să retipăresc această carte pentru a o pune sub ochii generației de azi, chiar a familiei mele, unii membri ai acesteia neștiind măcar de existența strălucitului înaintaș.

Desigur aş vrea să mai fac o carte, între copertele căreia să adun viețile și faptele tuturor membrilor acestui neam puternic, sub titlul - *Cinci generații ale familiei Moșoiu*. Mă țin că nu voi mai reuși acest lucru și că această carte încheie strădania mea într-o pomenire a marilor înaintași.

Am căutat să aplic aceeași metodă ca atunci când eram la liceu, profesor de istoria artei și desen, ca datele povestite să fie însoțite de imagini, pentru a se fixa și mai bine în memoria cititorului.

Nu am insistat cu prea multe amănunte asupra activității militare, deoarece au fost scrise în alte cărți ale unor istorici.

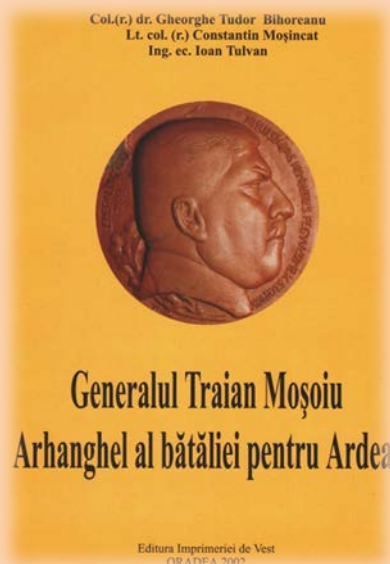

„Astfel energicul general ardelean (Moșoiu) care și-a dus ostașii cu un avânt uimitor, chiar pentru cei cari știm ce înseamnă o înaintare românească, atunci când nu se lovește de piedica unui dușman, având mijloace de luptă incomparabil superioare, a fost primit cum rareori a fost întâmpinat un șef de cuceritori. Automobilul lui atât de îndrăzneț, mânat mult înaintea regimentelor care înaintau, a fost literalmente copleșit, înăbușit de flori.

Și între florile de la Oradia – Mare, și florile din zilele grozave de la Niș, de la București, cu cari se lăudau alții, este o oarecare deosebire și în ce privește inima cu care au fost date și în ceea ce privește semnificația lor morală. Acelora cari ne tăgăduiau, la dușmani ca și la prieteni, încurcați în statisticile false ale meșterilor ce sunt Ungurii, dreptul de a pătrunde și a ne așeza acolo, nu ni se poate recomanda o literatură mai potrivită pentru convingere decât descrierile despre intrarea generalului român în Oradia – Mare.”

Nicolae Iorga

Contribuții bibliografice: Gł Dr. Gh. Tudor Bihoreanul, Col. Dr. Constantin Moșincat, ing. Ioan Tulvan

Alb ouă reșinem cu respect atenția cititorului asupra adevărului potrivit căruia a încerca să pui în pagină personalitatea inconfundabilă, în toată complexitatea ei și în autenticele ei dimensiuni a generalului Traian Moșoiu echivalează, sub multe raporturi cu încercarea de a cucerii Everestul! Ca atare, noi ne vom mărgini la a-i releva numai componenta militară, cu atât mai mult cu cât, în chip cronologic, această latură a prins făptură odată cu primirea Mirului focului războiului pe Valea Oltului în toamna anului 1916, o epopee română! Ca regulă, oamenii mari, iluștri, deosebiți, încap în morminte de marmură în panteonuri naționale, în statui de răspântie în capitole „de istoria oficială”.

Urerea noastră, sinceră, este să-l „silim” pe Generalul Traian Moșoiu să încapă între copertile acestei cărți, care încearcă să-i fie un monument viu, destinat să-l apropie de inimile și casele oamenilor, de toate generațiile ce vor urma. Însuși „Achile fără Homer n-ar fi însemnat Achile, scria E. Lovinescu. Ar fi fost unul din mii de eroi, care au trecut pe pământ ca niște umbre din lipsa unui povestitor”.

Misia noastră nu este ușoară, deoarece ne propunem să ridicăm un monument viu istoriografic vorbind, unei personalități militare de excepție, care s-a înfipt de timpuriu în inimile, conștiința și sufletele românilor, în ipostaza de mare erou al războiului de întregire a României din anii 1916-1919, al cărei trecut este „biblia credinței și călăuza datoriei” pentru toate generațiile ce au urmat acelor evenimente de frumoasă și dulce amintire. E greu, nespun de greu însă să joci monografic rolul și să te transpui, să rețâiești pur și simplu, rolul marelui actor al câmpului de bătălie în cei aproape patru ani de război dur. Cu atât mai mult cu cât personalitatea sa nu încapă în matricea clasică.

Ar trebui să scriem o carte mai „groasă decât Cazania cea bătrână”, pentru a întrupa și evoca, la adevăratele dimensiuni, personalitatea incomparabilă, rolul și acțiunile generalului Traian Moșoiu în marea și necurmata bătălie pentru Ardealul în care s-a angajat ostășește, cu sabia în mână în august 1916 de pe meterezele Carpaților până la Budapesta, tot în august dar 1919, când opinca țaranului – ostaș român a devenit suverană deasupra Parlamentului Ungariei, iar generalul Traian Moșoiu, comandantul garnizoanei orașului de pe Dunărea Mijlocie, spre mirarea și supărarea mereu învinșilor de la Oltu Mare (955 e.n.). trebuie să ne mulțumim, volens – nolens, cu o fărâcă din ceea ce înseamnă și reprezintă inegalabila personalitate militară, esențialmente războinică.

Duhul salvării noastre vine din realitatea că a monografia biografia lui Moșoiu nu este o osândă, ci o plăcere și o datorie ostășească. Și apoi cei doi istorici tanchiști, cuprinși și deprinși cu fiorul bătăliei istoriografiei, nu se sperie de nimeni și de nimic. Cu atât mai mult cu cât eroul nostru a fost destinat parcă „din leagăn pentru cariera militară”, face parte din clasa oamenilor așezați pe meridianul ostășesc suprem.

EMINESCU UN SECOL ÎN MEDALII

● EXPOZIȚIE, SIMPOZION ● MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR ● ORADEA ● Iunie 1992 ●

În Cultele păgâne sau Sacre, atât în Orient cât și în Lumea Creștinătății, Simbolurile în general au avut și au semnificații, semne și mesaje specifice fiecărei culturi în parte.

Semnificația **Pomului Vieții - a Copacului vieții** - se articulează în cazul

REPREZENTĂRII

NOASTRE, dar și **avertizează**, în jurul ideii de veșnică regenerare și amănare, în continuă evoluție, prin AȚIPIRI și DEȘTEPTĂRI,

impresionând prin caracterul ciclic al desfășurării. O astfel de EVOLUȚIE **acostându-ne** și apoi **abandonându-ne** prin cele trei stadii – **subteran, pământean și Înaltul CERULUI** – prin Rădăcini, Tulpini sau Crengi, **fără de ÎNȚELES**,

cu toate FACERILE și „ROADELE” lor, lumii nesfârșitului neant.

O **REPREZENTARE** care prin mesajul ei înfățișează DRUMUL anevoios de la APARIȚIE până la nesfârșita nemurire.

DOCUMENTE

Regele României a împlinit 60 ani. De la un capăt la altul al Țării orașe și sate au îmbrăcat haina de sărbătoare și au prăznuit această măreață zi. Majestatea Sa s-a urcat pe tron în vreme de grea cumpănă pentru Țară și Națiune și a știut să se identifice cu sufletul poporului Său credincios și cu aspirațiuni milenare ale Națiunii românești. În ceasul hotărâtor, cu bărbăție a scos sabia și a aruncat-o în cumpăna destinului, ca să smulgă din mâna dușmanilor de veacuri dreptatea pentru poporul său încătușat. Lupta a fost grea și plină de primejdii, o luptă pe moarte și pe viață. Regele în fruntea oștirilor Sale eroice a cules cu aceeași liniște și încredere în dreptatea divină laurii izbânzii, cu care a înfruntat loviturile crude ale nenorocului. În mijlocul dezastrului, în vâltoarea retragerii, în mizeria iernii răspânditoare de molime și secerătoare de vieți, El și-a păstrat credința și tăria convingerilor în dreptatea învingătoare.

Regele a fost farul către care s-au îndreptat privirile unui neam întreg însetat după pământul făgăduinței. Armatei renăscute tot Majestatea Sa i-a dat cea mai puternică armă: a făgăduit pământ țăranilor.

73

Cuvântul regal a oțelit sufletele ostașilor și le-a dat tăria să înfrunte în câmpiile Siretului urgia și prăpădul de foc și fer. Din sânge și suferință, din îndurări și eroism, din credință neclintită în dreptate e împletită cununa de lauri a Făuritorului României Mari așezată de toată suflarea românească pe fruntea Majestății Sale Regelui Ferdinand I.

Iată de ce în ziua aceasta și cea mai umilă colibă îmbracă haina de sărbătoare! Aceasta aniversare însă pentru noi ostașii naționalismului intransigent și ai creștinismului integral are o însemnătate mult mai mare și de aceea facem o mărturisire de credință. Pentru noi regalitatea nu este o formă întâmplătoare a vieții de Stat, o vremelnică formulă oportunistă, care după timp și împrejurări se poate înlocui tot așa de bine cu una alta mai „avansată, mai democratică”, cum perfidia iudaismului revoluționar încearcă să strecoare cu presa sa otrăvitoare de suflete în conștiința cetățenească potrivit preceptelor „înțelepților” ahtiați după dominațiune universală prin răsturnarea ordinei existente și suprimare a credinței.

Nu! Pentru noi, regalitatea este o dogma, este stânca de granit, de care se frâng toate valurile furioase ale uneltirilor fățișe și ascunse și care singură cheazășuiește bunăstarea, liniștea și viitorul unei națiuni. Să se pătrundă de aceasta credință toți românii, toți cetățenii cinstiți ai acestei Țări și făcând zid de neînvins în jurul Tronului acum și în zile grele să rostim rugăciunea: **O Doamne Sfinte, Ceresc Părinte, Susține cu-a Ta mână Coroana Româna!**

Românilor de la granița apuseană!¹⁰⁰

Străjeri ai neamului și al țării în locul cel mai greu și mai de onoare fiți întotdeauna români întregi, cu trup și suflet. Intelectuali, urmași ai Romei eterne răspândiți cultură și generozitate. Dați pildă de mândrie și conștiință națională cum v-au arătat strămoșii Daci. Voi reprezentați Neamul și Țara în fața celui mai aprig dușman al nostru, asupritorul nostru de o mie de ani, care numai batjocură a avut pentru noi. Nu uitați aceasta și faceți-vă demni de rolul vostru mare! Pământul pe care-l călcați zi de zi poartă osemintele strămoșilor, trăiți în iobăgie și prostie, muncind din greu pentru alți și duși la moarte - ca o ciurdă de vite - numai pentru alții.

Acest pământ să vă fie un memento! Nu uitați robia ca să puteți aprecia libertatea! Când vi-se pierde privirea înspre șesul din Apus să Vă amintiți că într-acolo se găsește Seghedinul și Vațul! Iar când priviți către miazăzi-răsărit spre munții falnici ai Bihorului să știți că în văile lor sunt frați de-ai noștri lăsați cu voia în întunec de cei cari nu ne ziceau decât neam prost, siliți la o viață de trudă animalică de cei ce voiau să ne facă Românilor de la granița apuseană! popor de dobitoace... Lumină așteaptă ei de la cei cu carte și dragoste, de la cei cu suflet. Conducători să nu uitați că suferința acestora v-a înălțat acolo unde sunteți. Fiți deci recunoscători și cinstiți! Intelectuali de toate categoriile, aprindeți focul luminei, candela minții voastre și în zarea ei veți vedea strălucind ca un neprețuit tezaur sufletul mare și inima

⁹⁹Valeriu Pop, *Înfrățirea Românească*, Nr. 9, p. 1

¹⁰⁰ Dr. V. German, *Înfrățirea Românească*, nr. 4/iunie 1925, p. 6-7

bună a țaranului român. Numai atunci o să puteți înțelege cu adevărat taina mare a persistenței noastre, popor urgisit de toți. Atunci o să vă convingeți de ce căsuța de lemn nu a putut fi învinsă de cetățile faimoase ale evului mediu. Atunci veți ști pentru ce doina tânguitoare a fluierului ciobănesc a biruit bubuitul asurzitor al tunurilor grele.

În suflet e tăria și în credință biruința! Acolo la țăran veți găsi izvorul tăriei sufletești, siguranța trăiniciei noastre de veci. Coborâți-vă deci la popor ca să vă înălțați! Cu un suflet mai mult sau mai puțin deformat în urma unei culturi străine să ne reculegem, căutând în văi și munți adevărata, noastră ființă etnică și să ne scăpăm de tot ce nu este al nostru, moștenit din vechime. Să refacem limba prin frumusețile mi, nuanțe a vorbei lor curate. Grăniceri de la apus ai țării strângeți-vă rândurile, fiți cu toții una „în cuget și simțiri” de la mic la mare, sărac și bogat, de la cel mai învățat până la ultimul neștiutor de carte, cei suprapuși cu cei de jos. Orice, trădare a românismului pe voi vă ajunge întâi, casa voastră o aprinde, copii voștri vi-i omoară, nevasta voastră o necinstește. Fiți deci solidari, cu adevărat frați!

Încredeți-vă în voi, în Dumnezeu și în destinul neamului.

O țară întreagă privește spre voi cu grijă și încredere. Faceți ca țara să fie mândră și neamul sigur de voi. Stați neclintiți cu fruntea ridicată ca legionarii lui Traian, cu brațul încordat, gata la orice și ori când ca oastea lui Decebal. Așa un front trebuie să fie granița de Vest și el va rămâne nebiruit pe veci. Pe cei îndărătnici liniștiți-i, pe cei păcătoși, rușinați-i iar pe trădători să nu-i cruțați!

Vegheați de-a pururea: demascați și înfierați necinstea, descoperiți și, nimiciți dușmanii Statului. Nu vă dușmăniți între voi, cei care stați în gura dușmanului gata să vă înghită în orice clipă. Nu vă învrăbiți, făcându-le pofta celor, ce rânjesc de bucurie între voi și de peste hotar. Mai ales acum nu, când se cer în continuu revizuire de tratate și corectări de granițe. Să aveți înaintea voastră în fiecare clipă pilda măreață a soldatului Hariga din Chereșig (jud. Bihor), care a preferat mai bine să fie împușcat în piept, decât să se lase mituit de banii jidovești ai lui Max Goldstein, atentatorul de la Senat.

Soldatul, Hariga, simplu fiu de țăran își știe apăra la Dunăre Țara? Neamul și Cinstea!. Dar voi: familia, nevasta, copii, părinții, frații, averea, glia, mărturie de robie și suferința străbunilor o apărați, sau trădați prin fiecare faptă a voastră. Să vă examinați conștiința ca să vedeți câți în locul lui Hariga ați fi făcut ca el. Hariga din Cheresig, sătean de rând, copil din țărani săraci, ca vai de ei, neștiutor, poate, de carte, necunoscător de trecut, neprevăzător în viitor a știut să fie răspunzător de prezent. I se îmbiau bani mulți, el avea un Leu pe zi, acasă părinții și frații se necăjeau cu sărăcia, ba poate era și flămând și zdrențos! Era vorba de un fugar numai și el nici nu știa cine e. Voi toți mai bogați ca el, foarte mulți mai luminați, o țară apărați în fața dușmanului ce ne pândește gata să ne străpungă. Știți deci de ce e vorbă și cu cine aveți de-a face!

Și totuși: câți oare din noi ar fi vrednici să se compare cu Hariga!? Gândiți-vă ca să înțelegeți și să vedeți ce aveți de făcut. În fața voastră, între voi, este pilda vie a suflatului mare care trebuie să fie scutul frontului de vest, admirați-l și urmați-l! Pentru Dumnezeu, să nu fiți mici la suflet, slabi de credință și să scoateți pe trădători dintre voi...

Străbunii vă îndeamnă, eroii vi-o strigă din morminte!

Nr. 979/1930

Către Onor,

Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor¹⁰¹
(Secțiunea Culturală a Românilor din afară de hotare)
București.

Domnule Ministru,

În anul 1920, când s-a trasat actuala frontieră între România și Ungaria, 9 parohii ortodoxe române ce până atunci aparțineau eparhiei noastre Oradea, au fost detașate și adjudecate Ungariei. De la 1920 până azi abia am reușit să așezăm în 3 din acele parohii câte un preot ortodox român hirotonit de noi. Acești 3 preoți prin biserici mai susțin trează în românii din Ungaria conștiința românească.

Cu totul disperată este însă situația școlară în cele 9 parohii ortodoxe române rămase în Ungaria deoarece s-au retras în România toți preoții și învățătorii români din cele 9 comune. Edificiile școlilor române confesionale în acele comune de atunci încoace au fost parte ocupate de jandarmii unguri, parte în ele s-au instalat învățătorii maghiari de stat.

Situația cea mai bună pentru Români o are până azi numai comuna Micherechiu, comună cu o populație curat română de vre-o 3.000 suflete și cu 300 copii români de școală.

¹⁰¹ E.O.R. a Oradiei, Bihorului și Sălajului, fond Eiscopia Ortodoxă a Oradiei, Documente, Act nr.979/ 1 aprilie 1930, p.1

În această comună școala primară română(confesională) au solvat-o 2 învățătoare române, originare din Ungaria: D-șoarele: Aurelia Câmpinnu și Lucreția Ghereg. Dânsele fiind cetățene maghiare, și având Diplomă de capacitate pentru învățători de la Școli normale din Ungaria, s-au așezat în 1927 la școala primară ortodoxă română din Micherechiu, și de atunci până azi au predat în românește, salvând sufletul copiilor români de la înstrăinare. Statul maghiar nu le plătește decât câte 30 pengo (840lei) lunar, sumă absolut minimă, iar acum se plănuiește a se construi în comuna curat românească Micherechiu o școală ungurească de stat cu 4 săli de învățământ. În modul acesta acțiunea de salvare a Românilor prin cele 2 învățătoare române, ce rabdă foame pentru un ideal românesc, devine iluzorie.

Considerând că statul nostru plătește salarii preoților români din afară de hotare, socotim că e just ca de același sprijin să se bucure și aceste 2 învățătoare române, care susțin cu bărbăție flacăra română în comuna Micherechiu din Ungaria.

De aceea cu onoare vă rugăm, Domnule Ministru, să ne ajutați în acțiunea noastră de a salva pe Românii din Ungaria, fie acordând un salariu lunar egal cu cel al învățătorilor din România, fie o subvenție anuală celor 2 învățătoare române: Aurelia Câmpianu și Lucreția Ghereg din Micherechiu.

Consiliul nostru eparhial se angajează a preda numitelor sume ce veți binevoi a le acorda, iar de altă parte Consiliul nostru eparhial vă stă la dispoziție în caz când aveți nevoie de date sau alte informații atât asupra acestor 2 învățătoare cât și a celorlalte școli din restul comunelor române rămase în Ungaria.

Oradea în 4 Aprilie 1930.

DOCUMENTE

1.

1 Aprilie 1930.

Prea Sfințite Domnule Episcop!
Venerabile Consistor !

Din anul 1921 în școala noastră elementară confesională română n-au mai propus învățători confesionali. De atunci încoace învățătorii, de stat au fost denumiți în comuna noastră Micherechiu (Ungaria). În anul 1927 când am ajuns eu ca paroh a acestei comune m-am luptat ca să putem avea doi sau două învățătoare confesionale române. Acest lucru mi-a și reușit în anul 1929 Septembrie 1, când am ales două învățătoare confesionale române pe Aurelia Câmpianu și Lucreția Gorog. Salarizarea acestor învățătoare în baza concursului publicat ar fi fost de la comuna bisericească și o întregire de stat. Învățătoarele în baza actului de alegere au și început să propună la școala noastră confesională din localitate, salarizarea lor de la comuna bisericească e următoarea: Aurelia Câmpianu primește lunar 30 de P. adică 840 lei iar Lucreția Gorog 7,1/2 iug., de pământ. Am petiționat apoi întregirea de la stat care acum a și sosit dar așa e de minimă încât aceste două învățătoare primesc numai 50% salariu ca și cum ar fi în drept să primească o învățătoare cu diplomă. Vedem deci intenția statului care oi arăta-o și mai jos. Pâinea de toate zilele nu o au aceste învățătoare, iar noi adică comuna bisericească iar e imposibilă, de a le ridica salariile lor.

Prea Sfințite Domnule Episcop Venerabile Consilier, o fac această petițiune pentru că în comuna noastră statul zidește o școală cu patru săli de învățământ în care în a. c. Sept. 1 s-a și propune.:” Noi locuitorii cu 2.500 suflete ortodoxe române din această comună am dori ca și pe mai departe să putem funcționa și să le putem susține aceste două școli confesionale, dar rugăm pe Prea Sfinția Voastră și pe Venerabilul Consilier ca prin oarecare modalitate binevoiți a ne ajuta materialmente ca să-i putem da trai acestor două școli confesionale ortodoxe pentru că știm ce înseamnă sistarea lor, care e intenția pentru copilașii noștri buni români și ortodocșii, care nici nu posed limba maghiară.”

Rugăm deci binevoiți a ne da ajutor învățătoarelor lunar ori anual ca și ele fără nici o efortare materială să poată propune liniștit în școlile lor. Cu supunere cerem binevoiți a ajuta școala ca ea să-și poată procura manualele ei românești și să se poată aproviziona cu rechizitele necesare cu mobilierul necesar pentru că în baza ordinului existent aici, trebuie din nou să ne aprovizionăm cu toate acestea care pentru noi o comună bisericească deși bogată în suflete dar săracă în cele materiale, ar fi imposibilitate.

Prea Sfințite Domnule Episcop, Venerabile Consilier, vă rug să binevoiți a lua aceasta dorință sub ocrotire și la forurile necesare a deplânge starea noastră și a nu ne lăsa să pierdem școala noastră existentă deja de la înființarea acestei comune.

Reînnoindu-ne rugăm ca român Micherechiu (Ungaria) la 28 Martie 1930.

Cu sărutări de mâini: Ola Ioan
Preot ortodox român.

În parohia Micherechiu avem 320 bărbați ortodocșii români de școală care și în anul acesta cercetează regulat școala.

Învățătoarea Aurelia Câmpianu are diplomă de capacitate pentru învățători de la Școala normală confesională din Arad., iar Lucreția Gorog care și ea este ortodoxă română de la o școală normală din Ungaria.

Exp. la 9 Aprilie 1930 Ler 63.

1 Aprilie 1930, nr. 979.

FERDINAND I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională Rege al României.
La toți de față și viitori sănătate.

Asupra raportului ministrului nostru, secretar de stat la Departamentul de Război
sub nr. 5202/1919,

Am decretat și decretăm:

Art. 1. Se înființează pe ziua de 24 ianuarie 1919 Corpurile 6 și 7 de armată, cu Diviziile 16, 17, 18, 19, 20 și 21. Circumscripțiile unităților și reședințele comandamentelor se vor defini prin decizie ministerială.

Art. 2. Toate legile și regulamentele cu caracter militar sunt aplicabile și acestor unități. Prin decizii ministeriale se vor putea lua măsuri ce s-ar impune de starea de tranziție.

Art. 3. Ofițerii care nu fac parte din cadrele Armatei Vechiului Regat, vor fi numiți prin decret. Propunerile pentru numiri se vor face pe baza cererilor și a avizului comisiei desemnată de Ministerul de Război.

Art. 4. Drepturile și pensiile ofițerilor și gradelor inferioare primiți în armata română vor fi respectate.

Art. 5. Dispozițiile cuprinse în decretul-lege de față sunt aprobate de noi, sub rezerva ratifi cărui ulterioare a Corpurilor Legiuitoare.

Art. 6. Ministrul nostru, secretar de stat la Departamentul de Război, este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a prezentului decret-lege.

Dat în București la 25 ianuarie 1919.

(ss) Ferdinand

Nr. 345¹⁰²

Ministerul de Război
Cabinetul Ministrului

RAPORT LA MAJESTATEA SA REGELE

SIRE,

Noi teritorii s-au unit pentru vecie cu Vechiul Regat. În consecință, cetățenii acestor ținuturi capătă drepturi și le revine îndatorirea de a face serviciul militar. Organizarea noastră militară urmează să se aplice și în aceste teritorii. Deocamdată este necesar să se creeze în acest scop două corpuri de armată, cu șase divizii, din care două de rezervă, care s-ar denumi Corpurile 6 și 7 cu Diviziile 16, 17, 18, 19, 20 și 21.

Circumscripțiile acestor unități și reședința comandamentelor lor se vor defini prin decizie ministerială. Pentru organizarea lor se vor aplica principiile legilor de organizare și recrutare a armatei, precum și toate dispozițiile prevăzute în legile existente asupra: înaintării în armată, a poziției ofițerilor, a soldelor, căsătoriei ofițerilor, reangajării

¹⁰² Arhivele Militare Române, *fond Marele Stat Major*, dos. 75, ff. 2-34

gradelor inferioare și asupra administrației corpurilor de trupă, precum și regulamentelor respective.

Drepturile și pensiile ofițerilor și gradelor inferioare vor fi respectate. Obținând autorizarea Consiliului de Miniștrii și luând și avizul Consiliului Superior al Armatei, dacă și Majestatea Voastră împărtășește propunerile de mai sus, o rog să binevoiască a semna alăturatul act de decret-lege.

Sunt cu cel mai profund respect, SIRE, AL MAJESTĂȚII VOASTRE
Prea plecat și prea supus servitor.

Ministru de Război
General de Corp de Armată
(ss) Văitoianu

Nr. 5202 din 24 ianuarie 1919

Circular

*cătră oficiile protoprezviterale și parohiale de sub jurisdicțiunea
Consistorului gr. or. român din Oradea-Mare.*

Biserica ortodoxă orientală, cea mai veche biserică în patria noastră, a fost înaintea mergătoarea menită a pregăti calea pentru întemeierea și închegarea statului ungar, apropiind și înfrățind prin lumina evangheliei lui Hristos diferitele popoare înriograf maghiar, că popoarele pe care străbunii nostri (Unguri) le-au găsit, și între pluk, Olachii lui Vlad și supușii lui Marot, partea cea mai mare erau credincioșii bisericii orientale, și ca atari au exercitat inriurintă asupra părinților nostri, prin spiritul culturai lor religioase-morale.

După-ce însă propaganda romană smulse națiunea maghiară și pe Slavii din patrie dela biserica orientală, și în Ungaria se întări ierarhia Apusană, biserica orientală nu numai n'a putut progresa, ci tot mai multă expusă perzecuțiunilor religioase, aceasta venerabilă biserică se menține mărturisită în regatul ungar numai de porului maghiar: *ohitűek*, adecă „cei de credința veche“, spre deosebire de cei ce primiră credința nouă: romano-catolică sau latină, amintindu-se prin aceasta numire istorică timpul de înfrățire a popoarelor patriei în credința bisericii răsăritene.

Biserica ortodoxă română, de sub cărmuirea Consistorului nostru din Oradea-Mare, are titlul de onoare și meritul de a fi în moștenirea și continuitatea bisericii primitive orientale în Ungaria cu eparhia care se întindea peste părțile Bihării, Cumaniei și Iazigiei.

Istoria ne-a păstrat numele ultimului episcop ortodox de Oradea-Mare, Efrem Veniamin, mort la 1695, după care scaunul episcopesc rămas vacant nu se mai putu îndeplini, din care cauză clerul și poporul din aceste părți își caută mângâiere în celea sufletești la cel mai învecinat episcop ortodox, al Aradului Ienopolei.

Abia, după doririle de mulți trecuți ani înainte ale cinstului cliros și slavilor norodului legii grecești neunite în districtul Orăzii-mari, se reînființă Consistorul nostru cu rescriptul împărătesc din 28 Februarie anul 1792. Iar când biserica ortodoxă română din Ungaria și Transilvania își redobândi autonomia și constituțiunea sa cu restaurarea vechei mitropolii a Transilvaniei, clerul și poporul român ortodox din părțile Bihării înaintă la cel dintâi congres național bisericesc din 1868 următoarea petițiune pentru restaurarea Episcopiei gr. or. din Oradea-Mare:

„Prea luminat Congres Național Român bisericesc greco-oriental!

„Episcopatul greco-oriental din Oradea-Mare, care prin fatalitățile politice, fără determinarea bisericii noastre, de mai îndelungat timp a încetat, și astăzi e vacant, în privința cărui Episcopat putem arăta că acela nici când nu a fost șters, pentru că Consistorul și teritoriul Episcopatului și astăzi sustă, unde numai Episcopul lipsește, sau mai lămurit zicând: unde administratorul episcopesc e capul Consistorului din Oradea-Mare, și se estinde peste întregul comitat al Bihorului, peste Cumania și Iazigia, și sunt câteva filiale în comitatele Heves și Békés, are 7 Protoprezviteraturi, între care se află 316 comune cu 309 biserici, atâția parohi afară de capelani și 182.000 de suflete, din care date se vede: că în regatul Ungariei multe episcopaturi sunt, unde nici teritoriul, nici numărul sufletelor nu sunt așa mare, ca cel de sub jurisdicțiunea Consistorului greco-oriental din Oradea-Mare, unde în timpurile mai de demult a fost scaun episcopesc, care după cum mai sus amintirăm, numai prin fatalitățile politice a încetat, fără că ar fi fost șters de biserica noastră cea drept credincioasă ortodoxă orientală.

„Încât prin prea grațioasa și prin prea înalta dispozițiune a Ces. Reg. Apost. Maiestății Sale Francisc Iosif I. Împăratul Austriei și Regele Apostolic al Ungariei, Mitropolia noastră s'a restituit, care restituare și prin legile dietale de către coro-

79

natul Rege al Ungariei sancționate s'a lăturat, pe baza cărora legi dietale și prea luminatul Congres Național Român bisericesc s'a conchelat: noi Clerul și Poporul de sub jurisdicțiunea Consistorului gr. oriental din Oradea-mare cu adâncă plecătune ne rugăm de prealuminatul Congres național român bisericesc, să se îndure prin părinteasca sa întreprinere la locurile mai înalte a mijloci restituarea Episcopatului gr. oriental din Oradea-Mare.

„Sperăm că umilita noastră rugare va fi bine primită, și din partea prealuminatului Congres bisericesc național român sprijinită.

„După care umilită rugare întru adâncă supunere suntem,
„Dat în cercul alegător din Oradea-Mare, în 5/17 Septemvrie 1868. (Urmează 117 subscrieri.)

Măritul congres național bisericesc prin concluzul de sub Nr. 64 din 1900 luând în conziderare dorința veche, manifestată, precum și necesitățile religioase și culturale ale credincioșilor bisericești noastre de sub jurisdicțiunea acestui Consistor, au decretat înființarea respective reînființarea episcopiei istorice gr. or. române în Oradea-mare.

După-ce însă de astă dată lipsesc mijloacele materiale pentru realizarea faptică a acestei instituțiuni, veneratul Sinod eparhial la propunerea făcută de aici, prin concluzul de sub Nr. 54 din anul curent a luat hotărâre a se întreprinde o colecție permanentă de contribuiri benevole pentru crearea unui fond special pentru înființarea și arangierea episcopiei decretată și contemplată în Oradea-mare.

În urma acestei hotărâri, având în vedere că înființarea acestei episcopii este reclamată de interese religioase-morale ale credincioșilor bisericești noastre, Consistorul dispune a se întreprinde colecție continuativă în toate comunele bisericești spre scopul îndigat, iar cu efectuarea colectei să însărcinează oficiile protoprezviterale și parohiale pe lângă îndatorire de a lumina pe credincioșii noștri despre scopul important al acesteia și a-i invita la contribuiri benevole fiecare după puterile sale materiale, iar rezultatul colectei pe lângă socoată specială cu finea fiecărui an a-l publică comitetului și sinodului parohial, și apoi socoata provăzută cu clauzula de reviziune a comitetului și sinodului parohial, după încheierea anului, până la 31 Ianuarie următor, împreună cu sumele colectate a o înainta pe calea oficiului ppopesc la acest Consistor.

Colecta se va continua până ce fondul, creat prin colecție împreună cu alte fonduri existente va fi de ajuns a acoperi trebuințele neapărate la înființarea episcopiei.

Contribuirile benevole atât de către particulari, cât și din partea comunelor bisericești se pot face odată sau în rate anuale.

Pentru înleznirea colectării și a controlării se trimite în alăturare pentru fiecare comună bisericească câte o listă de contribuiri numerizată, în care se vor introduce sumele oferite și contribuite, iar cu finea anului se vor sumiza, și provăzută cu clauzula de reviziune împreună cu sumele colectate se vor înainta la oficiul protoprezviteral.

Oficiile protopopești sunt însărcinate a controla cu toată atențiunea întreprinderea acestei colecte și până la 15 Februarie a fiecărui an a subșterne aici socoțile despre rezultat împreună cu sumele colectate.

În fine, oficiile protoprezviterale vor trimite acest circular împreună cu câte o listă de contribuiri fiecărui oficiu parohial subaltern pentru conformare și executare.

Oradea-mare, 17/30 August 1906.

Vasilie Mangra m. p.
vicar episcopesc.

**Mentorului nostru,
profesorului Ioan Scurtu, la 80 de ani de viață**

Prof. univ. Dr. Jipa Rotaru

Invitația de a contribui la un volum omagial dedicat eminentului profesor **Ioan Scurtu** este onorantă dar totodată și copleșitoare.

Și aceasta pentru că profesorul **Ioan Scurtu** este unul dintre cei mai prodigioși cercetători ai istoriografiei românești, cea contemporană în mod special. Prin contribuțiile domniei sale științifice și pedagogice domnul profesor a devenit un simbol al cercetării românești actuale și nu numai, lucru pe deplin demonstrabil de-a lungul unei îndelungate cariere de mai bine de 55 de ani închinată pe altarul muzei Clio. Profesorul Ioan

Prof. univ. Dr. Ioan Scurtu - Canalul de Clio

Scurtu, un excelent om de catedră și nu mai puțin un ilustru cercetător, se prezintă la bilanțul celor 80 de ani de existență cu un palmares de-a dreptul impresionant: lucrări fundamentale de autor din toate domeniile perioadei interbelice, cu predilecție din sfera vieții politice; sinteze și solide monografii sau biografii, editor al unor masive culegeri; colecții de documente sau reputeate opere memorialistice; mii de contribuții și documente, comunicări și intervenții prezentate la diferite manifestări științifice (sesiuni de comunicări tematice, mese rotunde, simpozioane, emisiuni radio și TV, interviuri ș.a.), naționale și internaționale. Sunt deosebit de valoroase, de asemenea, contribuțiile profesorului la dezvoltarea arhivisticii românești. Aflându-se la cârma instituției naționale de profil, a folosit la maximum potențialul științific de neegalat arhivelor naționale, transformând instituția dintr-un depozit la dispoziția numai a "unora" într-o adevărată instituție de cercetare, domnia sa fiind cel care a pus bazele *Facultății Naționale de Arhivistică din București*.

La fel de prodigioasă a fost și munca de cercetare și îndrumare efectuată prin îndeplinirea înaltei funcții didactice de conducător de doctorat. Toți discipolii domniei sale, așa după cum unii dintre ei se exprimă chiar în acest volum omagial, ajunși de acum cercetători sau cadre universitare, mentorul lor era de o modestie desăvârșită, tratându-i pe toți doctoranzii cu mult tact și pricepere, coordonând, supraveghind și îndrumând necondiționat pe fiecare în parte pe calea devenirii acestora ca slujitori desăvârșiți ai cunoașterii și adevărului istoric.

Personal, l-am cunoscut pe domnul profesor **Ioan Scurtu** în ultimii 30 de ani, întâlnindu-ne destul de frecvent la activități științifice desfășurate la diverse instituții de profil din București și din țară. De la primele contacte m-a captivat atât prin cunoștințele vaste în varii domenii ale istoriografiei cât mai ales prin claritatea, elocința, dăruirea și cursivitatea discursului său. Ne-am apropiat și mai mult în ultimii ani desfășurându-ne activitatea în cadrul *Secțiunii de Istorie și Arheologie a A.O.S.R.* și mai ales la sesiunile de comunicări științifice desfășurate anual și ajunse la a 16-a ediție *Retrăiri istorice în veacul XXI- Maia Catargi-Ialomița*, pe care le-a onorat cu prezența și cu deosebit de valoroase intervenții ale

domniei sale, crescând astfel semnificația aparte a actului istoric ce-l dedicăm anual unuia dintre marii bărbați ai țării și acestei comunități, cel ce a fost primul prim-ministru al României și fondator al conservatorismului românesc, Barbu Catargiu.

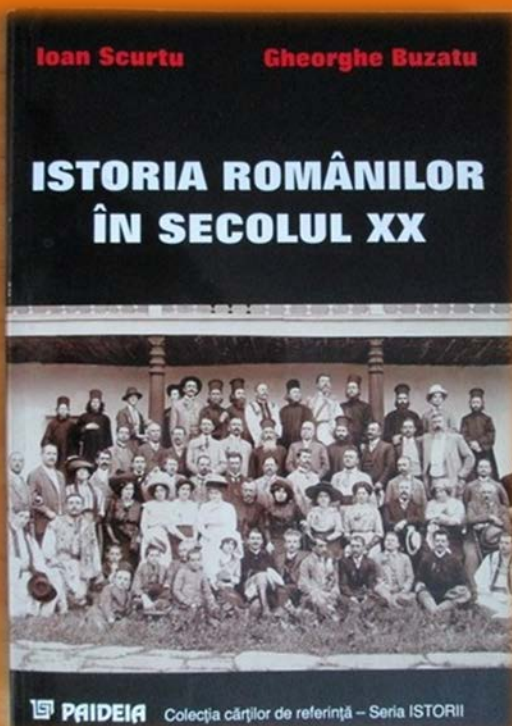
Acum, la împlinirea frumoasei vârste de 80 de ani, cu gândul că îi sunt destul de aproape, ce urare ar fi mai potrivită decât **LA MULȚI ANI SĂNĂTOȘI ȘI RODNICI, DOMNULE PROFESOR IOAN SCURTU!**

SCURTU, IOAN Membru titular fondator Președintele secției, prof. univ. dr. Istoric Data și locul nașterii: 27 noiembrie 1940, Dochia, județul Neamț Studii: Universitatea București, Secția Istorie (1962). Doctor în istorie cu teza Istoria Partidului Țărănesc (1918-1926), publicată în 1975 (ediția a II-a, 2002). Activitatea profesională: inspector general; expert la Ministerului Învățământului (1979-2006), secretar al Comisiei Naționale de Istorie (1980-1990); președintele Comisiei Naționale de Istorie (1990-1997); director general al Arhivelor Naționale ale României (1991-1996); cercetător științific principal, gradul I la Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului de pe lângă Academia Română (din 1993); Universitatea București (1991-2004), profesor universitar doctor, șeful Catedrei de istoria Românilor (1990-2003); profesor universitar doctor în cadrul Academiei de Poliție Al. I. Cuza, Facultatea de Arhivistică (din 1992), decanul Facultății de Arhivistică (1992-1994); profesor universitar doctor la Universitatea Spiru Haret din București, decan al Facultății de Istorie (1991-1992, 2007-2008); director al Institutului de Istorie N.

Iorga al Academiei Române (2001-2006); prorector al Universității Spiru Haret (2004-2007); cercetător științific principal, gradul I, în cadrul Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989 (din 2004); director general adjunct, responsabil cu activitatea de cercetare științifică, vicepreședintele Consiliului Științific. Activitatea științifică: abordarea unor teme majore din istoria României și istoria universală: democrație și dictatură; structuri politice; relații internaționale; personalități. În calitate de director al Institutului de Istorie N. Iorga a inițiat două noi programe de cercetare: România și Europa în secolul al XIX-lea și România în istoria universală în secolul XX, și publicarea a trei periodice (reviste): Studii și materiale de istorie modernă, Studii și materiale de istorie contemporană și Historical Yearbook. Publicații: publicarea a 128 de cărți, dintre care 31 personale (de autor): Culegere de documente și materiale privind istoria României (1918-1922) (1973); Din viața politică a României. Întemeierea și activitatea Partidului Țărănesc (1918-1926) (1975); Viața politică din România. 1918-1944 (1982); Din viața politică a României (1926-1947). Studiu critic privind istoria Partidului Național-Țărănesc (1983); Contribuții privind viața politică din România. Evoluția formei de guvernământ în istoria modernă și contemporană (1988); Alba Iulia. 1 Decembrie 1918 (1988); Monarhia în România. 1866-1947 (1991); Istoria Partidului Național-Țărănesc (1994); România și Marile Puteri (1918-1933). Documente (1999); Viața cotidiană a românilor în perioada interbelică (2001); Istoria românilor în timpul celor patru regi, 1866-1947, 4 volume (2001); Istoria contemporană a României (1918-2003) (2003); Revoluția Română din Decembrie 1989 în context internațional (2006); Civilizația românească interbelică (1918-1940) (2008); La Révolution Roumaine de 1989, dans le contexte international de l'époque, II-ème édition révisée et augmentée (2008). La acestea se adaugă 41 de volume semnate în calitate de coordonator și coautor, 56 de coautor, dintre care 8 în limbi de circulație internațională. De asemenea, a publicat 245 de studii în reviste de specialitate, dintre care 215 de autor, iar 24 în limbi de circulație internațională (engleză, franceză, rusă, germană). Se adaugă 29 de prefețe, studii introductive, recenzii, note bibliografice. A fost membru în colegiile de redacție ale revistelor Analele Universității București. Seria istorie (1975-1991) și Studii și articole de istorie (din 1963), redactor-șef adjunct al Revistei istorice (2001-2006) și al revistei Historical Yearbook (2003-2006), ambele ale Institutului de Istorie N. Iorga al Academiei Române și este membru în colegiile de redacție ale revistelor Arhivele totalitarismului, Dosarele istoriei, Historia, Hrisovul, Clio 1989, Document, Europa XX, Analele Universității Spiru Haret. Seria istorie și altele. Premii: Om al Anului 1995 acordat de The American Biographical Institute and Its Board of International Research; premiul Academiei Române (1983) pentru lucrarea Viața politică din România. 1918-1944 (Ed. Albatros, 1982); Diploma și Placheta de Aur ale Academiei Oamenilor de Știință din România (2007); premii ale mai multor institute de cercetare științifică, muzee, fundații, publicații etc.; Ordinul Național Serviciul Credincios în grad de Cavaler (2002); doctor honoris causa al Universității Ovidius din Constanța (2007). Referințe: Enciclopedia personalităților din România. Editura Hübners Who Is Who, 2006,

p. 783; Istorici români de azi, București, Editura: Machiavelli, 2003, pp. 184-194; Omagiu istoricului Ioan Scurtu, Focșani, Editura DMPRESS, 2000. Citat în Enciclopedia istoriografiei românești, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, Bibliografia istorică a României (toate volumele), în numeroase lucrări de istorie contemporană, apărute în țară și în străinătate: Keith Hitchins, Rumania. 1866-1947, Oxford: Clarendon Press, 1994; Stephen Fischer-Galați, History of Romania, 1997; H. C. Maner, Parlamentarismul în Rumänien (1930-1940) Demokratie im autoritären Umfeld, München, 1997. <http://www.ioanscurtu.ro/>

Profesorul Mircea Popa aduce, prin intermediul acestei cărți, un omagiu spiritual dedicat lui Teodor Neș, autorul excepționalei cărți intitulată *Oameni din Bihor*, lecturată încă din adolescența criticului și descoperită în biblioteca părintelui său Alexandru, modest preot de țară din Lazuri de Beiuș, școlit la faimoasa ctitorie a lui Samuil Vulcan din Beiuș, apoi la Facultatea de Teologie din Oradea. În acest moment, Profesorul Mircea Popa este una dintre cele mai importante personalități culturale ale Bihorului, ale cărui rădăcini nu au fost niciodată uitate, indiferent pe unde l-a purtat viața. De câteva decenii Profesorul univ. dr. Mircea Popa ne-a obișnuit cu apariția unui număr impresionant de volume de critică și istorie literară, de restituiri ale unor scriitori trecuți în uitare din diferite motive, de ediții îngrijite ale operei unor scriitori trecuți în lumea umbrelor, asupra căror opere s-a așezat colbul bibliotecilor. Sub lupa cercetătoare a severului critic, sunt readuse la viață

personalități, opere valoroase, reînviind epoci demult apuse... Meritul este cu atât mai mare, dată fiind situația în care unii clasici au fost scoși chiar și din manualele de literatură din liceu, pe diferite motive ale puternicilor zilei. Profesorul Mircea Popa ne reamintește că mereu literatura și istoria noastră au fost pe același drum, mână în mână, dar și cu literatura universală, în același pas prin teme, specii și motive literare. Asemeni unui fluviu care își adună în albia sa apele din râuri și pâraie, Profesorul ne arată că esențele tari se păstrează în recipiente mici. Nimic nu rămâne în uitare, nimic în umbră, cercetarea minuțioasă a Profesorului dovedește valoarea reală a literaturii române, așezarea ei în lumină și în panoplia universalității din perspectivă diacronică. Nimeni altul în literatura noastră nu a avut o astfel de amplă viziune panoramică asupra literaturii române vechi, precum Profesorul Mircea Popa, poate doar odinioară marele George Călinescu, acela care știa inclusiv arborele genealogic al multor scriitori, lăsând la o parte pe cei din Ardeal, din motive istorice binecunoscute.

Aici intervine Profesorul Mircea Popa, cel care completează vidul istoriei literare cu personalitățile din Ardeal, iar volumul **Repere bihorene**, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2020 este o astfel de lucrare de anvergură, unde sunt readuse în lumină 40 de personalități literare din raza fertilă a celor trei Crișuri; zona originilor redutabilului critic. Fraza amplă conturează idei profunde, transmite mesaje atât de pertinente, încât Profesorul Mircea Popa se arată a fi, în momentul actual, cea mai luminată minte a Bihorului, printre cele mai strălucite din țară. Fiecare scriitor este apreciat la justa lui valoare, fiind evidențiate cele mai importante trăsături ale scrisului acestora, o quintesență a esențelor scrisului lor. Se poate observa că Profesorul are o viziune panoramică asupra fenomenului istorico-literar, găsind filonul de esență ivit din opera fiecărui scriitor, indiferent de epoca în care a trăit. Criticul șlefuieste lucrările clasice ale înaintașilor, ori și cele mai nou apărute ale contemporanilor, despre care vorbește obiectiv și uneori tăios și dur; însă întotdeauna cu dreptate. Dacă Profesorul a spus cuiva că scrie bine, înseamnă că scriitorul acela a intrat pe ușa din față a literaturii române, căci domnia sa nu spune cuvinte fără acoperire. Iar conexiunea ideilor sale este dintre cele mai strălucite, amplasarea în timp și spațiu a acestor scriitori se așază, parcă, întru eternitate; așezarea, bine gândită, este asemeni unui arbore genealogic, cu încrengături largi și coroană rotată, bine plasată diacronic în contextul istorico-literar. Majoritatea scriitorilor prezentați în volumul acesta masiv sunt persoane pe care criticul îi cunoaște, cu unii este chiar prieten, pe alții îi știe pe cale livrescă, dar i-a cercetat în amănunt.

Aplecarea și dăruirea Profesorului spre cărțile vechi aduce în lumină opere uitate, scriitori pierduți în colțuri colbuite de biblioteci, domnia sa împinge granițele literaturii române din Ardeal cu cel puțin 200 de ani mai înainte. Oricum, literatura română din Ardeal a fost lăsată în uitare secole de-a rândul, iar Profesorul Mircea Popa ridică, de multe decenii, vâlul de uitare așezat peste creația literară a acestei părți de țară. Merituoasă și temeinică lucrare, acest volum masiv de critică literară despre scriitorii din Bihor, necesar și foarte bine alcătuit. Va trebui să editeze al doilea volum, deoarece lipsesc niște nume ilustre, mai vechi sau mai noi, deși sunt amintite în volum atunci când autorul vorbește despre revista Familia a lui Iosif Vulcan, locul cu aripi unde au colaborat și cei care nu au fost cuprinși în acest volum. Dintre aceștia amintim câțiva pe care Profesorul i-a prezentat în diverse împrejurări, cum ar fi: Dimitrie Meciuc-șpanul domnesc al Beiușului, literatura populară a zonei Beiușului, Lucreția Suciu, Maria Suciu-Bosco, Isaia Bosco, Miron Pompiliu, Teodor Rif, Constantin Pavel, Ion Davideanu, Teodor Neș, Viorel Faur, Miron Blaga, Teodor Ardelean, Nicolae

Brânda, Rodica Marian, sau Viorel Horj, Teodor Neș, cel căruia criticul îi dedică acest volum ș. a. Selecția este opțiunea autorului, desigur, indiferent ce ne-am fi dorit noi. Cu toate acestea, lista bihorenilor lui Mircea Popa este foarte vastă: Samuil Vulcan, Iosif Vulcan, Alexandru Munteanu, M.G. Samarineanu, Mircea Malița, Gabriel Țepelea, Ovidiu Drimba, Marius Sala, Eugeniu Speranția, Atanasie Popa, Mircea Zăciu, Ioan Bradu, Iosif Pervain, Stelian Vasilescu, Mircea Curticeanu, Aurel Curtui, Engel Karoly, Florian Laurențiu, Constantin Mălinaș, Ioan Țepelea, Vasile Muscă, D. R. Popescu, Gheorghe Grigurcu, Gheorghe Pituț, Ana Blandiana, Ion Simuț, Ioan Derșidan, Valentin Chifor, Pascu Balaci, Doina Cetea, Maria Vaida, Maria Cuceu, Mircea Ștefan, Dana Sala, Maria Flavia Ciocotișan, Florian Dudaș, Teodor Pavel, Liviu Borcea, Cătălin Șușu. Selectând doar câteva observații ale criticului, observăm cât de cuprinzătoare sunt, ele conturând esența scrierilor unuia sau altuia dintre scriitorii prezentați în volumul acesta.

Astfel, despre Samuil Vulcan, criticul apreciază: *A fost, după Darabant, cel mai luminat conducător al acestei eparhii, contribuind prin deciziile luate de el la progresul general al culturii românești* (p.11). Iosif Vulcan este apreciat prin munca valoroasă de la Familia: *Mai multe generații de scriitori au trecut prin școala Familiei: Miron Pompiliu, Lucreția Suciu, Șt . O. Iosif, George Coșbuc, Anton Naum, Zaharia Bârsan, Emil Isac, etc* (p 40). Alexandru Munteanu reprezintă: *acest nume cu puternice rezonanțe rurale, voind parcă a-și înnobila rădăcinile sale țărănești și a le perpetua în posteritate* (p.49). M. G. Samarineanu, precizează criticul: *Face parte din pleiada de intelectuali născuți la S de Dunăre, care au resimțit la un moment dat nevoia de a se integra marelui flux cultural latin al țării de la N de fluviu, în condițiile în care formarea marilor state naționale din zona de S-E european naște puternice răbufniri naționaliste la greci, sârbi, bulgari sau albanezi* (p.58). Mircea Malița: *Deși s-ar putea afirma că a făcut parte dintre nomenclaturistii epocii comuniste, el a păstrat în tot acest răstimp o anumită distanță față de cercurile puterii politice, fiind mai degrabă un demnitar de tip tehnocrat, care și-a îndeplinit atribuțiile cu demnitate și rigoare* (p.72). Ovidiu Drimba, bun prieten al criticului, este: *figura de cârturar proeminent, o figură distinsă de benedictin al scrisului* (p. 87). Prieten cu Lucian Blaga, care i-a fost naș de cununie, *Ovidiu Drimba a reprezentat pentru mine și generația mea, un reper fundamental de învățat erudit, demn de imitat de către toți cei care doresc să devină buni cunoscători de literatură universală* (p. 94). Marius Sala, unchi al mamei mele, bihorean din familie de preoți, ca și Profesorul Mircea Popa, este astfel: *Lingvistul care s-a numărat printre specialiștii cei mai redevabili ai domeniului pe care îl reprezintă cu aleasă strălucire, un nume de certă valoare și notorietate pe plan național și internațional* (p.101). Despre fostul meu coleg de la Samuil Vulcan din Beiuș, Profesorul spune: *Pe cât de activ e Pascu Balaci în zona poeziei (aproape nu e an să nu dea la iveală un volum de poezii), pe atât de activ este el și în dramaturgie. Cu o ușurință demnă de invidiat, el se pliază pe marile subiecte de actualitate, aniversate sau comemorate, oferind un ingenios calendar dramaturgic al unor personaje și evenimente istorice* (p.361).

Despre scrierile critice ale subsemnatei, Profesorul menționează: *În esență avem aici de-a face cu un volum restitativ cvasi-complet al poeziei Yvonnei Rossignon, devreme ce ni se oferă totodată și colaborările sale în limba noastră la revistele exilului, respectiv Caete de dor de la Paris și Revista scriitorilor români de la Munchen. E un gest editorial care onorează cu asupra de măsură activitatea de critic și isoric literar a Mariei Vaida, cunoscută publicului și pentru faptul de a ne fi oferit cu ceva timp în urmă un eseu monografic despre Lucreția Suciu și o foarte bună monografie: Gheorghe Pituț sau Ochiul și noaptea, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009(p. 387). Frumoase cuvinte și alese aprecieri găsim referitoare la poeta Doina Cetea: *Dominată de luminoase imperative estetice și de vagi crispări sufletești, poemele Doinei Cetea lasă în urmă un abur de nostalgie și vivacitate, în care cuvântul se trezește din somnolență și vibrează viu în spațiul solar al luminii* (p.376). Portretele astfel conturate, devin adevărate efigii în panoplia scriitorilor bihoreni, turnate parcă în bronz, spre a dăinui întru eternitate. Singurul regret este marcat de lipsa vocalei i, în locuri dintre cele mai neașteptate, cum ar fi pagina 93(culturi), p. 167 (primul cuvânt), 291(vei simț), p. 295(rânduri a(le) luptei, p. 377(elegile, lumini), p. 361(Andre). Editorul Marius Mureșan nu ar fi făcut astfel de erori, dar e o defecțiune tehnică a aparatelor pe care a tehnoredactat; faptul fiind evident și a trecut neobservat; din păcate!*

Admirația și recunoștința noastră, a tuturor bihorenilor care ne-am aplecat asupra condeiului, întru slava limbii române, asemeni izvoarelor care ropotesc prin Munții Apuseni. Plecăciune și aleasă prețuire, iubite domnule Profesor, pentru acest volum despre bihoreni. Zo te Custe, Magister!

*Redacția se alătură frumoaselor aprecieri și urări de bine,
sănătate și putere de creație pe care le îndreptăm ca
Onor spre distinsul Profesor*

Mircea Popa

Repere bihorene

Casa Cărții de Știință

Samuil Vulcan • Iosif Vulcan •
 Alexandru Munteanu • M.G. Samarineanu •
 Mircea Malița • Gabriel Țepelea • Ovidiu Drimba
 • Marius Sala • Eugeniu Speranția •
 Atanasie Popa • Mircea Zăciu • Ioan Bradu •
 Iosif Pervain • Stelian Vasilescu •
 Mircea Curticeanu • Aurel Cutui • Engel Károly •
 Florian Laurențiu Hodorog • Constantin Mălinaș
 • Ioan Țepelea • Vasile Muscă • D. R. Popescu •
 Gheorghe Grigurcu • Gheorghe Pituț •
 Ana Blandiana • Ioan Moldovan • Ion Simuț •
 Ioan Dersidan • Valentin Chifor • Pașcu Balaci •
 Doina Cetea • Maria Valda • Maria Cuceu •
 Mircea Ștefan • Dana Sala •
 Maria Flavia Clocotșan • Florian Dudaș •
 Teodor Pavel • Liviu Borcea • Cătălin Șuşu

